työtä tukea toivoa

EMMAUS HELSINKI 50 VUOTTA

emmaus HELSINKI

ACTIVISTS FOR CHANGE

emmaus on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansainvälinen solidaarisuusliike

työtä
tukea
toivoa

työtä
tukea
toivoa

EMMAUS HELSINKI 50 VUOTTA

Julkaisija: Emmaus Helsinki ry.
© Emmaus Helsinki sekä kirjoittajat ja kuvittajat.
Graafinen suunnittelu ja taitto: Mika Aalto-Setälä.
Painopaikka: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2016.
Kirja on toteutettu kokonaan vapaaehtoistyönä.

ISBN 978-951-97820-2-7

4041 0037
Painotuote

TEHTY SUOMESSA
MADE IN FINLAND

SISÄLTÖ

JOHDANTO 6

Esipuhe 7
Emmaus on kutsu työhön 8
Birgitta Göranson-Iliste: Yhteiset arvot ovat yhteisen toiminnan perusta 11

01 YHTEISÖLLISYYS 15

VUOSIEN VARRELTA
Solidaarisuus oli yhteisössä tärkeintä 16
Tilkkutäkki 19
Kattojärjestö Emmaus Ystävät ry 28
Emmaus-yhteisöt Helsingissä 31
Yhteisö antoi elämälle uuden suunnan 34
Suomalais-baskilainen Emmaus-perhe 37
Elämän arvokkuus 40

PYYDETTY PUHEENVUORO
Pauli Annala: Varhaisten fransiskaanien vastakulttuuri 43

02 SOLIDAARISUUS 49

VUOSIEN VARRELTA
Vastuu lapsista 50
Tilkkutäkki 52
Lukutaitoa Mosambikin maaseudulle 62
Työ tukee elämänmuutosta 64
Sarjakuvilla paremman maailman puolesta 67

PYYDETYT PUHEENVUOROT
Timo Lappalainen: Kehitysavusta globaaliin solidaarisuuteen 71
Johanna Perkiö: Perustulosta potkua solidaariseen talouteen 75
Katja Tuominen: Toimintaa siirtolaisten oikeuksien puolesta 78
Pekka Tuomola: Ihmisarvo ja turvapaikan hakijat 80

03 VASTUU 85

VUOSIEN VARRELTA
Yhteisö on tärkeämpi kuin tavara 86
Tilkkutäkki 88
Sydämellinen tapaus 96
Yksi meistä 98
Kestävä kehitys vai talouslasku? 100

PYYDETYT PUHEENVUOROT
Ville-Veikko Hirvelä: Varaa olla ilman 101
Jarna Pasanen ja Marko Ulvila: Vastuullisuuden paluu 104
Leo Stranius: Ympäristöystävällinen elämäntapa antaa toivoa 108

FAKTA 111

Tietoa Emmaus-liikkeestä 112
Manifesti 124
Henkilöhakemisto 126

KUVA: LEIF PIETILÄ

ESIPUHE

Puolitoista vuotta sitten kävimme Kansainvälisen Emmauksen käynnistämän arvokeskustelun Emmaus Helsingissä. Tutkimme manifestia, omia motiivejamme ja käytännön kokemuksiamme ja päädyimme siihen, että toimintamme pohjana täällä Helsingissä on kolme arvoa: solidaarisuus, yhteisöllisyys ja vastuu. Näitä kolmea arvoa on käytetty tässä kirjassa jaottelun perusteena. Arvopakettia voi käännellä eri asentoihin, ja eri arvo nousee päällimmäiseksi. Arvopaketin voi purkaa ja rakentaa uudelleen vähän eri tavalla. Kaikki liittyy kaikkeen, ei ole solidaarisuutta ilman vastuuta ja yhteisössä tärkeintä on solidaarisuus.

Tämä kirja ei ole historiikki. Vaikka haluamme siinä osoittaa kiitollisuutemme ja kunnioituksemme 50 vuotiaan Emmaus Helsingin äideille ja isille, menneiden vuosien uurastajille, katseemme on kuitenkin myös tässä päivässä ja tulevaisuudessa. Mitä tarkoittaa vastuu tänään, kun jokaisen ihmisen, valtion ja yhteenliittymän täytyy tiedostaa, että toimillamme on globaaleja seurauksia, ja ottaa niistä vastuu? Kuinka solidaarisuus muuttuu, kun etelän hätä kolkuttaa ovillemme ja kun antamisen sijasta pitäisi alkaa puhua resurssien uudesta ja oikeudenmukaisemmasta jakamisesta? Yhteisöllisyys on huolenpitoa toinen toisestamme ja erilaisuuden kunnioittamista. Mutta yhteisöllisyyteen kuuluu myös vieraanvaraisuus. Mitä se tarkoittaa tilanteessa, kun ahdistetut ja vainotut ovat lähteneet liikkeelle ja tulevat myös meidän maahamme?

Niin kuin Emmauksessa on tapana, tämäkin kirja on syntynyt kokonaan vapaaehtoistyönä. Kiitämme kaikkia kirjoittajia, kääntäjiä, oikolukijoita, kuvittajia ja taittajaa.

Helsingissä helmikuussa 2016
Mika Aalto-Setälä, Helka Ahava, Ulla Hoyer, Raija Rantasalo ja Ulf Särs

KUVA: EMMAUS INTERNATIONAL

Sodan jälkeisessä Euroopassa oli samaan aikaan vakava asuntopula ja suuri syntyvyys. Monet jäivät ilman kunnollista asuntoa.

EMMAUS ON KUTSU TYÖHÖN

Eräänä iltana vuonna 1949 Abbé Pierren (oikealta nimeltään Henri Grouès, 1912-2007) puoleen kääntyi epätoivoinen mies. Georges Legay oli äskettäin vapautunut vankilasta istuttuaan 20 vuotta isänsä murhasta. Perhe ei halunnut häntä takaisin, eikä miehellä ollut paikkaa, mihin mennä. Georges oli yrittänyt tappaa itsensä, mutta poliisi oli vetänyt hänet ylös Seinestä. Georges sai yösijan, mutta Abbé Pierrellä oli hänelle myös pyyntö:

– Auta minua auttamaan muita kodittomia, työtä on liikaa, en selviä enää yksin.

Kutsu työhön oli luottamuksen osoitus ja antoi Georgesille syyn elää. Yhdessä Abbé Pierren kanssa hän alkoi rakentaa tilapäisiä asuntoja kodittomille. Georgesista tuli ensimmäinen Emmauksen companion (yhteisöläinen), ja hän pysyi Emmaus-liikkeessä elämänsä loppuun asti, vuoteen 1966. Hänet on haudattukin Abbé Pierren rinnalle Ranskan Estevilleen. Tarina Georgesista on Emmauksen suuri kertomus, jossa kiteytyy liikkeen olemus.

Vastarintamies loppuun asti

Kansainvälinen Emmaus-liike sai alkunsa Pariisissa, jossa sodan tuhojen jälkeen oli valtava pula asunnoista ja kokonaisia perheitä asui kadulla. Sodan aikana Ranskan maanalaisessa vastarintaliikkeessä kunnostautunut Abbé Pierre ei luopunut vastarinnasta rauhankaan aikana. Hän nousi taisteluun välinpitämättömyyttä ja toivottomuutta vastaan puolustamaan kodittomien pariisilaisten oikeutta asuntoon ja hyvään elämään.

KUVA: EMMAUS INTERNATIONAL

Abbé Pierre kutsui taloaan, jossa ensimmäinen yhteisö sijaitsi, Emmaukseksi. Niin kuin Emmauksen tiellä kaiken toivonsa menettäneet opetuslapset saivat uuden toivon kohdatessaan ylösnousseen Vapahtajan, Emmauksen talossa kodittomat ja toivonsa menettäneet miehet ja naiset saivat takaisin toivon ja merkityksen elämälleen, kun heidät kutsuttiin auttamaan muita.

Paras kunnianosoitus tälle merkilliselle miehelle, munkille, papille ja radikaalille, ovat ne tuhannet miehet ja naiset, jotka ovat saaneet ja edelleen saavat tarkoituksen elämälleen Emmauksen yhteisöissä ympäri maailmaa. Vaikka liikkeen perustaja olikin pappi, Emmauksessa ei ihmisiä paranneta uskon voimalla. Liikkeen suvaitsevaiseen luonteeseen kuuluu, että jokainen voi uskoa, mihin haluaa, tai olla uskomatta. Liikkeen eetos ei lähde tuonpuoleisista vaan jokaisen ihmisen arvosta ja luovuttamattomasta oikeudesta työhön, asuntoon ja ihmisarvoiseen elämään.

Työtä ja vaikuttamista

Työ on Emmauksen kulmakivi, ja sitä tekevät Emmauksessa rinta rinnan etuoikeutetut ja elämässään vaikeuksiin joutuneet ihmiset. Itsensä hylätyiksi tuntevat ihmiset – asunnottomat, päihderiippuvaiset, vapautuneet vangit, paperittomat maahanmuuttajat, yksinäiset – saavat takaisin itsekunnioituksensa asuessaan ja tehdessään työtä Emmaus-yhteisöissä.

Tänä päivänä Emmauksen työyhteisöjä on 364 viidessä maanosassa, niistä perinteisiä asumisyhteisöjä noin 200. Suurin osa yhteisöistä tekee samaa emmaustyötä kuin mekin Helsingissä: kerää, korjaa, lajittelee ja myy käytettyä tavaraa. Emmaus-yhteisöt pyrkivät aina omavaraisuuteen ja pitävät tehtävänään auttaa myös oman yhteisön ulkopuolella olevia ihmisiä. Kaikkialla maailmassa Emmaus-yhteisöt myös kampanjoivat ihmisoikeuksien ja tasa-arvon, solidaarisen talouden ja ympäristön puolesta.

EMMAUS, MAAILMANLAAJUINEN LIIKE, JOKA TAISTELEE KÖYHYYTTÄ JA ERISTÄMISTÄ VASTAAN: ON MAHDOLLISTA MUUTTAA MAAILMA, KUN VAIN TYÖSKENTELEMME YHDESSÄ KUKIN KYKYJENSÄ MUKAAN.

Katkelma vuoden 1999 Maailmankokouksen (Orléans, Ranska) päätösjulistuksesta

emmaus-liikkeen yleismaailmallinen manifesti

Hyväksytty vuoden 1969 Maailmankokouksessa (Bern, Sveitsi)

Nimemme "Emmaus" viittaa palestiinalaiseen kylään, missä toivonsa menettäneet löysivät uudelleen toivon. Tämä nimi muistuttaa kaikkia, niin uskovia kuin ei-uskovia, yhteisestä vakaumuksestamme, jonka mukaan vain rakkaus voi yhdistää meitä ja auttaa meitä pääsemään yhdessä eteenpäin. Emmaus-liike syntyi marraskuussa 1949 kahden ihmisryhmän kohtaamisesta: toiseen ryhmään kuuluvat olivat epäoikeudenmukaisuutta nähdessään tiedostaneet oman etuoikeutetun asemansa ja yhteiskunnallisen vastuunsa, ja toisen ryhmän ihmiset olivat kadottaneet elämänsä tarkoituksen. Vakaumus, että ihminen juuri muita vapauttamalla vapauttaa itsensäkin, sai aikaan, että kumpikin ryhmä päätti yhdistää tahtonsa ja toimintansa voidakseen auttaa toisiaan ja auttaa niitä, jotka kärsivät. Tätä pyrkimystä toteuttamaan muodostettiin yhteisöjä, jotka työskentelevät voidakseen elää ja antaa toisille. Lisäksi on syntynyt ystävien ja vapaaehtoisten ryhmiä, jotka sekä yhteiskunnallisella että yksityisen toiminnan tasolla käyvät tätä taistelua. 1.LAKIMME on koko ihmiskuntaa koskeva periaate. Siitä riippuu myös jokainen elämisen arvoinen elämä, jokaiselle ihmiselle ja jokaiselle yhteiskunnalle kuuluva aito rauha ja ilo: "Auta niitä, jotka ovat kovaonnisempia kuin sinä, ja vasta sitten itseäsi." "Auta ensiksi sitä, joka eniten kärsii." 2.VAKAUMUKSEMME on, että tämän lain noudattamisen tulee elähdyttää kaikkia pyrkimyksiä oikeudenmukaisuuteen ja näin ollen rauhaan ihmisten kesken. 3.PYRKIMYKSEMME on, että jokainen yksilö, jokainen yhteiskunta ja jokainen kansakunta voisi elää, puolustaa oikeuksiaan ja toteuttaa itseään vuorovaikutuksen ja keskinäisen jakamisen kautta sekä yhtäläisen ihmisarvon pohjalta. 4.TOIMINTATAPAMME on luoda, ylläpitää ja elävöittää elinympäristöjä, joissa kaikki voivat tuntea itsensä vapaiksi ja kunnioitetuiksi, tyydyttää omat tarpeensa ja auttaa toisiaan. 5.TÄRKEIN KEINOMME kaikkialla, missä se on mahdollista, on hylätyn tavaran talteenotto. Sen avulla tavaralle palautetaan sen arvo ja saadaan hätätilanteissa suuremmat mahdollisuudet pikaiseen toimintaan kaikkein pahimmin kärsivien auttamiseksi. 6.KAIKKIA MUITAKIN KEINOJA, jotka herättävät ihmisten omantunnon ja tietoisuuden haasteistaan, on käytettävä, jotta autettaisiin ja saataisiin ihmiset auttamaan ensiksi kaikkein eniten kärsiviä ottamalla osaa heidän vaivoihinsa ja kamppailuihinsa – niin yksityisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla – kunnes kaiken hädän syy on poistettu. 7.VAPAUTEMME Emmausta johtaa tehtävänsä toteuttamisessa ainoastaan se ihanne, joka on ilmaistu tässä manifestissa, eikä sillä ole muuta auktoriteettia kuin se, joka on syntynyt sen omassa piirissä sen omien sääntöjen pohjalta. Se toimii Yhdistyneiden Kansakuntien hyväksymän ihmisoikeuksien julistuksen hengessä noudattaen kunkin yhteiskunnan ja kansakunnan oikeudenmukaisia lakeja ja hyväksymättä poliittisia, rodullisia, kielellisiä, uskonnollisia tai muita raja-aitoja. Keneltäkään, joka haluaa osallistua toimintaamme, ei edellytetä mitään muuta kuin että hän hyväksyy tämän manifestin sisällön. 8.JÄSENISTÖMME Tämä manifesti muodostaa Emmaus-liikkeen selkeän ja täsmällisen perustan. Jokaisen ryhmän, joka haluaa olla sen aktiivijäsen, tulee hyväksyä se ja toteuttaa sitä myös toiminnassaan.

KANSAINVÄLINEN EMMAUS

KÖYHIEN JA HÄDÄNALAISTEN TYÖSTÄ RAKENTUU SOLIDAARINEN MAAILMA!

Ainoana Abbé Pierren työn perillisenä ja jatkajana Kansainvälinen Emmaus on uskonnoista riippumaton solidaarisuusliike, joka on kamppailut syrjäytymisen syitä vastaan vuodesta 1971 lähtien. Minkä puolesta se taistelee? Sen puolesta, että kaikkein osattomimmat auttamalla muita ihmisiä saisivat uudestaan oman elämänsä hallintaansa. Intiasta Puolaan kautta Perun tai Beninin Emmaus-liikkeellä on 36 maassa yli 300 jäsenyhdistystä, jotka kehittävät taloudellista toimintaa ja solidaarisuutta yhteiskunnan köyhimpien kanssa. Toimintamuodot vaihtelevat jätteitä vähentävästä vanhojen tavaroiden keräämisestä ja kierrättämisestä, käsityötuotannosta ja orgaanisesta viljelystä katulasten auttamiseen ja mikrolainojen myöntämiseen. Kaikkialla maailmassa nämä yhdistykset tekevät yhteistyötä yhdistääkseen ponnistelunsa ja lujittaakseen solidaarisuutta. Kansainvälisen Emmauksen mielestä perusoikeudet eivät kuulu vain etuoikeutetuille. Se yhdistää jäsenensä kamppailemaan käytännöllisten ja konkreettisten tavoitteiden ja poliittisten ohjelmien puolesta. Kamppailun ytimessä on liikkeen kollektiivinen työ viiden priorisoidun ohjelman puolesta, jotka ovat oikeus puhtaaseen veteen, oikeus terveydenhoitoon, eettinen rahoitustoiminta, oikeus koulutukseen ja maahanmuuttajien oikeudet. Työskentelemällä päivittäin oman yhteiskuntansa todellisuudessa ja sitoutumalla liikkeen kollektiivisiin tavoitteisiin Emmaus-ryhmät antavat maailmanlaajuisesti esimerkin sellaisen yhteiskunnan ja taloudellisen mallin elinvoimaisuudesta, joka perustuu solidaarisuudelle ja eettisille arvoille.

> TAISTELU KÖYHYYDEN SYITÄ VASTAAN

Liikkeenä Emmaus on mukana "ennakoiden ja osallistuen aina, kun yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta kamppailaan" ja on omistautunut yhteiskunnan heikoimpien jäsenten etujen ajamiseen. Emmauksen missio ei ole vain hätäavun antaminen vaan myös ihmisten auttaminen vaatimaan omia oikeuksiaan, "saamaan äänensä kuulluksi". Tämä sitoumus tarkoittaa, että Emmauksella on aina ristiriita niiden kanssa, jotka tietoisesti tai tiedostamattaan ovat näiden kärsimysten syy, erityisesti kansallisten tai kansainvälisten sortoa harjoittavien tahojen kanssa. Jokaisen kansainvälisen Emmauksen jäsenyhdistyksen on määriteltävä paikalliset olosuhteet huomioon ottaen, kuinka se tekee tunnetuksi tämän Emmauksen sitoutumisen kohteen ja rajat, ja muodostettava yhteiskuntapoliittikkansa vastaavasti. *Otteita Emmauksen yhteiskunnallisen sitoutumisen kohde ja rajat –dokumentista, jonka Maailmankokous hyväksyi 1979 Arhusissa, Tanskassa*

EMMAÜS INTERNATIONAL
EMMAUS INTERNATIONAL

JÄRJESTÖ EMMAUSSEURA | ILLUSTRAATIO JARI KOSKINEN/TIO

Emmaus-liikkeen manifesti on painettu julisteeksi kymmenillä eri kielillä.

EMMAUS-LIIKE MAAILMASSA

YHTEISET ARVOT OVAT YHTEISEN TOIMINNAN PERUSTA

BIRGITTA GÖRANSON-ILISTE

Emmaus on ollut olemassa Suomessa yli 50 vuotta. Eräissä muissa maissa Emmaus-liike on toiminut vielä kauemmin. Jo 1949 syntyi ensimmäinen yhteisö Ranskassa. Siitä lähtien on Emmauksen toimintatapa innoittanut ihmisiä ja levinnyt eri puolille maailmaa. Yhteisen identiteetin osoittamiseksi kirjoitettiin 1969 niin kutsuttu manifesti.

Ihmiset kohtasivat

Manifestissa kuvataan, kuinka ensimmäinen yhteisö syntyi kahden ihmisryhmän kohtaamisesta. Toiseen ryhmään kuuluvat olivat epäoikeudenmukaisuutta nähdessään tiedostaneet oman etuoikeutetun asemansa ja yhteiskunnallisen vastuunsa, ja toisen ryhmän ihmiset olivat kadottaneet elämänsä tarkoituksen. Ryhmät päättivät yhdistää voimansa ja yhdessä auttaa sekä itseään että niitä, jotka kärsivät. Asuinyhteisöissä jaettiin työ ja arki, ja vapaaehtoisten työyhteisöjen tarkoitus oli myös eri tavoin taistella yksittäisen ihmisen elämässä ja yhteiskunnan rakenteissa esiintyvää epäoikeudenmukaisuutta vastaan.

Manifestissa on kahdeksan kohtaa, joista ensimmäisessä osoitetaan liikkeen perusperiaate, sen keskeinen arvo, jota pohjoismaiset ryhmät usein käyttävät iskulauseenaan: "Auta niitä, jotka ovat kovaonnisempia kuin sinä, ja vasta sitten itseäsi. Auta ensiksi sitä, joka eniten kärsii."

Taistelu yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta vastaan

Vuosien varrella liikkeen maailmankokoukset ovat täsmentäneet manifestia. Jo vuoden 1979 maailmankokouksen eräässä toimintaohjelmassa sanotaan tietyllä uhmakkuudella: "Liikkeenä Emmaus – – johtaa ja tukee jokaista kamppailua yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta. – – Meidän tehtävämme ei ole vain auttaa hätätilanteissa vaan antaa pitkäjänteistä tukea, niin että ihmiset voivat itse vaatia oikeuksiaan, saada oman äänensä kuuluville. Tämä sitoutuminen tarkoittaa, että Emmaus tulee aina olemaan konfliktissa niiden kanssa,

A Visa for the World -kampanja ihmiskauppaa vastaan ja avoimien rajojen puolesta.

jotka tietoisesti tai tiedostamattaan aiheuttavat kärsimystä. Näitä ovat erityisesti monenlaista sortoa harjoittavat kansalliset ja kansainväliset ryhmittymät ja instituutiot."

Mutta koska ryhmät eri puolilla maailmaa toimivat hyvin erilaisissa poliittisissa ja sosiaalisissa olosuhteissa, todetaan myös: "Jokaisen jäsenryhmän Kansainvälisessä Emmauksessa tulee paikallisista olosuhteistaan käsin itse ratkaista, onko ja millä tavoin sopivaa kertoa niistä ideoista ja puitteista, joihin liike on sitoutunut, ja myös itse muodostaa sopivat yhteiskunnalliset toimintaohjelmansa."

Yhteiset toimenpiteet ja hankkeet

Vuoden 1999 maailmankokous korosti, että meidän on järjestäydyttävä selkeisiin hankkeisiin ja poliittisiin ohjelmiin, meidän on esitettävä käytännön esimerkkejä yhteiskunnallisesti kestävistä vaihtoehdoista syrjäyttämiselle ja meidän on tehtävä vaikuttamistyötä.

Näiden yhteisten kannanottojen pohjalta ryhmät voivat siis kehittää omaa toimintaansa ja solidaarisuustyötään yhdessä yhteiskunnan heikompiosaisten kanssa. Tuloa tuottava toiminta on kaikkea kierrätyksestä moderneihin jätteenkäsittelylaitoksiin, paikallisesta käsityötuotannosta reiluun kauppaan, luomuviljelystä solidaariseen maustekauppaan, puusepän töistä ja talonrakennuksesta mikrolainojen tarjoamiseen.

Sen lisäksi ryhmillä on yhteisiä kampanjoita ja hankkeita, jotka ovat useimmiten Kansainvälisen Emmauksen koordinoimia. Viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti kaksi tällaista hanketta ovat erottuneet muista ja herättäneet huomiota: Nokoué-projekti Beninissä juomaveden demokraattisen hallinnan puolesta ja lobbaustyö A Visa for the World ihmiskauppaa vastaan ja avoimien rajojen puolesta.

KUVA: EMMAUS INTERNATIONAL

Kansainvälisen Emmauksen laajassa vesiprojektissa Beninissä yli 100 000:lle Nokoué-järven rannalla asuvalle kyläläiselle saatiin puhdas juomavesi ja sanitaatio poraamalla kaivoja ja rakentamalla käymälöitä.

Mihin arvoihin toimintamme pohjautuu

Vuoden 2012 maailmankokous antoi liikkeelle tehtäväksi keskustella ja analysoida, kuinka hyvin tapamme toimia tänään vastaa niitä arvoja ja pyrkimyksiä, jotka ilmaistaan manifestissa ja muissa myöhemmissä julistuksissa. "Muuttuvassa maailmassa meidän on pysähdyttävä hetkeksi miettimään, mihin arvoihin toimintamme pohjaa ja mikä on meille ominaista."

Emmaus-liikkeen kaikilla alueilla ovat tuhannet jäsenet tarttuneet tehtävään muotoilla yhtäältä oma versionsa Emmauksen perusarvoista tänä päivänä ja toisaalta ehdottaa, mitä tästä seuraa projekteillemme ja työmuodoillemme. Tämän työn tulokset, jotka esitellään huhtikuussa 2016 kokoontuvassa maailmankokouksessa, voidaan tiivistää viideksi yleiseksi arvoksi ja joukoksi niihin liittyviä toimintaperiaatteita:

1. **KUNNIOITUS** ihmisiä, ihmisarvoa ja ympäristöä kohtaan…

… joka johtaa toimintaan, jolle on ominaista suvaitsevaisuus ja kaiken syrjinnän vastustaminen. Yhteinen työmme vahvistaa ihmisten omanarvontuntoa, itsetuntoa ja riippumattomuutta, tekomme kunnioittavat ihmisoikeuksia ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, tukevat tasa-arvoa ja varjelevat ympäristöä. (Englanniksi: **respect**)

2. **JAKAMINEN** kaikissa suhteissa: inhimillisten, aineellisten ja taloudellisten resurssien…

… joka johtaa toimintaan, joka kasvattaa tietoisuuttamme ja lisää poliittista ja yhteiskunnallista osallistumistamme. Annamme solidaarista tukea ja teemme yhdessä vaikuttamistyötä, samalla jaamme työtehtävämme, tavaramme,

kokoontumistilamme, tietomme, ongelmamme ja vastuumme, kannustamme anteliaisuuteen ja pyrimme siihen, että kaikki voivat osallistua ja olla tasa-arvoisia. (Englanniksi: **sharing**)

3. **AVOIMUUS** eri tasoilla…
… joka johtaa avoimuuteen sekä yhdistyksissämme että omassa tavassamme kohdella toisia. Pyrimme vastavuoroisuuteen, rehellisyyteen, uskottavuuteen ja aktiiviseen kuuntelemiseen, jotta erilaiset näkemykset tulisivat ymmärretyiksi. Tämän saavuttaaksemme meidän on lisättävä koulutusta ja kulttuuria, elettävä ja työskenneltävä yhdessä, sovellettava demokratiaa arjessa ja kaikin tavoin kunnioitettava erilaisuutta. (Englanniksi: **openness**)

4. **SOLIDAARISUUS** arkielämässä ja yhteiskunnassa, ryhmässä ja työssä, paikallisesti ja globaalisti…
… joka johtaa toimintaan, jota luonnehtii tasa-arvoisuus, kun taistelemme yksinäisyyttä ja syrjäytyneisyyttä vastaan, pyrimme ratkaisemaan ristiriitoja, jaamme resursseja oikeudenmukaisemmin, teemme työtä solidaarisen yhteiskunnallisen osallistumisen, vastuullisuuden, kestävyyden ja rauhan puolesta. (Englanniksi: **solidarity**)

5. **VIERAANVARAINEN YHTEISÖLLISYYS** niin ajatuksissa kuin teoissa…
… joka johtaa toimintaan, joka lisää yhteisössä vallitsevaa luottamuksen ja hyväksytyksi tulemisen ilmapiiriä. Vahvistamme toimintakulttuuria, jossa kuuntelemme toisiamme, annamme tukea, osallistumismahdollisuuksia ja vastuuta ja pystymme vastaamaan myös siirtolaisten, naisten ja perheiden sekä akuutteihin että pitkäaikaisiin tarpeisiin. (Englanniksi: **welcoming**)

Kaksi toimintaperiaatetta ovat selvästi hallitsevia. Ne ovat leimanneet liikkeen työtä tähän asti ja tulevat jatkossakin olemaan se, mikä luonnehtii Emmausta:

– **Toimi ensisijaisesti niiden puolesta ja niiden kanssa, jotka ovat heikoimmassa asemassa.**
– **Hyväksy se, että olemme erilaisia, ja kunnioita erilaisuutta.**

Birgitta Göranson-Iliste I Suomentanut Heika Ahava
Kirjoittaja on työskennellyt yli 40 vuotta Lundin Pääskyissä (Svalorna Indien-Bangladesh) sekä toiminnanjohtajana että vapaaehtoisena. Hänellä on ollut monia vastuutehtäviä Emmaus-liikkeessä, ja tällä hetkellä hän on Emmaus Ruotsin puheenjohtaja, Emmaus Euroopan johtoryhmän jäsen sekä Euroopan edustaja Kansainvälisen Emmauksen arvokomiteassa (Values Committee) ja viisaiden neuvostossa (Wise Persons Committee).

KUVA: LEIF PIETILÄ

01
YHTEISÖLLISYYS

VUOSIEN VARRELTA
– SOLIDAARISUUS OLI YHTEISÖSSÄ TÄRKEINTÄ 16
– TILKKUTÄKKI
– KATTOJÄRJESTÖ EMMAUS YSTÄVÄT RY 19
– EMMAUS-YHTEISÖT HELSINGISSÄ 28
– YHTEISÖ ANTOI ELÄMÄLLE UUDEN SUUNNAN 31
– SUOMALAIS-BASKILAINEN EMMAUS-PERHE 34
– ELÄMÄN ARVOKKUUS 37

PYYDETTY PUHEENVUORO 40
– PAULI ANNALA:
VÄHÄISTEN FRANSISKAANIEN VASTAKULTTUURI 43

MARITA UUNILA
oli Emmauksen lumpunkerääjien kannatusyhdistyksen sihteeri sen perustamisesta 26.4.1966 lähtien. Myöhemmin hän toimi seitsemän vuotta puheenjohtajana ja oli monta vuotta myös Pääskyjen hallituksessa.

SOLIDAARISUUS OLI YHTEISÖSSÄ TÄRKEINTÄ

Minä innostuin Emmauksesta, koska siinä ei ollut kyseessä hyväntekeväisyys. Kaikilla oli annettavaa tuloista riippumatta. Solidaarisuus oli avainsana, kertoo Marita Uunila, joka on ollut mukana Emmaus Helsingissä sen 1966 tapahtuneesta perustamisesta lähtien.

Marita Uunila syntyi ja kasvoi Helsingin Kulosaaressa. Siellä hän on asunut melkein koko elämänsä. Ennen talvisotaa Marita halusi tulla lastentarhanopettajaksi, mutta alkoi sitten opiskella hammaslääkäriksi. Hän meni naimisiin lokakuussa 1941, ja hänestä tuli neljän lapsen kotiäiti.

– Yksi alue elämästä on jäänyt kokematta, kun en ole ollut työelämässä.

Emmaus oli ovi maailmaan

Marita Uunila kuuluu Emmaus Helsingin pitkäaikaisimpiin vaikuttajiin. Hänen lisäkseen alusta asti mukana olleista elävät vielä Elisabeth de Godzinsky ja Thaïs Grönfeldt.

– Luin jo 50-luvulla eräästä naistenlehdestä Abbé Pierrestä ja innostuin. Tyttäreni Nina kuuli Walentin Chorellin kertovan Emmauksesta kerhossa, jota tämä piti oppilailleen

– Äitini kuoltua pyysin Patrikia ja Barbrota, jotka olivat Helsingin ensimmäisiä Emmauksen lumpunkerääjiä, noutamaan joitakin tavaroita. Pyysin heidät kahville – ja jäin koukkuun!

– Olin siihen asti elänyt omassa pikku maailmassani juuri noteeraamatta tapahtumia sen ulkopuolella. Emmauksen kautta maailma aukeni minulle. Rupesin näkemään kurjuuden ja epäoikeudenmukaisuuden.

– Eniten keskityimme kehitysmaiden hätään. Stina Lindfors työskenteli Kehitysmaayhdistys Pääskyjen vapaaehtoisena Liman slummeissa. Pääskyt 1964 perustaneista Rurik ja Birgit Ranckenista tuli hyviä ystäviäni.

Sihteerinä ja puheenjohtajana

Marita Uunila oli Emmauksen lumpunkerääjien kannatusyhdistyksen sihteeri sen perustamisesta lähtien 26.4.1966. Seuraavana vuonna hänet valittiin puheenjohtajaksi. Siinä tehtävässä Marita oli seitsemän vuotta. Hän oli monta vuotta myös Pääskyjen hallituksessa.

– Toukokuussa 1966 vieraili Abbé Pierre Helsingissä. Hän oli minusta aivan valloittava persoona. Abbé Pierre kävi Suomessa useita ketoja. Jo ensimmäisellä vierailulla hän kävi myös meillä kotona ja minä kyyditsin hänet Tammisaareen.

– Vaikka Abbé Pierre olikin katolinen pappi, oli hän laajakatseinen ihminen eikä koskaan korostanut Emmaustyön kristillistä puolta. Lähimmäisenrakkaus riitti.

Kirpputori ja tilkkupeitot

Marita ahkeroi Emmauksessa ja teki kaikkea kirpputorilla.

– Ilmapiiri oli aina hyvin mukava. Näki, että kaikki työskentelivät samojen päämäärien hyväksi.

– Yhteen aikaan olin paljon mukana Äiti Teresan peittotyössä. Birgit Rancken oli tuonut ajatuksen Suomeen. Minä olin yhteydessä peittoja virkkaavien kanssa ja lähetin peitot Intiaan. Nykyään peittotyötä koordinoivat Äiti Teresan sisaret. Marita Uunila osallistui moniin pohjoismaisiin Emmaustapaamisiin. Hän oli myös mukana Bernissä 1969, kun Kansainvälinen Emmaus perustettiin ja Emmaustyön perustana oleva manifesti kirjoitettiin.

– En ole kuitenkaan koskaan käynyt tutustumassa kehitysmaiden projekteihin. Se harmittaa.

Yhteisö ja historiikki

Vähitellen Helsinkiin perustettiin syrjäytyneiden miesten Emmausyhteisö. Ensimmäiset asukkaat tulivat katulähetystyöntekijä Arvid von Martensin kautta. Ranskalainen pappi, Père Guy, asui yhteisössä miesten kanssa.

– Yhteisön miehillä oli monenlaisia ongelmia. Heitä oli joskus vaikea saada mukaan työhön. Père Guyta pidettiin outona lintuna, ja hänellä oli monesti vaikeuksia asukkaiden kanssa, mutta hän ei luovuttanut.

– Monista asukkaista tuli hyviä ystäviäni. En unohda koskaan Iivaria, pientä miestä, joka esiintyi juhlissamme taikurina. Hän meni naimisiin ja muutti asumaan mökkiin Hyvinkäälle. Siellä kävimme usein häntä tapaamassa. Toinen uskollinen ystävä oli Erkki. Hän kirjoitti muistojaan Emmaus Helsingin 30-vuotishistoriikkiin, jonka Marita toimitti. Vuonna 1991 lopetti Helsingin Emmausyhteisö toimintansa.

Nuorisoa ja uutisia

Monet nuoret ovat vuosien saatossa ottaneet osaa Emmauksen toimintaan vapaaehtoisina ja työleiriläisinä.

– Sain paljon ystäviä nuorten joukosta. Kutsuin monena kesänä nuoret ja muut emmauslaiset kesäpaikkaamme Sipooseen. Vuonna 1982 Marita Uunila perusti Emmaus Uutiset, joita hän toimitti aina maaliskuuhun 2008 asti.

– Kymmenen vuoden ajan Emmaus Uutiset ilmestyi 10 kertaa vuodessa. Sittemmin vähensimme ilmestymiskertoja. Kirjoitin suurimman osan ruotsiksi, ja se käännettiin suomeksi. Emmaus oli aikaisemmin enemmän ruotsinkielinen. Minä olen ollut vaikuttamassa siihen, ettei ruotsia ole kokonaan unohdettu.

Teksti Ulf Särs I Suomentanut Helka Ahava I Kuva Emmaus Helsinki
Haastattelu on julkaistu jäsenlehdeesä (Emmaus Uutiset 1/2009). Marita Uunila kuoli 22.2.2013.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Kuvassa vasemmalta Père Guy, Elisabeth de Godzinsky ja Marita Uunila Tehtaankadulla vuonna 2006.

TILKKUTÄKKI

Tekstit ovat Marita Uunilan historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä*, jäsenlehdistä tai toimintakertomuksista, jos toisin ei mainita. Tilkkutäkin on toimittanut Ulf Särs. Käännökset ovat Ulf Särsin ja Helka Ahavan tekemiä, jos toisin ei mainita.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Oulunkylän yhteisö 1972.

1966 Yhteisöllisyyden salaisuus

”Se, joka on ollut henkilökohtaisesti tekemisissä Emmauksen kanssa, vaistoaa, ettei oleellisinta ole aineellinen apu. Emmaus on seikkailu, jossa painopiste on jossakin, jota voisi kutsua yhteisöllisyyden salaisuudeksi. Emmausta on vaikea selittää, se täytyy kokea. Se on ilmiö, joka on joillekin käsittämätön ja kaikille jotakin tavallisuudesta poikkeavaa, jotakin, jota on turha yrittää sijoittaa totuttuihin järjestelmiin.

Ne, joilla ei ole mitään, ovat niitä, jotka antavat. Kaikkein onnettomimmat auttavat vielä onnettomampia ja ravistelevat etuoikeutettujen omaatuntoa.

Ne, jotka ovat olleet kosketuksissa Emmaukseen, oppivat jotakin oleellista. He saavat kohdata ihmisiä, jotka taistelevat vaikeuksia vastaan kuitenkin tietoisina omasta arvostaan, jotka kärsivät mutta ovat täynnä toivoa, jotka ovat hyvin erilaisia mutta kuitenkin solidaarisia toisilleen.

Näiden kontaktien ansiosta he ovat tulleet syvemmin tietoisiksi elämän sosiaalisista ulottuvuuksista ja yhteisöllisyyden arvosta ja ovat ymmärtäneet, että toisten palveleminen voi tehdä persoonallisuuden täyden kehittymisen mahdolliseksi.

He ovat saaneet Emmauksen kautta myös ystäviä, joista heillä aikaisemmin ei ollut aavistustakaan.

Kaiken tämän ovat lumpunkerääjät saaneet aikaan. Heillä ei ollut taskussaan muuta kuin omat kätensä, mutta ne he ovat ojentaneet vakuuttuneina siitä, että niille on tehtävä, ei pelkurimaisesti rukoilla apua vaan vedota hyvää tahtovien ihmisten solidaarisuuteen.”

Lisbeth Stenius Emmaus-lehtisessä 1966. Lainattu hänen muistelmistaan Närhet.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Ranskalainen Daniel Jodet osallistui Emmaus Helsingin kansainväliselle työleirille vuonna 1972.

1968 Emmausleiri Toulousessa

Tua Ranninen

Tänään on ohjelmassa ”ramassage”, siis ulos tavaroita keräämään. Jaaha, tästä tuleekin hyvää treenausta vielä, ah, niin suloisesti uinuville lihaksilleni. Mutta hauskaa tämä on! Raahataan liesiä, sänkyjä, vaatteita ynnä miljoonia muita tavaroita hissittömien talojen kuudennesta ja seitsemännestä kerroksesta.

Emmausleirillä tapahtuu koko ajan jotakin, ja vaikka joskus on sekä vihainen että väsynyt kaikkeen työhön – sillä työtä tehdään rankasti koko ajan – niin kuitenkin viihtyy. Saa paljon erimaalaisia ystäviä. Ranskalaisten lisäksi mukana on paljon tanskalaisia ja hollantilaisia sekä muutama yksinäinen susi mm. Englannista, Saksasta, Ruotsista ja Japanista. Tuntuu mukavalta tehdä todella konkreettista työtä käsillään sellaiselle jutulle kuin Emmaus. Vaikkei voikaan tehdä paljon kurjuuden lievittämiseksi, saa olla kuitenkin mukana.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Yhteisöläinen Erkki Aalto Vuorimiehenkadun huonekaluverstaalla 1970-luvulla. Kun Erkki täytti 60 vuotta, hän toivoi syntymäpäivälahjaksi rahaston, jota käytettäisiin Emmauksen avustustoimintaan. Varoja ”Erkin säätiöstä” jaettiin sitten mm. Lapin ammattikoululaisille.

marraskuu 1969 Joyce Tötterman muistelee vuonna1996

Silmäilen taaksepäin aikaan runsaat 26 vuotta sitten. On marraskuun ilta, ja Greta Fernelius ja minä kuljemme Robertinkatua eteenpäin. Olemme matkalla Emmaukseen ja numeroon 24. – – Viihdyin alusta lähtien. Tapasin monia hauskoja ihmisiä, saman hengen innoittamia. Emmauksesta tuli minulle käsite jo toiminnan alussa 1966.

Tein työtä ryhmässä, jota kutsuttiin maanantai-torstairyhmäksi. Vuosi toisensa jälkeen teimme työtä uskollisesti joka viikko. Enimmäkseen lajittelimme ja hinnoittelimme. Meitä oli monta! Ja meillä oli hauskaa! Yhdentoista aikaan pidimme taukoa ja joimme kupin kahvia eväsleipien kanssa. Joskus meitä istui jopa 18 pöydän ympärillä.

Emmekä tavanneet vain siellä. Joskus tapasimme milloin yhden, milloin toisen luona. Meillä oli hattujuhlia ja nappijuhlia ja joulujuhlia, joita vuorotellen järjestimme ryhmässämme.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Greta Fernelius (vas.) ja Joyce Tötterman kahvilla Lönnrotinkadun kellarissa.

1973 Pikkuryhmä

Vuonna 1973 muodostettiin myös ”Pikkuryhmä”, jossa oli mukana yhteisön, myymälän ja vapaaehtoisten edustajia. Emmaus Ystävien hallitus koostui osittain henkilöistä, joilla ei ollut niin läheistä yhteyttä käytännön emmaustyöhön, uudella ryhmällä oli paremmat edellytykset tehdä toimintaan ja talouteen liittyviä pienempiä päätöksiä. Ryhmällä oli säännöllisiä tapaamisia.

Tiistaina 10.12 klo 16.00 kokoontuu Pikkuryhmä viimeisen kerran nykymuodossaan! Se on niiden toivomus, jotka ottavat osaa sekä Emmaus Ystävien hallituksen kokouksiin, pikkuryhmän tapaamisiin että työkokouksiin kerran viikossa. Kysymyshän on ennen kaikkea informaatiosta, jota jatkossakin yritämme välittää uutislehdessämme. Tukihankkeet ja taloudelliset kysymykset kuuluvat hallitukselle. Juoksevista asioista keskustellaan tiistain työkokouksissa, jotka ovat kaikille avoimia.

1985 Elli Kurrin muistoja vuodelta 1996

Päivää en muista tarkalleen, mutta vuonna 1985 välittömästi jäätyäni eläkkeelle 65-vuotiaana tulin mukaan toimintaan – – Pidän emmaustyöstä, sen ideologia on kaikissa suhteissa hyvä. Se että yritetään auttaa ”kaikkein heikoimpia” ja vieläpä heidän omilla kotiseuduillaan. Toivoisin, että vähäisestä työpanoksestani olisi apua varsinkin naisille ja lapsille. Monissa maissa naiset ovat alistetussa asemassa, sen käsityksen saa televisiosta, itse en ole käynyt kehitysmaissa enkä Intiassa, jonne tilkkupeittoja kudotaan. Äiti Teresaa voi pitää meidän aikamme pyhimyksenä. Jos asuisin lähempänä Emmausta, voisin tehdä enemmänkin, pitkä matka ja terveyskin rajoittavat vähän osallistumistani.

2001 Emmaus foorumi

Paavo Lounela ja Marita Uunila ovat kuluneena vuotena järjestäneet Tehtaankadulla kuukausittain epämuodollisia tapaamisia, joita he kutsuvat Emmaus foorumiksi. Foorumi-illoissa Teresasisaret ovat kertoneet työstään, Ulla Hoyer on selvittänyt meille Kansainvälisen Emmauksen toimintaa, meillä on ollut vierailija Indonesiasta ja olemme osallistuneet Marja Kantasen johdattelemana psykodraamaan jne. Foorumit jatkuvat syksyllä uudella ohjelmalla ja uusilla keskustelunaiheilla.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Tehtaankatu 40 ennen puutalojen purkua.

KUVA: JAAKKO HEINIMÄKI

Père Guy eli yhdeksäntoista vuotta Helsingin Emmaus-yhteisössä – ei johtajana eikä kuraattorina, vaan yhtenä muiden kovia kokeneiden joukossa.

2002 Tula

Tuore lisä emmauslaisten joukossa on Tula Bahadur Kandel Nepalista. Hän on ihmisoikeuskysymyksiin keskittynyt juristi ja tullut Emmaukseen ETVO-ohjelman kautta. Hän on työskennellyt Emmauksessa koko syksyn ja viipyy kaikkiaan puoli vuotta.

2002 Syntymäpäiväjuhla Père Guylle ja ikätovereille

Père Guy täytti 80 vuotta syyskuussa, ja sen johdosta Emmaus Helsinki järjesti vanhaan hyvään tapaan yhteisen syntymäpäiväjuhlan kaikille hänen emmauslaisille ikätovereilleen. Juhla pidettiin 17.11., ja vieraita oli paljon, noin 60, mm. autollinen karjalohjalaisia ystäviämme. Musa-Maija Ojala toi mukanaan 50 pullaa ja suuren herkullisen täytekakun.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Tehtaankatu 40 myymälä oli toisessa kerroksessa, käynti sisäpihalta.

2003 Erimielisyyksiä

Emmaus Helsingin kaltaisessa ryhmässä, johon kuuluu monenlaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä, voi silloin tällöin syntyä erilaisia ongelmia. Näin on käynyt kuluneena vuonna, ja siksi työ on välillä tuntunut raskaalta. Erimielisyyksien vuoksi on osa uskollisista aktiiveistamme valitettavasti lopettanut, mutta uusia on tullut mukaan ja työ jatkuu. Onhan meillä kaikilla sama tavoite työskennellä Abbé Pierren hengessä auttaaksemme siellä, missä hätä on suurin. Se on tärkeintä emmaustyössämme, vaikka hyvällä toveruudella on myös suuri merkitys motivaatiolle.

2003 Paavon mietteitä

Olen miettinyt, miten voisimme paremmin aloittaa työpäivämme täällä Emmauksessa. Useimmiten meillä on jo tullessa kiire ja aloitamme puhua päivän töistä jo riisuessamme ulkovaatteita. Olemme yrittäneet Hetan ja joidenkin muiden kanssa istuutua keittiön pöydän ääreen pohtimaan rauhassa, kuka tulee tänään, mikä on juuri nyt tärkeintä ja muita asioita, jotka nousevat esiin. Niin olemme saaneet pienen hetken itsellemme ja voineet antaa pienen hetken myös toisillemme. Ehkä pitäisi keskeyttää työ hetkeksi, kun uusi ihminen tulee paikalle. Syventäisikö se yhteistyötämme?

KUVA: ESKO JÄMSÄ

YLHÄÄLLÄ: "Emmauksessa on aina mukava käydä", "kivat työntekijät ja ystävällinen ilmapiiri", kommentoivat asiakkaamme vuonna 2014 tehdyssä kyselyssä. Asiakkaat ovat tärkeä osa solidaarisuusketjua, ja toivomme, että Emmaus voi olla heille paitsi myymälä myös kohtaamispaikka. Kuva Mäkelänkadun myymälästä 2015.

VIEREINEN SIVU, YLHÄÄLLÄ: Lauttasaaren myymälässä on riittänyt asiakkaita metrotyömaasta huolimatta.

VIEREINEN SIVU, PIENET KUVAT: Marjatta "Hili" Hämäläinen, Phill Lewis ja Ulla Hoyer ahertavat Mäkelänkadulla, Tuula Kakko Lauttasaaressa.

KUVA: LEIF PIETILÄ

KUVA: ANU VILJAREN-HÄGGMÄN

KUVA: KATARIINA OJALA

KUVA: KATARIINA OJALA

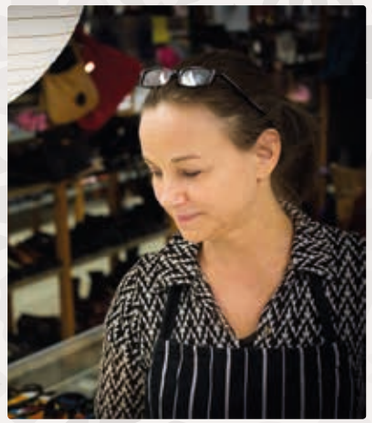

KUVA: LEIF PIETILÄ

KUVAT: LEIF PIETILÄ

2010 Ompeluseurat

Ompeluseurat kokoontuivat koko kevään 2010 melkein vuoroviikoin Vallilan kirpputorin tiloissa valmistaen tuotteita Pariisin Salon Emmaukseen. Syksyllä aloitettiin korjausompelukokeilu Blomsterfondenin palvelutalossa Käpylässä.

2011 Uudet vapaaehtoiset

Uusien vapaaehtoisten vastaanottaminen on vuodesta toiseen ollut meille jonkinlainen kompastuskivi. Vallilassa päätettiin syksyllä valita yksi henkilö, jonka erityistehtävänä on uusien vapaaehtoisten opastaminen. Tällaiseksi vapaaehtoisten koordinaattoriksi nimettiin Ulla Hoyer.

KUVA: ULLA HOYER

Asiakkaat odottavat Salon Emmaus -jättikirpputorin avautumista Pariisissa 2003.

VIEREINEN SIVU, VASEMMALLA: "Ihania ihmisiä, lämmin tunnelma, hyvä palvelu ja oikea asenne", "ystävällinen henkilökunta" kommentoivat Lauttasaaren asiakkaat vuonna 2014 tehdyssä kyselyssä.

VIEREINEN SIVU, OIKEALLA: Petra Sallinen hinnoittelee Lauttasaaressa.

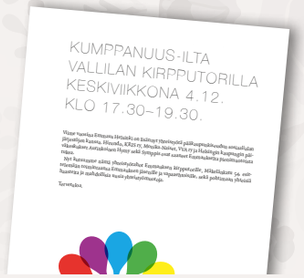

2013 Kumppanuusilta Vallilassa

4.12 klo 17.30 Mäkelänkadun kirpputorilla vierailevat pääkaupunkiseudun yhteistyökumppaniemme edustajat. Mitä Hirundo, KRIS, Monika-naiset, VVA, Symppis ja Aurinkoinen Hymy tekevät ja mitä voisimme tehdä yhdessä?

KUVAT: ERKO VILMI

2013 Toivon ja Rauhan muotinäytös

Kehitysvammaisten perhekotien asukkaat järjestivät Ystävänpäivänä muotinäytöksen Vallilan kirpputorilla. Lisäksi karjalohjalaiset ystävämme valmistivat emmauslaisille lounaan. Vastavuoroisesti kirpputorien päivän myynti tuloutettiin Toivolle ja Rauhalle.

Toivon ja Rauhan muotinäytöksissä tyyli vaihtelee arkisesta juhlavaan. Vasemman puoleisessa kuvassa Eija Nukari oikean puoleisessa Seija Nordström.

2015 Tula Emmauksessa

Emmauksessa 2000-luvun alussa harjoittelijavaihdossa ollut nepalilainen Tula Kandel oli 31.8. Vallilan Emmauksessa kertomassa maanjäristyksen pahoin vaurioittaman kotikylänsä jälleenrakentamisesta.

KATTOJÄRJESTÖ EMMAUS YSTÄVÄT RY

Emmaus Oulunkylä, Malmi ja Jokioinen

Emmaus Ystävät ry pystyi rekisteröitynä yhdistyksenä hoitamaan kontaktit viranomaisten kanssa myös uusien ryhmien edustajana. Syksyllä 1970 muutamat Emmauksen vapaaehtoisina toimivat nuoret vuokrasivat vanhan puuhuvilan Teinintie 24:ssä Oulunkylässä. Aloitteentekijänä olivat Leif Packalén ja Susanne Burmeister. Oulunkylän talossa pidettiin kirpputoria, mutta nuorille oli tärkeää levittää tietoa Emmauksen toiminnasta ja ideologiasta myös mm. kouluissa. Oulunkylän ryhmällä oli kiinteää yhteistyötä Tammisaaressa toimivien Pääskyjen kanssa, ja myyntituotto meni kokonaan Pääskyjen kehitysapuun.

Vuoden 1972 alussa ryhmä muutti tilavaan taloon Malmilla ja alkoi kutsua itseään Emmaus Malmiksi. Syksyllä 1976 Arkadian nuorisoklinikasta tuli Malmin ryhmän alivuokralainen, ja seuraavana vuonna talo luovutettiin kokonaan Arkadiaklinikan käyttöön. Jokioisista löydettiin 100 vuotta vanha hirsitalo, ja vuonna 1978 Emmaus Jokioisista tuli oma rekisteröity yhdistys.

Emmaus Westervik, Tammisaari

Vuonna 1974 Kehitysmaayhdistys Pääskyjen aktiivit ostivat Västervikistä vanhan kansakoulun ja sen vieressä sijaitsevan tehdasparakin. Samoihin aikoihin perustettiin Emmaus Westervik, joka juridisista syistä kuului Emmaus Ystäviin. Rurik ja Birgit Rancken muuttivat lapsineen koululle. Koulussa aloitti yhteisö ja parakissa pidettiin kirpputoria.

Västervik oli suosittu vierailukohde monille erityisesti kesäaikaan. Birgit ja Rurik tekivät aktiivisesti työtä Emmaus-toiminnan laajentamiseksi muualle maahan. Yhdessä Helsingin ryhmän kanssa julkaistiin uutislehteä Emmaus/Svalorna-Pääskyt neljä kertaa vuodessa. Emmaus Westervik alkoi myydä Intiasta tuotua batiikkia ja juuttituotteita Bangladeshista. Se oli alkusysäys Suomen kehitysmaakaupoille. Ensimmäisen varsinaisen solidaarisuusmyymälän aloittivat sisarukset Raija ja Kirsti Strömmer, jotka työskentelivät yhteen aikaan Emmaus Westervikissä. 1978 Emmaus Westervik perusti oman rekisteröidyn yhdistyksen.

”En ole koskaan katunut, että olen antanut elämäni Emmaukselle”, sanoo Rurik ”Rurre” Rancken, Emmaus-liikkeen tärkein innoittaja Suomessa. ”Toki olen luopunut asioista, mutta ihmiset ja heidän hämmästyttävä omistautumisensa ovat antaneet minulle sitäkin enemmän.”

”Emme ole ehkä muuttaneet maailmaa, mutta työmme on tehnyt elämän paremmaksi lukemattomille ihmisille.”

”En epäröinyt sanoa itseäni irti työstäni 20 vuoden jälkeen ja muuttaa perheeni kanssa yhteisöön.”

”Meillä oli viikkokokous ja joka aamu suunnittelukokous. Yritimme toimia demokraattisesti, mutta se ei aina ollut helppoa. Saatoimme keskustella kuukausia siitä, pitäisikö pitkälle ruokapöydälle ostaa uusi vahaliina.”

Lainaukset historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä* ja jäsenlehdistä (Emmaus Uutiset, toukokuu 1999 ja Emmaus Uutiset 2/2011).

Emmaus Ystävät Mikkeli

Vuonna 1981 Matalaisen ja Vitikan perheet aloittivat oman työnsä ohella kerätä ja myydä torilla käytettyä tavaraa Mikkelissä. Tuotto annettiin kehitysapuun. Käytännön syistä Emmaus Ystävät Mikkelistä tuli Emmaus Ystävien alaosasto, vaikka ryhmä työskenteli täysin itsenäisesti. Kun toiminta laajeni, ostettiin Emmaus Ystävien avulla talo, jossa voitiin avata oma kirpputori.

Mikkelin Emmaus-ryhmällä oli hyvät yhteydet paikalliseen kehitysmaayhdistykseen ja muihin alueen kansalaisorganisaatioihin. Emmauksesta tuli tunnettu myös erilaisista tempauksistaan. Suurin osa avustuksista meni Indonesiaan. Ryhmän toiminta lakkasi 1999.

Lainaukset historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä* ja jäsenlehdestä (Emmaus Uutiset, toukokuu 1999).

Emmaus Kanava

Vuonna 1983 Raimo (Sila) ja Ulla Siljander toteuttivat unelmansa perustaa yhteisö yhdessä vaikeuksissa olevien ihmisten kanssa. Emmaus Esbo aloitti toimintansa suuressa huvilassa, joka saatiin vuokratuksi Emmaus Ystävien avulla. Kirpputorin lisäksi toimintaan kuului työ ja keskustelut tärkeänä osana alkoholistien hoitoa. 1984 Emmaus Esbo aloitti oman avustustoimintansa, kun oli saatu kontakti katoliseen lähetysasemaan Kamerunissa. Keväällä 1986 Espoon ryhmä muodosti oman rekisteröidyn yhdistyksen Emmaus Kanava ry, mutta läheinen yhteistyö Helsingin Emmaus-ryhmän kanssa jatkui. Tammikuussa 2010 Emmaus Kanava lopetti toimintansa.

Lokakuussa 1998 Emmaus Ystävät ry luopui lopullisesti roolistaan kattojärjestönä, kun nimi muutettiin Emmaus Helsinki ry:ksi.

”Minulle henkilökohtaisesti Emmaus-työ on haaste, joka pakottaa minut koko ajan tarkastelemaan kriittisesti elämäntapaani. Kun koetan välttää kuluttamista kuluttamisen vuoksi ja pyrkiä yksinkertaisempaan elämäntapaan, huomaan, että se vapauttaa aikaa ja voimia tärkeämmille asioille.”

”Läheiset ihmiskontaktit ovat äärimmäisen tärkeitä meidän työssämme. Aikaisemmin luulin, että vapaus tarkoitti riippumattomuutta muista. Kun sain lapsia, tajusin, että minulla on vastuu, ei vain äitinä lapsistani, vaan myös omaisistani, ystävistäni, naapureistani ja eräällä tavalla ehkä kaikista ihmisistä. Ei niin, että kuvittelisin voivani parantaa koko maailman, vaan, että teen sen, minkä voin. Sellaista riippuvuutta toisistamme koemme Emmauksen arjessa.”

Teksti Ulla Siljander
Kirjoitus on julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset, lokakuu 85).

KUVAT: EMMAUS HELSINKI

YLHÄÄLLÄ: Rurik Rancken Pääskyjen kirpputorin edessä Westervikissä.
ALHAALLA: Emmaus Jokioisten pakettiauto.

EMMAUS-YHTEISÖT HELSINGISSÄ

Ensimmäisen Emmaus-yhteisön Helsingissä aloittivat Barbro Allgefält ja Patrick Protain toukokuussa 1966. Emmaus oli vuokrannut kaupungilta vesilaitoksen vanhan verstaan Malminkatu 5:ssä, johon tuli lajittelu, kirpputori ja asunto yhteisölle. Otettiin yhteyttä sosiaalipuolen ja vankeinhoidon asiantuntijoihin sekä yksittäisiin sosiaalityöntekijöihin sellaisten ihmisten tavoittamiseksi, jotka olivat asuntoa ja mielekästä työtä vailla. Ensimmäinen asukas oli Roos-niminen mies, joka tuli yhteisöön katulähetyksen Arvid von Martensin välityksellä.

Roos epäili, ettei kukaan olisi kiinnostunut yhteisöelämästä ennen syksyä. Hän puhui kokemuksesta: ”Kuka nyt kesällä asuu!”

Seuraavana kesänä Barbron ja Patrickin oli pakko lopettaa, mutta ranskalainen työläispappi Père Guy (Barbier), joka oli ollut Myllyjärven Ekumeenisessa keskuksessa, otti tehtäväkseen työn jatkamisen. Yhteisö työskenteli alkeellisissa kellaritiloissa Annankatu 11:ssä ja asui purkutuomion saaneessa talossa Fabianinkadulla.

Yhteiskunnan hylkäämät

Yhteisö kasvoi ja Père Guy asui miesten kanssa alkeellisissa oloissa. Yhteisön jäsenet olivat usein alkoholisoituneita ja yhteiskunnan hylkäämiä. Alkoholi oli yhteisössä kiellettyä, ja tämä johti moniin konflikteihin. Monet eivät kyenneet kurinalaiseen elämään vaan lähtivät pois, mutta oli niitäkin, jotka saivat Emmauksen avulla uuden alun ja joista tuli uskollisia ystäviä loppuiäkseen.

Lokakuussa 1969 työtilat muuttivat Iso Robertinkatu 42:een. Siellä oli ompelukone ja tila vaatteiden korjaamiseen, sähkölaitteiden korjauspiste ja puusepänverstas. Sinne järjestettiin myös keittiö, jossa syötiin ja voitiin istua iltaa.

Syksyllä 1970 yhteisö sanottiin irti Fabianinkadun asunnosta, koska talo purettiin. Työtilat Robertinkadulla sisustettiin asunnoksi ja työpaja muutti Vuorimiehenkadulle. Annankatu 3:ssa sijaitseva vanha pesutupa oli monta vuotta kokoontumistilana, jossa sekä yhteisöläiset että muut emmauslaiset kävivät syömässä lounaan.

Jouluna 1969 miehet tekivät ensimmäisen sairaalavierailun yksinäisten potilaiden luo. Vierailijoiden joukkoon liittyi monia Emmaus-nuoria ja myös vanhempia emmauslaisia.

Ydinryhmä ja vapaaehtoiset

Yhteisön ydinryhmä koostui yleensä neljästä-viidestä henkilöstä. Pitkäaikaisimpia olivat Erkki Aalto, Edvin Kecklund, Alpo Lilja, Iivari Haaranen, Pepe Mikkonen. Talous-, puhelin- ja paperityöt hoitivat Barbro Svedlin, Elisabeth de Godzinsky ja Thaïs Grönfeldt. Lisäksi toimintaa pyöritti osa-aikaisesti 30-40 vapaaehtoista. Satunnaiset täyspäiväisesti työskentelevät henkilöt asuivat tavallisesti myös yhteisössä.

Iivari oli pieni, leppoisa mies, joka puusepäntyönsä ohella oli erikoistunut ompelemaan pieniä liinoja lajittelusta löytämistään kankaanpalasista. Hän oli myös taitava taikuri ja viihdytti monia kokoontumisia taikatempuillaan. Iivari avioitui vanhoilla päivillään Fannyn kanssa, joka oli yhtä pienikokoinen kuin hänkin. Pariskunta muutti Hyvinkäälle, ja heidän pieneen ja viihtyisään kotiinsa tehtiin monia vierailuja.

Eräät nuoret vapaaehtoiset, jotka olivat 1970 aloittaneet oman yhteisön vanhassa huvilassa Oulunkylässä, muuttivat 1972 entiseen lastenkotiin Malmille. Oulunkylän huvila luovutettiin Helsingin yhteisön asunnoksi, mutta siitä tuli myös muiden emmauslaisten kokoontumispaikka. 1978 tuli taas aika muuttaa takaisin Robertinkadulle. Vuoden 1980 alussa tyhjennettiin verstas- ja varastokellarit Vuorimiehenkadulla. Työ jatkui pienemmässä mittakaavassa Hietalahdenranta 13:ssa sijaitsevan kirpputorin yhteydessä.

Emmaus-yhteisö alkuperäisessä muodossaan ei koskaan sillä tavalla vakiintunut Helsingissä kuin esim. Ranskassa, jossa edellytykset olivat toiset ja kulttuuri erilainen. Me täällä Pohjolassa olemme ehkä suurempia individualisteja ja sopeudumme huonommin kollektiiviin. Père Guyn työtoverit vaihtuivat muutaman kuukauden välein, ja oli vaikea luoda jatkuvuutta.

Lokakuussa 1986 Père Guy jätti työnsä Emmauksessa selkävaivojen vuoksi ja siirtyi uusiin tehtäviin katolisessa seurakunnassa. Robertinkadun tila jouduttiin sanomaan irti kohonneen vuokran takia. 18.9. pidettiin läksiäisjuhla ennen lopullista muuttoa lokakuussa.

Tyttöjen kolmiapila

Kun yhteisö huhtikuussa 1986 vietti 20-vuotisjuhlaa, saatiin kuulla iloinen uutinen: jälkikasvu oli turvattu. Liisa Tervahauta, joka oli jo jonkun aikaa ollut mukana yhteisössä, oli saanut kaksi muuta tyttöä – Mia Rissasen ja Kirsti Raulon – kiinnostumaan emmaustyöstä. Vuoden 1987 alussa saatiin Suutarilasta vuokratuksi purkutalo, mutta talo tuhoutui elokuussa tulipalossa. Syksyllä yhteisö asui tilapäisesti kaksiossa, jossa oli tosi ahdasta, kun yhteisössä oli väliin seitsemänkin asukasta. Vuoden 1988 alussa päästiin muuttamaan Pakilassa sijaitsevan omakotitalon yläkertaan.

Kolmiapilan lisäksi yhteisössä oli monia jäseniä lyhyempiä tai pidempiä aikoja. He tulivat eri puolilta maailmaa: Boliviasta, Saksasta, Costa Ricasta, Puolasta, Sveitsistä, Brasiliasta ym. Pisimpään viipyneiden joukossa oli Joseba Ossa Baskimaasta. Mia ja Joseba perustivat myöhemmin perheen Baskimaassa ja ovat edelleen yhteydessä Emmaus Helsinkiin.

Vuoden 1989 alussa yhteisö sanottiin irti Pakilan asunnosta ja muutti tilapäisesti kirpputorin vieressä olevaan purkutaloon. Kesällä alkuperäinen kolmikko jätti yhteisöelämän, mutta uusi kolmiapila – itäsaksalainen Hertaldis Offerman, Maria Kurtén ja Auli Ormio – tuli tilalle. 1990 päästiin muuttamaan Puotilassa sijaitsevaan vanhaan taloon, jossa oli erillinen varastorakennus.

Vuoden 1990 alussa yhteisössä oli seitsemän jäsentä mm. Pohjois-Irlannista ja Ranskasta. Elokuun alussa Puotilassa järjestettiin kaksi viikkoa kestänyt kansainvälinen työleiri. Elokuun lopussa toinen, työtiloina käytetty rakennus paloi tuhopoltossa eikä molempia osapuolia tyydyttävään sopimukseen jäljelle jääneen talon vuokraamisesta enää päästy.

Yhteisöelämä jatkui vielä vuoden 1991 alussa vanhassa puuhökkelissä Tehtaankatu 40:n pihassa. Yhteisössä ehtivät vielä asua lyhyen aikaa nuoret Ghanasta ja Virosta. Kesällä 1991 Hertaldis viimeisenä lähti asumisyhteisöstä, joka näin lakkasi 24 vaiherikkaan vuoden jälkeen.

Yhteenveto historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä.*

Vaellukseni noihin aikoihin oli hyvin vaivalloista ja ongelmallista. Oli vaikea löytää oikeaa suuntaa elämälle, pitävä pohja puuttui. Jouduin silloin keskusteluun Barbron kanssa ja sain ensivaikutelman Emmauksesta, sen toiminnan periaatteista ja mitä se työntekijöiltään vaatii. Tämän keskustelun jälkeen kävin myös tutustumassa yhteisön työskentelyyn itse paikan päällä verstaalla – – Siellä sain ensikosketuksen miehiin, jotka siihen aikaan työskentelivät yhteisössä – – ja silloin aloin tehdä hiljaista päätöstä Emmaukseen liittymisestä. Näinhän siellä ihmisiä, jotka ehkä elivät samojen paineiden alaisina kuin itsekin, joten en olisi yksin vaivojeni kanssa. Ja kun seuraava päivä valkeni, oli päätökseni valmis: olin uusi aloitteleva jäsen Emmaus-yhteisössä, joka siitä päivästä lähtien on ollut varsinainen kotini.

Erkki, Oulunkylä, tammikuu 1975
Lainaus historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä.*

MARKKU TIIRAKARI
halusi parantaa maailmaa ja päätyi asumaan ja työskentelemään Emmaus-yhteisöissä 1970-luvulla.

YHTEISÖ ANTOI ELÄMÄLLE UUDEN SUUNNAN

Emmaus Helsingin parissa, sen 50-vuotisen historian aikana, on ehtinyt toimia monia erilaisia, eri lähtökohdista ja eri maistakin tulevia henkilöitä. Yksi jo 70-luvulla mukana ollut on Markku Tiirakari. Hän asui vuoden verran Emmaus-yhteisössä Oulunkylässä, Teinintiellä. Innokkaana valokuvaajana hänellä on paljon kuvia vuosien varrelta ja kerrottavana monia muistoja niiltä ajoilta.

Tiirakari kertoo nuoruudessaan matkustelleensa paljon silloisen vaimonsa kanssa. He viettivät pitkiäkin aikoja ulkomailla muun muassa kibbutsilla Israelissa. Kun he vuonna 1973 palasivat matkaltaan Intiasta ja Sri Lankasta, Tiirakari kertoo sairastuneensa masennukseen ja olleensa pitkään toimintakyvytön. Tutun rakennusmestarin houkuteltua hän lopulta aloitti työt rakennustyömaalla. Viimeinen tili rakennustyömaalta ennen joulua sai hänet tekemään omaperäisen ratkaisun.

– Kävelin suoraan pankkiin ja laitoin koko tilini Unicefille. Minuun oli vaikuttanut syvästi Unicefin ilmoituksessa näkemäni lapsen kuva ja halusin auttaa osaltani. Menin kotiin ja kerroin vaimolleni iloisena, mitä olin tehnyt. Vaimo purskahtikin itkuun. Ehkä hän oli suunnitellut, että lähdemme jouluostoksille, pohtii Tiirakari silloisia tapahtumia.

Joulun jälkeen Tiirakari kertoo punninneensa elämänsä suuntaa. Hän kaipasi muutosta ja maailmaakin pitäisi parantaa. Hänen mieleensä muistui Emmaus, josta hän oli aiemmin lukenut. Hän oli ensin yhteydessä Emmaus Malmiin, jota oltiin silloin lopettamassa. Sieltä häntä opastettiin ottamaan yhteyttä Emmaus Helsinkiin, ja niin vain järjestyi, että keväällä 1976 Tiirakari ilmoitti vaimolleen muuttavansa ainakin joksikin aikaa Emmaus-yhteisöön Helsinkiin.

– Vaimo ei halunnut tulla mukaan, vaan hän jäi Kouvolaan, jossa silloin asuimme, kertoo Tiirakari muistellessaan elämänsä käännekohtia. Noin vuoden kuluttua muutostani me erosimme.

Tiirakari asui Emmaus-yhteisössä Oulunkylässä, Teinintiellä kolmen muun miehen kanssa noin vuoden ajan.

– Aamupäivisin työskentelimme verstaalla Vuorimiehenkadulla, ruokapaikkamme oli Annankadulla ja Emmauksen myymälä sijaitsi silloin Lönnrotinkadulla. Iltapäivisin hoidimme kotiinkuljetukset ja noudot. Olin mukana vielä, kun liike Lönnrotinkadulta muutti Hietalahteen, kertoo Tiirakari heidän päivärutiineistaan.

Yhteistyö oli sujuvaa ja henki työyhteisössä hyvä, vaikka kunkin lähtökohdat ja taustat olivat erilaiset. Joukossa oli erilaisia persoonallisuuksia, kuten Tauno, joka ei puhunut juuri sanaakaan, mutta kirjoitti upeita runoja. Yksi yhteisön asukkaista oli ranskalainen Père Guy. Kaupungilla kulkiessaan Pere Guyllä oli autossa aina mukana säkki täynnä vaatteita, joita hän jakoi siltojen alla eleleville alkoholisteille.

– Emmauksessa erilaiset ihmiset toimivat yhdessä hyvässä hengessä. Vasemmistonuoriakin kävi siihen aikaan vapaaehtoistyössä. Ehkä heihin vetosi Emmauksen tapa käydä joulunaikaan tervehtimässä rappioalkoholisteja niin sanotussa Lepakkoluolassa. Heille vietiin myös pieniä joulupaketteja. Politiikasta ei silloinkaan puhuttu. Kävimme myös Laakson sairaalassa tapaamassa yksinäisiä potilaita ja ilahduttamassa pienillä lahjoilla. Myös rajaseudun lapsille lähetettiin silloin avustuspaketteja, muistelee Tiirakari sen aikaisia avustusmuotoja.

Kun Malmin Emmaus osti Jokioisista vanhan talon vuonna 1977, Tiirakari muutti myös yhteisössä asuvan Pepen kanssa sinne kunnostamaan paikkaa. Aluksi heihin suhtauduttiin paikkakunnalla epäluuloisesti, mutta varhaisesta aamusta myöhään iltaa työskentelevät nuoret voittivat pian ympäristön luottamuksen. Tiirakari asui Jokioisissa kaksi vuotta.

Tiirakari kertoo joskus naureskelevansa, että vaikka hän kolme vuotta paransi maailmaa, ei mikään ole muuttunut. Jatkaa kuitenkin, että eihän sitä tiedä mihin ja keihin kaikkiin on ollut vaikuttamassa. Palkitsevana tapahtumana hän kertoo tarinan Sörnäisten vankilan opettajatoiminnasta.

– Emmaus palkkasi yhdessä Kriminaalihuollon kanssa opettajan Sörnäisten vankilaan. Saimme käydä siellä tutustumiskäynnillä pariinkin kertaan. Muistan opettajan kehuneen joitain oppilaitaan, muun muassa lahjakasta vankia, joka oli valmistautumassa ylioppilaskirjoituksiin. Viisi vuotta sitten luin lehdestä kirurgista, joka oli vankilassa istuessaan alkanut opiskella ja päätyi Ferrarilla ajelevaksi kirurgiksi. Mahdollisuus opiskeluun vankila-aikana muutti hänen elämänsä suunnan täysin. Näitä menestystarinoita on varmasti paljon, vaikka niitä ei juuri esille tulisikaan, tuumailee Tiirakari innostusta äänessään.

Nykyään Tiirakari pyörittää Portugalissa syntyneen vaimonsa apuna 25 lapsen päiväkotia. Päiväkoti on tyypiltään Suomen Ladun kehittämä Luonnossa kotonaan -päiväkoti. Toiminnassa korostuu luonto ja ulkoilmaelämä, luonnossa liikkuminen niin säällä kuin säällä. Lähiluonnossa retkeillään useita kertoja viikossa.

– Ehkä se maailmanparannuksen ajatus on jäänyt Emmauksesta asenteekseni, kuten myös suhtautumiseni erilaisiin ihmisiin, summaa Tiirakari pohtiessaan Emmauksen vaikutusta omaan elämäänsä.

Perheen Emmaus-perinnettä jatkaa nykyään Alica-tytär. Hänelle Emmaus on tullut tutuksi jo varhain lapsena. Nyt hän toimii Emmauksen Vallilan myymälässä aktiivisesti ja tottuneesti erilaisten tehtävien parissa. Isänsä tavoin, hän tulee hyvin toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja saavuttaa helposti asiakkaidenkin luottamuksen.

Teksti Raija Rantasalo I Kuva Markku Tiirakarin kotialbumi
Haastattelu on tehty tammikuussa 2016.

Pepe Mikkonen (vas.) ja Pekka Isoluoma Teinintien pihassa vuonna 1977.

MIA RISSANEN JA JOSEBA OSSA
ovat oikeita suomalaisen kulttuurin lähettiläitä Baskimaassa. Saunoja nousee ja jopa suomea opetellaan.

SUOMALAIS-BASKILAINEN EMMAUS-PERHE

Helsingin Emmauksen nuorten yhteisössä 1980-luvun jälkipuoliskolla jaettiin arki ja juhla, parannettiin maailmaa, tehtiin työtä yhdessä, koettiin ystävyyttä ja rakkautta. Joillekin nuorille tuolla ajalla oli koko loppuelämälle suuntaa antava merkitys.

Samoihin aikoihin, kun asunnottomien miesten yhteisö lakkasi 1980-luvun puolivälissä, kolmea nuorta naista alkoi kiinnostaa yhdessä asuminen ja Emmauksessa työskenteleminen ja he saivat yhdistykseltä siunauksen nuorten asumisyhteisölle.

Mia Rissanen kertoo:

– Olen alun perin helsinkiläinen virkamiesperheen lapsi. Lukion jälkeen olin parantamassa kielitaitoani Emmauksen työleirillä Ranskassa. Seuraavat neljä vuotta opiskelin kahdessa kotiteollisuusoppilaitoksessa kudontaa ja metallitöitä.

– Kun olin 23-vuotias, koulut oli käyty ja etsin paikkaani elämässä. Halusin tehdä jotakin käsilläni, ja muistissa oli myös kokemukseni Ranskan Emmauksessa. Helsingin seurakuntien Mustasaaressa tapasin Emmauksessa toimivan Liisa Tervahaudan, joka sai minut uudestaan innostumaan Emmauksesta. Liisa, Kirsti Raulo ja minä kysyimme Emmauksesta, olisiko meidän mahdollista asua Emmauksen yhteisössä ja tehdä päivisin työtä Emmauksen kirpputorilla. Yhdistyksestä meille näytettiin vihreää valoa, ja yhteisöelämämme saattoi alkaa. Me kolme

tyttöä asuimme ensin Marita Uunilan asunnossa Kulosaaressa, sitten kaupungin yhdistykselle vuokraamassa omakotitalossa Suutarilassa. Äitini oli kiinnostunut Emmaus-liikkeestä ja antoi täyden tukensa päätökselleni ruveta kokopäivätoimiseksi emmauslaiseksi. Myöhemmin hän työskenteli itsekin vapaaehtoisena Tehtaankadulla. Isä oli varautuneempi, häntä huolestutti tulevaisuuteni, kun palkkatyön tai lisäopintojen sijasta olin valinnut palkattoman työn.

Liisa, Kirsti ja Mia asuivat yhteisössä vakituisesti, lisäksi siellä asui tilapäisesti muita suomalaisia ja ulkomaalaisia nuoria. Joka aamu nuoret lähtivät Tehtaankadun Emmaukseen töihin. Työtä vastaan he saivat asunnon, ylläpidon, HKL:n kuukausilipun, vaatteet, hygieniatarvikkeet ja taskurahaa. Kun tavaranhakukeikoille tarvittiin autokuskia, Emmaus maksoi puolet Mian autokoulusta. Yhteisö oli sopuisa, ja Mia muistaa tuon ajan onnellisena ja harmonisena. Elisabeth de Godzinsky, Barbro Svedlin, Perè Guy ja muut Emmauksen vapaaehtoiset tukivat nuoria kaikin tavoin. Mian sanoin vanhojen emmauslaisten huolenpito oli kuin turvallinen patja, jolla nuorten yhteisö lepäsi.

Eräänä kesäisenä päivänä vuonna 1987, kun nuorten yhteisö oli ollut olemassa vuoden päivät, pihaan pyöräili kiharapäinen Baskimaasta Espanjan pohjoisosasta kotoisin oleva nuorimies.

Joseba Ossa kertoo:

– Olen kotoisin Zumaia-nimisestä pienestä baskikaupungista Atlannin rannikolta. Isäni on henkeen ja vereen osuustoimintamies ja perusti aikoinaan osuuskunnan, joka valmisti puuntyöstökoneita. Yhteinen työ tärkeiden päämäärien puolesta oli isän elämän suola, ja hän oli iloinen, kun vuonna 1984 päätin muuttaa Donostian (San Sebastian) Emmaus-yhteisöön. Minäkin olin ensin tutustunut Emmaukseen neljä vuotta aikaisemmin työleirillä. Donostian yhteisössä melkein kaikki asukkaat olivat päihdeongelmaisia. Siellä ei ollut kovin helppo olla, en ollut aina samaa mieltä yhteisön johtajan itsevaltaisista menettelytavoista. Emmaustyön ohella jatkoin myös luokanopettajaopintojani, joten elämä oli aika hektistä.

– Ihailin Pohjoismaita, joita pidin demokraattisen sosialismin mallimaina. Kun suomalainen Pirkko Ruusula teki viikon vierailun Donostian Emmaukseen vuonna 1985 ja kertoi, että Suomessakin on Emmaus, mielessä alkoi itää ajatus lähteä opintojeni jälkeen Suomeen. Kirjoitin seuraavana vuonna Helsingin Emmaukseen, ja minut toivotettiinkin sinne tervetulleeksi.

– Suomeen tulin siis polkupyörällä, ja pitkä matkani Euroopan halki oli alkanut jo syksyllä 1986. Matkan varrella tarkoitukseni oli tutustua erilaisiin yhteisömalleihin ja niiden johtamiskulttuureihin. Vietin pitempiä tai lyhyempiä rupeamia monissa yhteisöissä, mm. eri maiden Emmaus-yhteisöissä, kehitysvammaisten Arkki-yhteisössä ja Taizen luostariyhteisössä. Kun seuraavana kesänä tulin Helsinkiin, pääsin liittymään Helsingin nuorten yhteisöön ja reilun kolmen vuoden ajanjakso, joka on suuresti määrittänyt tulevaa elämääni, alkoi.

– Helsingin Emmaus poikkesi kaikista yhteisöistä, joihin olin siihen mennessä tutustunut. Täällä vanhemmat ja nuoremmat emmauslaiset tekivät saumatonta yhteistyötä ja ilmapiiri oli lämmin ja hyväksyvä. Minua miellytti suuresti Helsingin Emmauksessa vallitseva suvaitsevaisuus eri maailmankatsomuksia kohtaan. Tuohon aikaan uskonto oli minulle tärkeä asia. Vaikka monet ystäväni Emmauksessa olivat ateisteja, minun vakaumustani kunnioitettiin ja sain hoitaa myös hengellisiä tarpeitani. Joissakin yhteisöissä, joihin olin matkallani tutustunut, ei katsottu hyvällä, jos jollakin oli yhteisön ulkopuolistakin elämää. Minusta on erittäin tärkeää, että Emmauksen kaltaisissa ideologisissa yhteisöissä saa pitää huolta myös itsestään ja omasta jaksamisestaan. Maailmanparantajakin tarvitsee omaa tilaa ja aikaa!

Joseban liittyminen yhteisöön tapahtui dramaattisissa merkeissä, sillä samana viikonloppuna yhteisön talo tuhoutui tulipalossa ja alkoi asuminen väliaikaisissa tiloissa. Vaikka Joseba tuli alun perin Suomeen kolmeksi kuukaudeksi, häntä tarvittiin ja ensimmäinen jakso Helsingin Emmauksessa venyi jouluun saakka. Sitten Joseban oli palattava kotiin hakemaan uutta työ- ja oleskelulupaa. Toukokuussa 1988 hän tuli takaisin nuorten yhteisöön vielä 2.5 vuodeksi. Suomeen veti myös Mia, jonka kanssa hän oli alkanut seurustella ennen kotiinpaluuta.

Vuonna 1989 yhteisön alkuperäinen kolmikko – Liisa, Kirsti ja Mia – muuttivat asumaan ja töihin Emmauksen ulkopuolelle. Joseba jäi yhteisöön uusien nuorten kanssa. Tuolloin asuinpaikkana oli Tehtaankadun Emmauksen pihalla oleva puutalo, joten työmatka ei olisi voinut olla lyhyempi.

Syksyllä 1990 Mia ja Joseba lähtivät Baskimaahan perustamaan omaa perhettä. Alussa he asuivat Donostian Emmaus-yhteisössä, jonne esikoinen Maia syntyi vuonna 1991. Maian syntymän jälkeen perhe jätti hyvästit Donostialle ja muutti omaan kotiin Zumaiaan. Vuonna 1993 syntyi Aitor-poika ja 1998 kuopus Ainara-tyttö.

Tänä päivänä perhe asuu edelleen Zumaiassa. Joseba hankkii leivän kääntäjänä, Mia luonnehtii itseään perheenäidiksi, kääntäjäksi ja tekstiilikäsityöläiseksi. Aikamoisia kääntäjiä Mia ja Joseba ovatkin: yhteistyössä on syntynyt Sofi Oksasen Puhdistuksen baskinkielinen käännös ja baski-suomi-baski sanakirja. Vanhemmat ja kolme lasta ovat säilyttäneet siteensä Suomeen ja käyvät täällä vähintään kerran vuodessa. Maia ja Aitor asuvat tällä hetkellä Helsingissä, ja Aitor on löytänyt tiensä Emmauksen vapaaehtoiseksi.

Vaikka yhteydet Emmaukseen eivät ole enää kovin kiinteät, Mia ja Joseba pyrkivät toteuttamaan omassa elämässään samoja ihanteita kuin Emmaus. 50-vuotiaan Emmaus Helsingin he toivovat jatkossakin olevan pieni valo kriisiytyvässä maailmassa, jossa kamppailu solidaarisuuden, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon puolesta on tärkeämpää kuin koskaan.

Teksti Helka Ahava I Kuva Jussi Kainulainen
Haastattelu on tehty vuoden 2015 elokuussa.

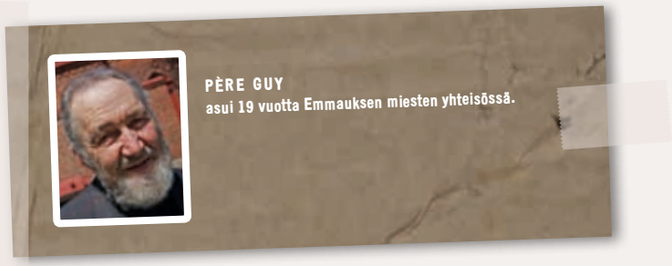

ELÄMÄN ARVOKKUUS

Tärkeintä Emmauksessa ei ole kierrätys eikä kirpputori, sanoo Ranskan vastarintaliikkeen ja Suomen Emmauksen veteraani Père Guy. Tärkeintä on elämän mielen ja arvokkuuden palauttaminen siellä, missä se on uhattuna.

Harmaapartainen mies ottaa hymyssä suin vieraansa vastaan katolisessa pappilassa Kaivopuiston kainalossa Helsingissä. Mies on vuonna 1921 Ranskassa syntynyt Guy Barbier eli Père (isä) Guy. Vuonna 1964 Suomeen muuttanut Père Guy on viimeiset parikymmentä vuotta vastannut Pyhän Henrikin katedraaliseurakunnan maahanmuuttajatyöstä, ja se häntä edelleenkin työllistää, vaikka ikää on jo 88 vuotta. Tämän tehtävänsä lisäksi hän työskentelee viikoittain katolisessa seurakunnassa Tallinnassa ja kuukausittain Moskovassa. Père Guy kuuluu Emmauksen konkareihin Suomessa. Hän on liikkeen perustaneen Abbé Pierren maanmies, mutta Emmaukseen hän tutustui paremmin vasta Suomeen tultuaan.

Työläispapin hommista Emmaus-yhteisöön

Ranskassa Père Guy oli kuulunut niiden 800 katolisen papin joukkoon, jotka 1950-luvulla menivät tehtaisiin tekemään ruumiillista työtä ja jakamaan tavallista työläisten arkea. Kun peruspappien seurakunta koostui lähinnä naisista, tekivät työläispapit töitä miesten kanssa. Isä Guy työskenteli kolme vuotta työläispappina Lyonissa. 1950-luvun alussa perustetut työläispapin virat lakkautettiin vuonna 1959, sillä tehtaissa työskenteleviä pappeja pidettiin marxilaisina ja poliittisesti arveluttavina. Nykyisin työläispappien virat on jälleen palautettu. Viraton työläispappi Père Guy suuntasi Roomaan jatkamaan opintojaan. Hän halusi opiskella myös venäjää, ja tämä halu toi hänet Suomeen. Roomassa Père Guy oli tutustunut hollantilaissyntyiseen isä Robert de Caluwéen, joka oli asettunut Suomeen vuonna 1940 ja työskenteli Ekumeenisessa keskuksessa Espoon Myllyjärvellä. Isä Robert rohkaisi isä Guytä tulemaan Suomeen, jossa venäjää saattoi opiskella käytännön arjessa: Ekumeenisessa keskuksessa puhuttiin tuolloin paljon venäjää. Isä Guy muutti Suomeen ja toimi joitakin vuosia isä Robertin rinnalla Ekumeenisessa keskuksessa opiskellen samalla yliopistossa venäjän kieltä. Hän toivoi saavansa vakituisen seurakuntaviran Suomesta, mutta tuo toive ei toteutunut. Sen sijaan hänelle avautui mahdollisuus työskennellä Emmauksessa.

Linnakundien liitto

Kun Helsinkiin perustettiin syrjäytyneiden miesten Emmaus-yhteisö vuonna 1967, Père Guy asettui yhteisöön asumaan. Miehiä oli kymmenkunta, he olivat asunnottomia alkoholisteja. Elämä 60-luvun helsinkiläisessä yhteisössä muistutti työläispapin elämää 50-luvun Lyonissa: Père Guyn työkaverit olivat taas miehiä, useimmat aika lailla kovia kokeneita. Tuolloin Père Guy ei juurikaan osannut suomea, jota hän nykyään puhuu sujuvasti. Eivätkä suomalaiset puliukot tuohon aikaan juuri puhuneet ranskaa, joten helppoa arki ei aluksi ollut. Monenlaisia kommelluksia ja väärinkäsityksiä syntyi aluksi ja ranskalainen katolinen pappi tuntui monen suomalaisen perusmaukan mielestä muutenkin kummajaiselta.

– Ja kun minulla on tämä ranskalainen temperamentti, Père Guy nauraa. Mutta kun yhteinen sävel löytyi, se soikin sitten syvällä.

– Monet yhteisön jäsenistä olivat linnakundeja, Père Guy muistelee.

– Ja kun heille selvisi, että minäkin olin ollut vankilassa, se lähensi meitä kovin.

Hetkinen. Missä vaiheessa Père Guy oli vankilassa ollut?

– Olin Dachaussa ja Buchenwaldissa.

Helppo kuvitella, että Hitlerin keskitysleirien rinnalla ei paljon kannattanut Keravan nuorisovankilalla tai edes Kakolan kokemuksilla leveillä. Kun natsit miehittivät Ranskan vuonna 1940, miehittäjät lähettivät nuoria miehiä pakkotyöhön Saksaan. Guy Barbier joutui kumitehtaaseen. Siellä toimi vastarintaliike, joka välitti tietoja taistelujen etenemisestä Saksassa sekä auttoi pakkotyöläisiä pakenemaan. Tehtaassa jalostettu kumi lähetettiin rautateitse Ranskaan Michelinin tehtaille sotilasajoneuvojen renkaiden raaka-aineeksi. Guy oli mukana joukossa, joka kätki pakenevia ranskalaisia junavaunuihin ennen ovien sinetöimistä. Eräänä päivänä Gestapo paljasti kumitehtaan vastarintaliikkeen, ja Guy kumppaneineen jäi kiinni. Pakkotyö vaihtui vankeuteen ja keskitysleireihin. Toisin kuin useimmat toverinsa, Guy säilyi hengissä, vaikkakin hyvin huonokuntoisena. Ehkäpä hänen

selviytymiseensä vaikutti se pilke, joka Père Guyn silmissä edelleen tuikkii. Hän uskaltaa odottaa tulevalta hyvää. Hänen elämänasenteensa on toivon kyllästämä.

Kirpputori ei ole itsetarkoitus

Helsingin Emmaus-yhteisössä kovaosaiset miehet asuivat samassa talossa, nukkuivat samassa huoneessa, söivät yhdessä ja tekivät yhdessä töitä. He korjasivat pois heitettyjä sähkölaitteita, maalasivat ja korjasivat rikkinäisiä huonekaluja, joita sitten vietiin kirpputorille myytäväksi. Père Guy korostaa, että Emmauksen varsinainen tarkoitus ei ole kierrätys ja kirpputoritoiminta. Emmauksen varsinainen tarkoitus on arvokkuuden ja tarkoituksen palauttaminen niille ihmisille, joiden elämästä ne on viety. Ranskassa Emmaus merkitsee edelleen ensisijaisesti yhteisöä, jossa erilaiset ihmiset asuvat ja tekevät työtä yhdessä. Suomessa Emmaus tunnetaan lähinnä kirpputoreistaan, eikä tänne juurikaan ole syntynyt samanlaisia Emmaus-yhteisöjä kuin Ranskassa.

– Ylhäältä päin auttaminen voi myös olla alistamista, sanoo Père Guy.

– Siksi Emmauksessa tärkeintä on, että jokaiselle voidaan tarjota sellaista tekemistä, jolla on merkitystä.

Père Guy eli Emmaus-yhteisössä yhtenä muista, hän ei ollut siellä hoitamassa papin virkaa – Emmaus on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton yhteisö – eikä hän ollut yhteisössä johtajana tai kuraattorina. Hän oli yksi yhteisön jäsen muiden kovia kokeneiden joukossa. Yhdeksäntoista vuoden jälkeen yhteisö oli tullut tiensä päähän eivätkä Père Guyn jalat enää kestäneet ruumiillista työtä. Vihdoin hänelle avautui myös virka kirkkonsa seurakuntatyössä, ne ulkomaalaisten papin tehtävät, joita hän edelleen hoitaa.

Näkeekö Père Guy, että Emmauksella on tulevaisuus Suomessa? Hän puhkeaa sydämelliseen nauruun:

– Tulevaisuus ei taida enää olla minun asiani…

– Suomessa Emmaus toimii nykyisin Emmaus-ystävinä, ei niinkään Emmaus-yhteisönä, ja se on täällä oikein hyvä. Emmaus tekee Suomessa tärkeätä työtä, mutta tämä tapa on eri juttu kuin alkuperäisen mallin mukaiset yhteisöt, joissa asutaan ja eletään yhdessä.

– Emmaus toimii 36 maassa, eri maissa vähän eri tavoin: toisissa pääpaino on yhdessä asumisessa, toisissa jossakin muussa. Kaikki tavat ovat tärkeitä, jos vain muistetaan miksi Emmaus on olemassa.

Teksti ja kuva: Jaakko Heinimäki
Kirjoitus on julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset nro 2/2009). Père Guy kuoli 21.6.2011.

KUVA: EMMAUS INTERNATIONAL

Emmaus-liikkeen perustaja Abbé Pierre kuului kapusiinien veljeskuntaan, jonka tarkoituksena on noudattaa Franciscuksen sääntöä tarkemmin kuin fransiskaanit tekevät. Emmauksen tavoitteet juontavat pitkälti juurensa 1200-luvulla syntyneen fransiskaaniveljeskunnan ihanteisiin.

VARHAISTEN FRANSISKAANIEN VASTAKULTTUURI

PAULI ANNALA

Ensimmäisen sukupolven fransiskaanit eivät nimittäneet itseään Franciscuksen nimen mukaisesti fransiskaaneiksi. Assisin kaupungista alkunsa saanut kansanliike oli alun perin katumusliike. Katumuselämään sitoutuneita ihmisiä yhdisti pyrkimys vastustaa uutta rahatalouteen perustuvaa talousjärjestelmää, joka oli heidän mielestään epäkristillinen. Sisäisellä mielenlaadullaan ja ulkonaisella käyttäytymisellään he tekivät ympäristölleen tiettäväksi, että sellainen hyvinvointi, joka koituu vain tietyn ihmisryhmän hyväksi, on ristiriidassa kristillisen veljeyden ja sisaruuden periaatteen kanssa.

Vapaaehtoisen köyhyyden ihanne

Fransiskaanisen köyhyyden ymmärtämiseksi on jatkuvasti pidettävä mielessä, etteivät varhaiset veljet surkutelleet omaa köyhyyttään, vaan he ihailivat, kunnioittivat ja palvoivat Jumalan Pojan köyhyyttä; se valloitti heidät sellaisella voimalla, että sen rinnalla heillä oli varaa unohtaa itsensä ja omat pyyteensä.

Varhaisten fransiskaanien käsitys työstä ja taloudesta järisytti siinä määrin keskiaikaisen sääty-yhteiskunnan elämää ja vakautta, että paavillisen kirkon keskushallinto ryhtyi ohjailemaan syntynyttä kansanliikettä perinteisten sääntökuntien suuntaan. Julistamalla vuonna 1228 Franciscuksen pyhimykseksi ja kohottamalla

hänet muiden veljien ja sisarten esikuvaksi kirkko itse asiassa iski Franciscuksen ja hänen kumppaneittensa väliin kiilan. Kaikkien tuntemasta ja rakastamasta veljestä tehtiin pyhimykseksi julistuksella esikuvallinen kristitty, jota muiden tuli seurata. Demokraattisen liikkeen kärki taittui ja kansanliike kesytettiin ja kotiutettiin osaksi vakiintuneen kirkon elämää ja rakenteita.

Fransikaanisen liikkeen synty osuu samaan saumaan sen prosessin kanssa, jolloin Pohjois- ja Keski-Italian pienissä kaupunkivaltioissa siirryttiin perinteisestä luontaistalouteen perustuvasta talousjärjestelmästä rahatalouteen. Rahatalouteen siirtymisen myötä monet feodaalista talousjärjestelmää palvelleet talonpojat huomasivat yhtäkkiä olevansa köyhiä, koska heillä ei ollut uuden talouden edellyttämää vaihdon välinettä eli rahaa. Abstrakti raha synnytti köyhyyttä, totuus, jonka Franciscus kumppaneineen oivalsi ja joka tarjoaa myös selityksen sille, miksi varhaisten veljien suhde rahaan oli ehdottoman kielteinen.

Yhteistä työtä yhteisen hyvän eteen

Fransiskaaniveljestön leimaaminen dominikaanisääntökunnan ohella kerjäläisveljestöksi antaa varhaisen veljestön historiasta väärän kuvan: ensimmäisen sukupolven fransiskaanit olivat tosin rahattomia, mutta köyhiä he eivät olleet. Köyhiä he olivat siinä mielessä, että he kieltäytyivät pönkittämästä Assisin kaupungin uutta talousjärjestelmää, jota rakennettiin vauhdilla laajenevan pankkilaitoksen ja rahaan perustuvan talousajattelun varaan. Kasvavan rahatalouden rinnalle varhaiset veljet rakensivat sitä vastoin omaa vaihtoehtoista talousjärjestelmäänsä, jonka kulmakivi oli heidän käsityksensä inhimillisestä työstä.

Fransiskaanisessa työnkäsityksessä painottui inhimillisen työn yhteisöllinen luonne. Työelämästä saamansa kokemuksen perusteella veljet olivat tehneet sen havainnon, että kun ihmiset tekevät työtä yhteisön ja yhteisen hyvän eteen, työtä riittää kaikille.

Ranskalaisen keskiajantutkijan Michel Mollatin tutkimusprojektin mukaan sellainen ihminen luokiteltiin keskiajan mittapuun mukaan köyhäksi, joka oli ajautunut yhteisön sosiaalisten turvaverkkojen ulkopuolelle. Köyhä oli toisin sanoen yhteisöllisestä elämästä osaton ja yhteisönsä hylkäämä ihminen. Köyhyys keskiajalla oli ennen muuta sosiaalinen ilmiö.

Varhaiskapitalistisen talousjärjestelmän kritiikki

Assisin kaupunkivaltion kahden poliittisen mahdin (feodaalipuolue ja nousevan kauppiasluokan ja käsityöläisten puolue) vuonna 1210 solmima yhteiskuntasopimus oli siinä mielessä tyypillinen poliittinen sopimus, että se otti huomioon ainoastaan kahden sopijapuolen edut. Varhaiskapitalistiseksi sopimusta voidaan luonnehtia sillä perusteella, että sen tavoitteena oli turvata yksityisten talouksien kasvumahdollisuudet. Assisin kunnanisien ja parinkymmenen hallitsevan aatelissuvun talousajattelu perustui käsitykselle, että niiden liiketoimille otollisten olojen luominen koituu kaikkien kaupunkilaisten eduksi.

Neuvottelupöytään osapuolet oli ajanut se tosiasia, että uudet talouspoliittiset voimat ja aatteet järisyttivät vanhaa feodaalista talousjärjestelmää. Siirtyminen perinteisestä luontaistaloudesta rahatalouteen houkutteli kansalaisia hankkimaan tätä uutta vaihdon välinettä. Rahasta tuli myös se väline, jolla maaorjat saattoivat ostaa itsensä ja perheensä vapaaksi feodaalijärjestelmän rasituksista. Siirtyminen uuteen talousjärjestelmään ei kuitenkaan sujunut näin mutkattomasti.

Siirtyminen perinteisestä luontaistalouteen perustuvasta järjestelmästä varhaiskapitalistiseen talousjärjestelmään koitui niiden kahden osapuolen eduksi, jotka olivat vuoden 1210 yhteiskuntasopimuksen takana ja jotka myös kontrolloivat kovalla valuutalla käytävää kauppaa. Kiinteämmin tai löysemmin suurtilanomistajiin erilaisin sitein sidottu talonpoikaisluokka kärsi talouden uudelleenjärjestelystä eniten.

Rahan valtaa vastaan

Feodaalisessa järjestelmässä yksilön perusturvan takasi pelkkä kuuluminen yhteisöön. Rahatalouteen siirtymisen myötä lähes kaikesta alettiin käydä kauppaa; ja jotta kauppa kävisi sujuvasti, se edellytti, että kaikelle sellaiselle, jota vanhassa feodaalisessa systeemissä ei oltu hinnoiteltu, määriteltiin nyt hinta. Siinä missä perinteisen talouseetoksen mukaan pelkkä kuuluminen yhteisöön takasi yksilölle kohtuullisen perusturvan, uudessa talousjärjestelmässä yksilön piti lunastaa paikkansa yhteisössä rahalla.

Havaitessaan, miten demoninen uusi vaihdon väline eli raha oli, ensimmäisen sukupolven fransiskaanit hylkäsivät sen vaihdon välineenä kokonaan: ”Sen vuoksi kukaan veljistä, olkoonpa hän missä tahansa ja menköönpä minne tahansa, ei saa millään tavoin ottaa eikä saada eikä otattaa rahaa eikä kolikoita, ei ostaakseen vaatteita eikä kirjoja eikä palkaksi mistään työstä eikä ylipäätänsä mistään syystä paitsi sairaiden veljien ollessa ilmeisessä hädässä.”

Inhimillistä vuorovaikutusta

Seuraavan havaintoesimerkin tavoitteena on tehdä nykypäivän rahaan tottuneelle ihmiselle ymmärrettäväksi se, miksi katumusliikkeen arvoihin sitoutuneet ihmiset suhtautuivat rahaan niin torjuvasti.

Paikallinen mylläri on pestannut pari fransiskaaniveljeä töihin myllyynsä. He paneutuvat työhönsä sellaisella antaumuksella, että se rohkaisee muitakin työskentelemään innolla yhteisen päämäärän eteen. Työtoverit eivät ole veljille pelkkiä kasvottomia henkilöitä, vaan ihmisiä, jotka hankkivat jokapäiväisen elantonsa työskentelemällä myllyllä. Kun paikallinen isäntä sitten saapuu myllylle, lastaa jauhosäkit kärryille ja ryhtyy maksamaan sekä myllärille että vakituisille ja satun-

naisille työmiehille, veljet selittävät isännälle, etteivät he pidä siitä, että heidän työpanoksensa hinnoitellaan.

”Olemme tyytyväisiä ja iloisia siitä, että homma tuli hoidetuksi, eikä rahapalkka sitä paitsi kykene korvaamaan sitä inhimillistä vuorovakutusta ja tyydytystä, jota olemme saaneet kokea viedessämme yhteisen työtehtävän kunnialliseen päätökseen”, veljet todistivat. Työskentelemällä ihmisten kanssa yhdessä varhaiset fransiskaanit pääsivät näin läheiseen kosketukseen tavallisten ihmisten kanssa ja osallistumaan heidän arkiseen elämäänsä.

Työ on itsessään arvokasta

Veljien mielestä työ ei ole mikään rahalla korvattava suoritus eikä esine, vaan kaikenlainen työ on itsessään arvokasta! ”Vastineeksi työstään he voivat ottaa vastaan kaikenlaista välttämätöntä, mutta eivät rahaa”. Vaihdon välineenä raha on liukas, vaivaton ja steriili eli hedelmätön. Tähän sisältyy sen kaksijakoisuus: yhtäältä se laajentaa tavaroitten ja palvelujen tarjontaa ja luo näin työpaikkoja. Toisaalta juuri raha tekee mahdolliseksi sen, ettei yksilön tarvitse jakaa työnsä tuloksia muiden samaan työyhteisöön kuuluvien kanssa. Raha eristää vieraannuttamalla työn tekijän ja työn hedelmät toisistaan, havainto, jonka myös Karl Marx myöhemmin teki.

Ihmiset käyvät töissä voidakseen viettää ansioillaan varsinaista eli yksityistä elämäänsä. Raha tekee kaksoiselämän mahdolliseksi. Se luo edellytykset sille, että ihmiset voivat vapaa-aikanaan toteuttaa mielihalujaan ja harrastuksiaan. Modernin länsimaisen elämänmuodon trendi, jossa työelämän ja yksityiselämän välinen juopa entisestään laajenee ja syvenee, on täysin vastakkainen varhaisten fransiskaanien edustaman työkäsityksen kanssa.

Hyvyyden kierron periaate

Franciscuksen mukaan kaikki niin aineellinen kuin henkinenkin hyvä virtaa kaiken hyvyyden lähteestä eli Jumalasta. Jumala on rikas ja yltäkylläinen Luoja, joka jakaa luomisen hyvyyttä erotuksetta kaikille. Itsensä jakaminen on Jumalan varsinainen olemus. Koska Jumala on itseään jakava korkein Hyvä, häneen uskova ihminen on valmis jakaamaan jumalallista hyvyyttä toisten kanssa. Kunnon kristitty panee niin aineellisen kuin henkisenkin hyvän yhteiseen kiertoon eikä pidätä eikä kokoa sitä itselleen.

Uusimman tutkimuksen mukaan tällä periaatteella ei ole mitään tekemistä hyvään tahtoon perustuvan almuetiikan kanssa. Sitä vastoin se on varhaisten veljien vaihtoehtoisen talousjärjestyksen ohjelmanjulistus, jonka kärki on suunnattu suoraan Assisin eriarvoistavaa talouspolitiikkaa vastaan. Taloudellista nousukauttaan elävät kauppiaat tekivät hyvää taloudellista tulosta, jota he eivät olleet kuitenkaan valmiita panemaan hyvyyden kiertoon.

Vaihtoehtoinen talousjärjestelmä

Varhaiset veljet käyttivät itsestään nimitystä ”vähäisimmät veljet”, koska he halusivat päättäväisesti tehdä työtä vähäväkisen kansan parissa; he asettuivat kansan puolelle, jonka jokapäiväisestä elannosta ja toimeentulosta Assisin kaksi poliittista mahtia ei välittänyt.

Puhuessaan kirjoituksissaan itsestään ja veljistään Franciscus käyttää voittopuolisesti kahta ilmaisua, joko nimitystä ”hyödyttömät palvelijat” tai ilmaisua ”kaikille alamaiset”. Terminologisesta erosta huolimatta molemmat ilmaisut kertovat jotakin olennaista fransiskaanisesta palvelun etiikasta: nimittäessään itseään hyödyttömiksi palvelijoiksi veljet halusivat korostaa sitä, että he kannattivat perinteistä vaihtotaloutta ja vastustivat Assisin uutta voiton maksimointiin perustuvaa talouseetosta; ilmaisemalla halunsa olla kaikkien alamaisia he sanoituivat irti kaikenlaisesta määräysvallasta, ja näin he voittivat ikään kuin alhaalta käsin kansan luottamuksen.

Ensi silmäyksellä viattomaan raamatulliseen ilmaisuun ”arvottomat palvelijat” sisältyy näin varhaiskapitalistisen talousjärjestelmä kritiikki. Fransiskaaninen vastaus kysymykseen uskonnon ja talouden suhteesta voidaan kiteyttää seuraavasti: kristillinen usko ja etenkin Jeesuksen ja hänen apostoliensa köyhä elämänmuoto motivoivat ensimmäsen polven fransiskaaniveljiä rakentamaan vaihtoehtoista talousjärjestelmäänsä, joka perustui heidän käsitykselleen inhimillisestä työstä ja taloudesta, joka toimii ja ”pyörii” (vrt. hyvyyden kierron periaate) ilman kolikoita.

PAULI ANNALA on eläkkeellä oleva systemaattisen teologian yliopistolehtori, joka toimii fransiskaanisen yksinkertaisuuden hengessä elävässä San Damianon osuuskunnassa Porlammen kylässä.

Kirjoitus on juhlakirjan toimituksen lyhennelmä artikkelista, joka on ilmestynyt alunperin otsikolla ”Varhainen fransiskaaniliike uusimman tutkimuksen valossa” teoksessa Franciscus Assisilainen. *Kutsu köyhyyteen. Kootut kirjoitukset.* Johdanto, suomennos, selitykset Seppo A. Teinonen. 3. painos, Kirjapaja: Helsinki 2014, 7-20. Otsikointi on myös juhlakirjan toimituksen tekemä.

02

SOLIDAARISUUS

VUOSIEN VARRELTA

– VASTUU LAPSISTA 50
– TILKKUTÄKKI 52
– LUKUTAITOA MOSAMBIKIN MAASEUDULLE 62
– TYÖ TUKEE ELÄMÄNMUUTOSTA 64
– SARJAKUVILLA PAREMMAN MAAILMAN PUOLESTA 67

PYYDETYT PUHEENVUOROT

– TIMO LAPPALAINEN:
KEHITYSAVUSTA GLOBAALIIN SOLIDAARISUUTEEN 71
– JOHANNA PERKIÖ:
PERUSTULOSTA POTKUA SOLIDAARISEEN TALOUTEEN 75
– KATJA TUOMINEN:
TOIMINTAA SIIRTOLAISTEN OIKEUKSIEN PUOLESTA 78
– PEKKA TUOMOLA:
IHMISARVO JA TURVAPAIKAN HAKIJAT 80

KUVA: LEIF PIETILÄ

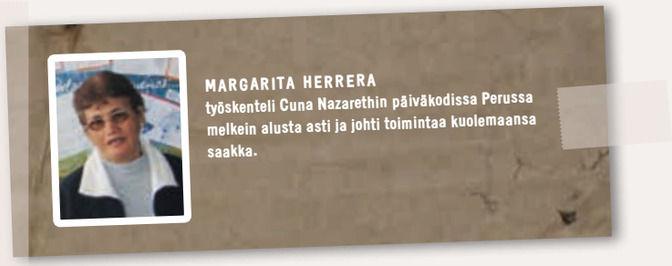

MARGARITA HERRERA
työskenteli Cuna Nazarethin päiväkodissa Perussa melkein alusta asti ja johti toimintaa kuolemaansa saakka.

VASTUU LAPSISTA

Margarita Herrera oli 18-vuotias aloittaessaan vuonna 1965 työnsä Cuna Nazarethissa. Ensimmäisen viikon mentyä Margarita halusi lopettaa, mutta hänet ylipuhuttiin jäämään. Kuusi vuotta myöhemmin hänestä tuli koko toiminnan vetäjä.

Cuna Nazareth sai alkunsa vuonna 1962. Aluksi toimintaa pyörittivät ulkomaalaiset vapaaehtoiset, joita tuli ennen kaikkea Ruotsin ja Suomen Pääskyistä. Vuonna 1970 säädettiin laki, jonka mukaan perulaisten tuli olla maassa olevien ulkomaisten kehitysapuhankkeiden johdossa. Sen jälkeen on Cuna Nazarethin henkilökunta koostunut pääasiassa perulaisista.

Margaritan mielestä työ alkoi sujua paremmin, kun johto siirtyi perulaisille:

– Vapaaehtoiset olivat hyvin solidaarisia köyhiä kohtaan. Se ei ole hyvä ihmisille. Ihmisten pitää oppia, etteivät he voi olla vain saamassa vaan pitää myös antaa.

Margarita kertoo, että vaatejakeluun saattoi tulla kymmenenkin ihmistä yhdestä perheestä rohmuamaan itselleen niin paljon kuin mahdollista. Tänä päivänä vaatejakelu on hyvin organisoitua ja tiukasti valvottua. Alussa Cunaan pääsivät kaikki lapset, jotka halusivat. Tänä päivänä valinta tehdään huolella. Köyhille perheille annettiin aikaisemmin myös rahaa esimerkiksi talon rakentamista varten vaatimatta heiltä mitään vastineeksi. Herreran mukaan ihmiset eivät osanneet antaa arvoa saamilleen lahjoituksille, koska heidän ei tarvinnut itse antaa niistä mitään.

Yhteistyö Emmauksen kanssa

Perulainen henkilökunta tunsi hyvin oman yhteiskuntansa, ja Cunan toiminta muuttui paljon 1971. Tuona vuonna Cuna Nazarethista tuli säätiö, ja samalla menetettiin yhteys Emmaukseen. Vasta 1980-luvun puolivälissä Cuna Nazareth solmi uudestaan yhteyden Emmauksen kanssa. Heti sen jälkeen Cuna kutsuttiin Kansainvälisen Emmauksen ja Latinalaisen Amerikan Emmauksen jäseneksi. Vuonna 1993 perustettiin Emmaus Peru, jonka hallituksen jäsen Margarita Herrera on.

1990-luvun alusta alkaen Cuna Nazareth on ottanut vastaan käytettyjä vaatteita. Vaatelähetykset alkoivat Margaritan ja hänen miehensä Carlos Herreran käytyä Emmaus Westervikissä vuonna 1989. Siellä he näkivät kontin, joka oli lähdössä erääseen toiseen kohteeseen Perussa. Carlos kysyi, miksi Westervik ei lähetä vaatteita Cunaan.

– Ei ole kukaan pyytänyt, kuului vastaus. Margarita Herrera palasi kotiin Limaan ja alkoi valmistella kontin vastaanottoa. Tässä vaiheessa myös Emmaus Åland alkoi lähettää kontteja Cuna Nazarethiin.

Taloudellista tukea

Ennen vaatelähetyksiä Cuna sai vain taloudellista tukea Ruotsin ja Suomen Pääskyiltä. Silloin toimintaan kerättiin varoja erilaisilla tapahtumilla.

Margarita Herrera on tyytyväinen Cuna Nazarethin toimintaan, mutta löytää myös kehittämiskohteita:

– Lasten osalta teemme voitavamme, mutta voisimme tehdä enemmän työtä vanhempien kanssa. Meidän pitäisi pureutua ongelmien syihin. Lasten ongelmat johtuvat useimmiten perheen ongelmista.

Monet lapset tulevat rikkinäisistä perheistä, ja on perheväkivaltaa, insestiä, alkoholismia ym.

Työtä koko perheen kanssa

Yksi Margarita Herreran unelmista on tehdä enemmän työtä koko perheen kanssa. Hän haluaisi säilyttää yhteyden lapsiin senkin jälkeen, kun he ovat aloittaneet koulun, esimerkiksi antamalla heille mahdollisuuden tulla Cunaan iltapäivisin.

Margarita Herrera haluaisi myös mielellään nähdä toiminnan leviävän niihin kaupunginosiin, joissa tarve on suurin. Hän haluaisi avata uuden Cunan jossakin köyhässä kaupunginosassa. Cuna Nazareth sijaitsee nyt keskiluokkaisella asuinalueella, ja Margarita miettii, pitäisikö siellä tarjota päivähoitoa lapsille, joiden perheillä on varaa maksaa. Rahoja voitaisiin sitten käyttää köyhien lasten hyväksi niillä alueilla, joilla tarve on suurin.

– Meillä on 38 vuoden kokemus, jota meidän pitäisi viedä eteenpäin. Miksi emme hyödyntäisi kokemustamme uusissa Cuna-päiväkodeissa muissa kaupunginosissa, kysyy Margarita Herrera itseltään.

Teksti Helena Rosenblad I Suomentanut Helka Ahava
Haastattelu tehtiin joulukuussa 2000, kun Helena Rosenblad ja Margareta Flink Emmaus Ålandista vierailivat Cuna Nazarethissa. Margarita Herrera kuoli 7.6.2015.

TILKKUTÄKKI

Tekstit ovat Marita Uunilan historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä*, jäsenlehdistä tai toimintakertomuksista, jos toisin ei mainita. Tilkkutäkin on toimittanut Ulf Särs. Käännökset ovat Ulf Särsin ja Helka Ahavan tekemiä, jos toisin ei mainita.

KUVAT: STINA KATCHADOURIANIN KOTIALBUMI

Suomalainen Stina Katchadourian lähti 1960-luvun alussa vapaaehtoiseksi lasten päiväkotiin Peruun. Vasemmalla Stina ystävänsä El Pescadorin kanssa.

1960-luku Vapaaehtoisena Cuna Nazarethissa

Tänään ihmettelen, mitä vanhempani mahtoivat ajatella tätä lukiessaan. Heidän nuorin tyttärensä oli lukenut Hufvudstadsbladetista Helga Dyhrin kirjoittaman jutun Tukholman Pääskyistä, jotka lähettivät vapaaehtoisia Liman slummiin tekemään työtä köyhien lasten parissa. Tyttärellä oli ehkä sydän paikallaan muttei mitään kokemusta lastenhoidosta. Eikä hän osannut sanaakaan espanjaa. Tytär oli kuitenkin kirjoittanut Pääskyille ja tullut valituksi.

Työskentelin parisen vuotta pikkulasten osastolla 40 vauvan parissa. Espanja alkoi sujua, ja vapaaehtoisista hitsautui oma pieni yhteisönsä.

"Kahdeksalta menen cunaan ja asetun pöydän ääreen kirjaamaan kaikki tulijat. Osa äideistä maksaa solin (perulainen rahayksikkö) päivässä lapsen hoidosta, ja myös se pitää kirjata. Sitten pitää kuunnella asiantuntevan näköisenä äidin kertoessa lapsen sairauksista. On hirveää, kun tietää niin vähän, mutta onneksi aina tulee lääkäri, jolta voi kysyä neuvoa."

"Sitten jaetaan lääkkeet, se on minun tehtäväni. Sitten keittiön varastosta otetaan ruokatarvikkeet, niin että kaikki on valmista kello 12. Sekin on minun työtäni. Sitten 20 vauvan tuttipulloihin tehdään erilaisia sekoituksia ja pullot jaetaan kymmenen maissa, senkin teen minä. Välillä en tiedä, mihin suuntaan juoksisin!"

"Kaikista pikkulapsista vain Pescador, ylin ystäväni ja rikostoverini, osaa syödä itse. (Pescador tarkoittaa kalastajaa, poika kertoo, että hänen isänsä on kalastaja kasvoillaan sanoinkuvaamaton ilme, sellaisella ilmeellä isä voisi olla vähintään presidentti!). Minä en paljasta kenellekään, että poika osaa syödä itse, ettei häntä siirretä isompien osastolle, Nidoon, minun tulisi häntä ikävä."

Stina Katchadourian (o.s. Lindfors) muistelee vapaaehtoisaikaansa juhlavuosikirjassa *Cuna Nazareth. 50 vuotta yhdessä – lasten parhaaksi.*

1969 "Operaatio sairaala"

Eivät vain Lappi ja rajaseudut olleet osallisia kotimaan avusta. 1969 yhteisöläiset tekivät ensimmäisen vierailunsa sairaaloihin yksinäisten potilaitten luo, ja tästä tuli monivuotinen traditio. "Operaatio sairaala" toteutettiin niin, että ennen joulupyhiä vierailtiin eri sairaaloissa Helsingissä, jaettiin paketteja ja viihdytettiin potilaita lauluilla ja musiikilla. Vierailijoiden joukkoon liittyi monia Emmaus-nuoria ja muita emmauslaisia. Jouluna 1974 vierailut laajenivat myös Suojapirtin yömajaan, "Lepakkoluolaan" Porkkalankadulla ja monet ulkopuoliset liittyivät joukkoon. Tuomiokirkon puhallinorkesteri soitti ja yhdessä Tapiolan diakoniaryhmän, KVT:n ja muiden nuorten kanssa laulettiin joululauluja ja houkuteltiin useimmat n. 400 vieraasta laulamaan mukana.

1970-luku Myös kotimaisia solidaarisuusprojekteja

Kirpputorimyynnin ylijäämä meni aluksi pelkästään Peruun Kehitysmaayhdistys Pääskyjen kautta. Mutta yhteisön jäsenet, joiden työn tuloksena avustaminen tuli mahdolliseksi, tahtoivat myös mielellään lähemmän kohteen avustustoiminnalle. Peru sijaitsi vähän liian kaukana heidän käsitysmaailmastaan. Samalla, kun tulot kasvoivat, oli paremmat mahdollisuudet ottaa mukaan myös kotimaisia hankkeita.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Elisabeth von Wright (vas.) ja Harriet Zilliacus pakkaavat pakettia lähetettäväksi Lappiin.

1970-luku Vaatepaketteja ja opiskelutukea Lappiin

Itä-Suomen rajaseuduilla ja Lapissa oli monia taloudellisissa vaikeuksissa olevia suurperheitä. Käännyttiin Rajaseutuliiton puoleen, ja sen kautta saatiin kontakti henkilöihin, jotka voisivat toimia lähinnä vaatelähetyksistä koostuvan avun välittäjinä. Paikalliset seurakuntasisaret antoivat osoitteita ja täydensivät tietoja perheenjäsenten määrästä ja iästä.

Kun toiminta oli intensiivisintä, Emmauksella oli kortisto noin 120 perheestä, jotka saivat säännöllisesti vaatepaketin kaksi kertaa vuodessa ja, mikäli mahdollista, perheiden toiveiden mukaan. Jokaiseen pakettiin liitettiin henkilökohtainen tervehdys, ja useimmiten saatiin vastaanottajalta kiitoskirje, jossa kerrottiin, kuinka vaatteet olivat sopineet ja toiveet tulleet täytetyiksi.

Tärkeä osa toimintaa oli opintotuen myöntäminen niille perheiden eteenpäin pyrkiville nuorille, jotka halusivat lisää koulutusta ammattikoulussa, sairaanhoito-oppilaitoksessa jne.

Vuonna 1974 tehtiin ensimmäinen vierailu Kuusamoon. Tahdottiin tutustua sekä vaatelähetyksiä saaviin perheisiin että nuoriin Emmaus-stipendiaatteihin – – Siitä tuli sydämellinen vastaanotto, mutta matkalaiset totesivat, että sairaus ja työttömyys olivat vitsaus monessa perheessä. Myöskään opiskelevilla nuorilla ei ollut suuria toiveita löytää työtä valmistumisen jälkeen.

1970 Lapinystävien kirjeitä

Ivalo 3.1.-70 – – Kirjoitan tätä vielä työpaikalla. Mutta pian on tämäkin työ loppu eikä näköpiirissä ole uutta. Niin kuin olen jo kertonut, ei täällä Inarin kunnassa ole helppoa saada vakituista työtä. Minä kuulun niihin sota-ajan lapsiin, jotka eivät saaneet käydä koulua tai hankkia itselleen ammattia. Elämään on tullut paljon sisältöä, kun olen saanut sinusta kirjeenvaihtoystävän, tuntuisi kurjalta, jos tämä toveruutemme jostakin syystä lakkaisi, toivottavasti niin ei käy.

Ivalo 10.3.-70 – – Olen hyvin iloinen ja kiitollinen sinulle, tarvitsen kovasti käyttövaatteita ja muita tarvikkeita, minullahan on seitsenhenkinen perhe ja ainoastaan minulla on työtä. Kiitos paketista, pusero sopii hyvin, hame oli vähän iso, mutta sen voi pienentää, suuremmasta on aina helppo tehdä pienempää, kengät olivat oikeaa kokoa ja namupussista oli iloa koko perheelle. Teillä siellä Emmauksessa tehdään kovasti työtä huono-osaisten auttamiseksi. Se lämmittää monen mieltä, ainakin minun.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Vuonna 1984 lopetettiin apurahojen maksaminen nuorille, koska sosiaaliset olot olivat huomattavasti parantuneet. Samasta syystä supistuivat perheille lähetetyt vaatelähetykset ja loppuivat vähitellen kokonaan 90-luvun alussa. Kuvassa Dagmar Enckell tekemässä Lapinpaketteja vuonna 1971.

1970-luku Kehitysvammaiset

Nyt alkoi myös yhteistyö erilaisten kehitysvammaisia nuoria tukevien ryhmien kanssa. Emmauksen ensimmäinen kontakti oli Tapolan Kyläyhteisö. Siellä joukko kehitysvammaisia sai sekä kodin että työtä. Puutarhuri Börje Eriksson, joka oli aiemmin työskennellyt Emmauksessa, oli kontaktien välittäjänä. Emmaus lahjoitti rahaa mm. työhevosen ostamiseen.

Myös Karjalohjalla oli syntynyt kehitysvammaisten perheryhmiä, joita Emmaus tuki eri tavoin. Esimerkiksi Nuutisen perhe sai kuukausitukea.

KUVA: MARKKU TIIRAKARI

Kun pakkanen kiristyi tosissaan, Père Guy ajoi autolla ympäri kaupunkia muutaman nuoren kanssa ja palelevat kodittomat kuljetettiin yömajaan Lauttasaareen.

1971 Kodittomia ja narkomaaneja

Joitakin viikkoja ennen vuoden 1971 loppua alkoi uusi toimintamuoto. Kun pakkanen kiristyi tosissaan, Père Guy ajoi autolla ympäri kaupunkia muutaman nuoren kanssa ja palelevat kodittomat kuljetettiin yömajaan Lauttasaareen. Sen lisäksi jaettiin lämmintä lihalientä ja leipää sekä vaatteita. Talvella 1972 Emmaus ylläpiti yömajaa Oulunkylän huvilassa, jossa yöpyi parhaimmillaan 15 miestä.

Arvid von Martensin johtama Kovaosaisten Ystävät sai taloudellista apua Kalevankadulla sijaitsevan huonokuntoisen talon suureen remonttiin, talossa asui yli sata miestä. Arkadiaklinikka, joka työskenteli nuorten narkomaanien kanssa, sai apua avohoidon jatkamiseen. Emmaus antoi taloudellista apua, ja ryhmä otti puolestaan osaa emmaustyöhön kuten huonekalujen korjaamiseen ja lumppujen lajitteluun.

1973 Chilen pakolaiset ja kuivamaitoa Chileen

Joulukuun lopussa 1973 muutama henkilö kävi Turun ulkopuolella sijatsevassa vastaanottokeskuksessa ja solmi kontakteja äskettäin Suomeen tulleisiin Chilen pakolaisiin. Kontaktit toivat emmaustyöhön taas uuden ulottuvuuden.

Pariisissa syksyllä 1974 pidetyn Kansainvälisen Emmauksen kokouksen jälkeen Helsingin Emmaus sai vieraakseen Pepen, Luisan ja Oscarin Chilen Emmauksesta. Konkreettisena seurauksena vierailusta aloitettiin keräys kuivamaidon lähettämiseksi aliravituille lapsille Chileen. 1975 lähettivät Helsingin, Malmin ja Westervikin Emmaukset Chileen yhteisen kontin, joka täytettiin vaatepaaleilla ja 3,5 tonnilla maitojauhetta sekä muutamalla ompelukoneella.

KUVA: YAYASAN PENGHIBUR

Lastenkodin lisäksi Yayasan Penghibur tukee monella tavalla ympäröivää yhteisöä. Kuvassa menossa kylän lasten hammastarkastus.

1974 Kummitukea Yayasan Penghiburille Indonesiaan

1974 alkoi pitkäaikainen yhteistyö Anna-Liisa Jaanun kanssa. Tämä perusti myöhemmin yhdessä indonesialaisen miehensä kanssa Indonesiaan lastenkodin leprasairaille lapsille. Anna-Liisa oli aiemmin ollut apuna Oulunkylän yhteisössä, mutta matkustanut sitten Indonesiaan Lepralähetyksen tehtäviin työskentelemään sairaanhoitajana lepraa sairastavien parissa.

Anna-Liisa Jaanu oli itse jättänyt työnsä voidakseen yhdessä miehensä Suprapto Ismudjiton kanssa perustaa kodin hylätyille lapsille, jotka olivat parantuneet leprasta – – Perustettiin yhdistys, ja Helsingin Emmaus haki ja sai Finnidalta tukea projektille 18.000 markkaa. – – Emmaus Ystävät avasi keräystilin kummiavustuksille ja muille lahjoituksille.

Lastenkoti kasvaa, 1986 siellä oli kymmenen lasta, kymmenen vuotta myöhemmin jo yli kolmekymmentä. Koulutyön ohella kaikilla lapsilla on omat velvollisuutensa. Lasten joukossa on monia, jotka ovat jo jättäneet kodin ja saaneet ansiotyötä, jotkut ovat jatkaneet opintojaan ja muutama on jo perustanut perheen.

1980 Cuna Nazarethin päiväkoti

Cuna Nazarethin päiväkodin perulainen johtaja, Margarita Herrera, vieraili Helsingissä keväällä 1980 ja kertoi olosuhteista Perussa. Oli arvokasta saada henkilökohtainen kontakti ihmiseen, joka edusti Emmauksen aivan ensimmäisiä kehitysmaaprojekteja.

KUVA: MAIJA TALJA

Päiväkodissa lapset oppivat tärkeitä asioita leikin lomassa. Välillä levätään ja syödään ravitseva lounas. Kuvassa oikealla yksi päiväkodin vetäjistä Celia Olivos Agüero.

1982 7 mars-säätiö

7 mars-säätiö tuli mukaan kuvaan nyt (1982) rahalahjoituksen muodossa. Sen ansiosta Emmaus saattoi lisätä ammattikoulustipendiaattien määrää. Säätiö on sen jälkeen tukenut Emmausta monina vuosina.

1983 Ensimmäinen kehitysapu Finnidalta Guatemalaan

Kehitysapu lisääntyi muutamalla uudella kohderyhmällä. Valintaan antoivat sysäyksen henkilökohtaiset kontaktit, joita pohjoismaisilla edustajilla oli Etelä-Amerikan Emmaus-ryhmiin, joiden luona he vierailivat Limassa pidetyn Kansainvälisen Emmauksen hallituksen kokouksen jälkeen 1983. Lisäksi lähetettiin pienempi vaatelasti Caritas-avustusorganisaatiolle Guatemalaan maan sisäisten levottomuuksien uhreille. Myöhemmin lähetettiin lisää vaatepaaleja, ja vuonna 1987 täytettiin kokonainen kontti. Ensimmäisen kehitysavun Finnidalta Emmaus sai Guatemalan vaatelähetyksen rahtimaksuihin.

1986 Rekkoja Puolaan

Talvivaatteiden käytöstä tuli aikaa myöten ongelma: niitä ei voitu lähettää lämpimiin kehitysmaihin ja vaatevuori kasvoi varastossa. Keväällä 1986 Emmaus lähetti vaatteita Puolaan Porvoon Suomi-Puola yhdistyksen välityksellä. – – Vaatteiden lajittelu jatkui koko syksyn. Rekkaan lastattiin vaatepaaleja, lisäksi saatiin tavaraa muutamalta lääkefirmalta, sairaalalta ja elintarvikekaupalta – – Joulukuussa 1986 kuljetettiin rekka meriteitse Gdanskiin. Matkalla mukana olivat Mårten Hoge Porvoosta oppaana, Kalevi Sidebras Emmaus Helsingistä ja Sylvia Raulo. Vastaanottaja oli katolinen avustusjärjestö Caritas.

KUVA: HEIKKI AHAVA

OIKEALLA: Joskus viimeisten säkkien ahtamiseen tarvittaisiin kenkälusikkaa... Phill Lewis (ylhäällä) ja Bertel Backholm pakkaavat Puolan rekkaa vuonna 2015.

1989 Viro

Kiinnostus Emmauksen toimintaan jossakin muodossa levisi myös Viroon henkilökohtaisten kontaktien kautta. Paavin vieraillessa Helsingissä kesäkuussa 1989 Emmauksessa vieraili monia katolilaisia. Kaksi virolaista vierasta oli niin innoissaan emmaustyöstä, että aloitti ryhmän Tallinnassa. Työ keskittyi erään Tallinnan vanhainkodin auttamiseen, siellä oli huutava pula sekä henkilökunnasta että tarvikkeista. Elokuussa 1990 ryhmästä tuli rekisteröity yhdistys Teelkäijad. Toiminta laajeni köyhiin lapsiperheisiin, joille jaettiin Emmaus Helsingin lahjoittamia vaatteita.

1990-luku VCDS, Pääskyjen Intian hanke

Vuonna 1992 hyvä taloudellinen tilanne mahdollisti säännöllisen tuen Pääskyjen projektille Intiassa. Marraskuussa 1993 VCDS:n kulttuuriryhmä vieraili Pohjolassa ja myös Helsingissä. He näyttivät, kuinka laulujen, musiikin ja teatterin keinoilla voidaan löytää ratkaisuja köyhien kyläläisten raskaan arjen muuttamiseen. 1995 järjestö juhli 15-vuotisjuhlaansa Kansainvälisen Emmauksen uutena jäsenenä. Maaliskuussa pidettiin Tamil Nadussa Intiassa intialais-pohjoismainen yhteistyöseminaari, jonka pääjärjestäjä oli VCDS. Loppuasiakirjassa painotettiin molemmanpuolista tiedottamista, kokemusten vaihtoa ja pitkän tähtäimen suunnittelua.

KUVA: PÄÄSKYT

Kyläkehitysorganisaatio Village Community Development Society (VCDS) on Intiassa toimiva Emmaus-järjestö, joka tekee monenlaista sosiaalista ja koulutustyötä Tamil Nadun köyhissä kylissä.

1993 Vapautetut vangit Pietarissa

Ortodoksinen veljeskunta Pietarissa, joka ylläpiti asuntoa vapautuville vangeille sekä ruokalaa vanhuksille ja yksinhuoltajaäideille, sai myös tukirahaa. Maaliskuussa 1993 Elisabeth de Godzinsky, Pére Guy ja Ulla Hoyer vierailivat Pietarissa, ja vierailun tuloksena apua päätettiin jatkaa. Elokuussa lähti rekka mukanaan vaatteita, huonekaluja, ompelu- ja kirjoituskoneita sekä muutama keittiökone. _ _ 1994 Emmaus sai kontaktin toiseen, Pyhä Yhteys -nimiseen järjestöön, jota johti Reijo Loikkanen ja joka työskenteli vapautuvien vankien ja katulasten parissa. Myös sinne lähetettiin vaatetta ja muuta tavaraa.

1993 Vuori lämpimiä vaatteita entiseen Jugoslaviaan

Emmauksessa seurattiin entisen Jugoslavian vaikeaa tilannetta. 1993 kirjoitettiin sanomalehtiin vetoomus vaatekeräyksestä Bosniaan, ja tuloksena oli kokonainen vuori hienoja lämpimiä vaatteita, jotka täyttivät kontin reunoja myöten. Emmaus sai yhteyden muslimiavustusjärjestö Merhametiin, josta tuli talvivaatteita, peittoja ja muutaman puukaminan sisältävän konttilähetyksen vastaanottaja.

2008 Beninin vesiprojekti

Tänä vuonna meillä on ollut uusia satsauksia. Kansainvälinen Emmaus on yhdessä paikallisen väestön kanssa aloittanut Beninissä, Afrikassa vesiprojektin, jonka tavoite on kestäviä ratkaisuja käyttäen turvata puhdas juomavesi Nokoué-järven ympärillä asuville 65 000 ihmiselle. Nokoué-järven vesiprojektia tuimme järjestämällä kummallakin kirpputorilla “vesipäivän” 19.3.

KUVA: EMMAUS INTERNATIONAL

VASEMMALLA: Kansainvälisen Emmauksen laaja Nokoué-järven vesiprojekti on loppusuoralla. Porakaivot on saatu rakennetuksi ja vesihuolto toimii. Käymälöiden sekä käymäläjätteen käsittelyjärjestelmän rakentaminen jatkuu vielä vuonna 2016. Myös hygienia- ja sanitaatiokoulutusta jatketaan. Hankkeen ansiosta yli 100 000 kyläläisellä on nyt mahdollisuus saada puhdasta juomavettä.

ALHAALLA: Emmaus Helsinki ja ulkoministeriö rahoittivat 2008-2011 Pag-La-Yirin ompelimon rakentamista, varustamista ja ompelijakoulutusta 15 naiselle. Pienimmät lapset kulkevat aina äidin, tädin, mummon tai sisarusten selässä niin askareissa kuin ompelukoulutuksessakin.

2009 Pag-la-Yirin naisjärjestö Burkina Fasossa

Olemme aloittaneet uuden yhteistyöhankkeen Pag-la-Yirin naisryhmän kanssa Burkina Fasossa. Tänä vuonna Emmaus Helsinki kustantaa uuden ompelukeskuksen materiaalihankinnat. Vuosina 2009-2010 tarkoitus on yhdessä Marttaliiton kanssa tukea keskuksessa järjestettävää ompelukoulutusta. Olemme iloisia siitä, että meillä on Marttaliiton kaltainen luotettava ja kokenut kumppani, joka tulee hoitamaan hankkeen hallinnon.

KUVA: HELKA AHAVA

KUVAT: HELKA AHAVA

Emmauksen työleirillä 2010 Ojalan perhekodissa maalattiin päärakennus ja leikattiin matonkuteita.

2010 Työleiri Ojalan perhekodissa

Ojalan perhekoti on yhdessä jo yli 30 vuotta Karjalohjalla toimineen Sarion perhekodin kanssa perustanut Toivo ja Rauha -nimisen yhdistyksen, joka ylläpitää Majakka-työkeskusta. Majakassa perhekotien asukkaat tekevät monenlaista työtä kukin voimiensa ja kykyjensä mukaan: kudotaan upeita räsymattoja, tehdään savitöitä, kunnostetaan huonekaluja ja vaihdetaan mm. autonrenkaita. Auta muita ja samalla itseäsi -periaatteella tehdään UNICEFin hyväksi myytäviä nukkeja.

KUVA: HEIKKI AHAVA

Kuvassa vasemmalta Kyllikki Massa, Raivo Merimaa, Jyri Lepp, Harri Cavén ja Tuula Tiittula työn touhussa 2011 Katikodissa.

2010 Liettuan tyttöryhmät

Uusi solidaarisuustoiminnan muoto on kahden liettualaisen tyttöryhmän toiminnan tukeminen. Tyttöryhmien tarkoitus on vertaistuen avulla estää tyttöjä joutumasta ihmiskaupan uhreiksi.

2011 Kohilan työleiri Virossa

Katikodissa Viron Kohilassa yhdeksän aikuista kehitysvammaista elää entisen neuvostoloma-kodin tarjoamissa kodinomaisissa vaikka rän-sistyneissä puitteissa. Neljä henkeä Emmaus Helsingistä oli 13.–17.6. tekemässä pintare-monttia yhdessä asukkaiden kanssa. Oli hauska nähdä omin silmin, miten tilat kohenivat, mutta työtä riittää kyllä tulevillekin leireille...

2011 Kierrätyskeskus Perussa

Pääskyjen, Emmaus Westervikin ja Emmaus Ålandin kanssa haimme keväällä ulkoministe-riön hanketukea Cuna Nazarethin kierrätyskes-kukselle. Suureksi iloksemme koko hakemamme summa myönnettiin ja hankkeen toteutus pääsee nyt toden teolla käyntiin. Hankkeen ensimmäisessä, kolmivuotisessa vaiheessa käynnistetään kierrätyskeskuksen toiminta ja koulutetaan siellä eräänlaisella oppisopi-muskoulutuksella nuoria naisia ja miehiä kierrätyksen ammattilaisiksi.

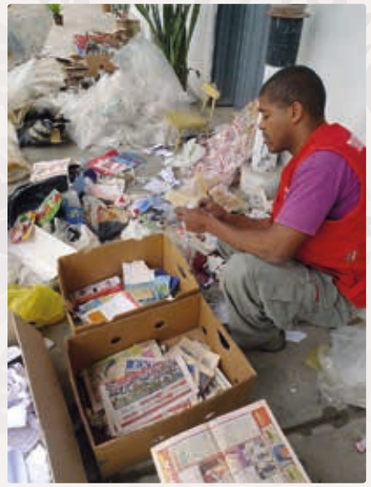

KUVA: MAIJU KORPELA

Lahjoitettua tavaraa lajitellaan traperiassa.

2013 Uusi yhteistyökumppani Etelä-Afrikassa

Olemme solmineet yhteistyösopimuksen johannesburgilaisen Emmaus Cordisin kanssa. Tuemme tänä vuonna yhdistyksen tiilituotantoa 6000 eurolla. Tiilien tekeminen työllistää tällä hetkellä 7 miestä. Emmaus Helsingin tuella on tarkoitus tehostaa tuotantoa ja parantaa tiilien laatua.

KUVA: HEIKKI AHAVA

Emmaus Cordis omistaa 8 hehtaarin maa-alueen Johannesburgin eteläpuolella Orange Farm -nimisellä alueella. Tiilien valmistus on Cordisin tärkein tulolähde.

EEVA RATINEN
koordinoi 30 vuotta Lauttasaaren kirpputorin työtä vapaaehtoispohjalla. Tärkeimpänä Emmaus-työnään hän pitää kuitenkin Mosambikin kirjastohanketta.

LUKUTAITOA MOSAMBIKIN MAASEUDULLE

Eeva Ratinen liittyy kiinteästi Emmauksen 30-vuotiaaseen kirpputoriin Lauttasaaressa. Hän oli koordinoimassa vapaaehtoisten työtä aivan alusta alkaen. Kuitenkin Eeva itse pitää tärkeimpänä Emmaus-työnään Mosambikin kirjastohanketta.

Eeva löysi Emmaukseen syksyllä 1972, kun hänen ystävänsä palasi intoa täynnä leiriltä Ranskasta. Solidaarisuus ja kierrätys olivat Eevalle tärkeitä asioita, ja Emmauksessa hän pystyi toteuttamaan kumpaakin. Aluksi Eeva oli myyjänä ja ruoanlaittajana lauantaisin, jolloin hänellä oli vapaata. Hän oli mukana pakkaamassa ja jakamassa joulupaketteja, laulamassa sairaaloissa ja valitsemassa rajaseutujen vähävaraisista opiskelijoista stipendinsaajia. Pohjoismaisista Emmaus-tapaamisista Eeva haki uutta intoa työhön.

Ensimmäisinä vuosina Eeva työskenteli Emmauksen myymälöissä monessa eri osoitteessa. Kun Emmaus joutui vuonna 1983 lähtemään Hietalahdenrannasta, löytyi Gyldénintie 2:sta tilapäinen myymälätila. Mukaan tuli paljon vapaaehtoisia, ja syntyi vakituinen asiakaskunta. Kun Eeva lupasi huolehtia vapaaehtoisten riittämisestä, päätti hallitus jatkaa myymälän toimintaa Lauttasaaressa, vaikka myös kaupungilta oli löydetty uusi myymälätila.

80-luvun puolivälissä Eeva oli kehitysyhteistyöjärjestöjen palvelujärjestön Kepan hallituksessa. Yhdessä Suomi-Mosambik seuran kanssa aloitettiin hanke, jossa Mosambikin maaseutuväestölle lähetettiin vaatteita ja muita tavaroita.

Eeva lähetettiin 1993 Mosambikiin tekemään hankkeen loppuarviota. Silloin hän tapasi Antonio Pilalen, joka oli erään Nampulassa sijaitsevan kirjaston hoitaja. Emmaus päätti auttaa häntä tilojen, kalusteiden ja kirjojen hankinnassa. Tämä johti 12 vuotta kestäneeseen UM:n tukemaan ja koko Nampulan läänin käsittäneeseen kirjastohankkeeseen. Kirjastonhoitaja Kristiina Asp oli 2,5 vuotta hankkeen palveluksessa. Pilale kävi Suomessa 1997. Eeva teki vielä neljä matkaa Mosambikiin, ennen kuin hanke päättyi 2006.

Muutaman vuoden tauon jälkeen Eeva on taas Emmaus Helsingin hallituksessa. Kirpputorilla hän on 8-10 tuntia viikossa. Hän hoitaa rutiinilla yhteydet sekä vapaaehtoisiin että vuokraisäntiin, jotka suhtautuvat hyvin myönteisesti Emmaukseen. Maanantaitalkoolaiset saavat osansa Eevan herkullisista keitoista.

Teksti Ulf Särs I Kuvat Emmaus Helsinki
Julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset nro 1/2014).

KUVAT: EMMAUS HELSINKI

VASEMMALLA: 1993 elokuussa avattiin kiertävä kirjasto, Biblioteca Móvel. Kahta kirjakaappia kuljetettiin viiden Nampulan kaupungin lähiön välillä.

ALHAALLA: Nampulan lääniin rakennettiin vuoteen 2006 mennessä laaja kirjastoverkosto. Hanketta tuki Emmauksen lisäksi myös Suomen ulkoministeriö.

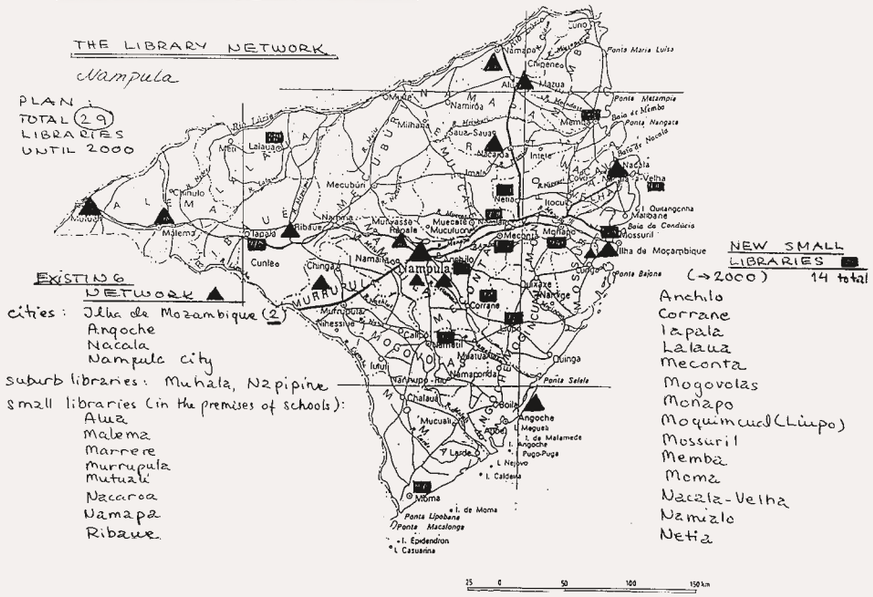

TYÖ TUKEE ELÄMÄNMUUTOSTA

Suomessa on yksi toimija, jonka leipiin tai vapaaehtoiseksi pääsemiseksi rikostausta on melkein välttämättömyys. Tämä epätavallinen yhdistys on KRIS eli Kriminellas Revansch i Samhället – rikollisten revanssi yhteiskunnassa. KRISin tavoitteena on rikoksesta tuomittujen selviytyminen rangaistuksen päättyessä ja niiden nuorten auttaminen, joilla on riski ajautua rikosuralle.

Emmaus Helsinki on tukenut KRISiä taloudellisesti jo usean vuoden ajan, viime aikoina meillä on ollut lisäksi työllistämisyhteistyötä. KRISiläiset ovat tuttu näky myös Puolan rekan pakkaustalkoissa.

KRISin paikallisyhdistykset toteuttavat eri puolilla Suomea työllistämishanketta, jota paikalliset ELY-keskukset rahoittavat. KRIS Etelä-Suomi aloitti tämän VST-hankkeen (Valmiuksia siirtyä työelämään) vajaa kolme vuotta sitten ja palkkasi silloin Minna Mäkisen vetäjäksi.

– Työllä on valtava merkitys ihmisen elämässä. Toimeentulon lisäksi se antaa päivälle rakennetta ja elämälle sisältöä. Työ tuo ihmissuhteita ja saa meidät tuntemaan itsemme arvokkaiksi ja tarpeellisiksi. Vankilasta vapautuneille säännöllinen päivärytmi ja mielekäs tekeminen ovat erityisen tärkeitä elämänmuutosta tukevia asioita. Meidän asiakkaillamme on valtavasti osaamista, heillä on työkykyä ja motivaatiota. Rikostaustaisten henkilöiden on kuitenkin erittäin vaikea työllistyä, koska työnantajat ja koko yhteiskunta suhtautuu heihin ennakkoluuloisesti. Vasta työssä ihmiset pääsevät näyttämään kykynsä. Annetaan heille se mahdollisuus, sanoo Minna, joka peräänkuuluttaa yhteiskuntavastuun toteutumista myös rikostaustaisten kohdalla.

Yksi VST-hankkeen kautta työkokeiluun päässyt on Harri Lyytikäinen (47), jolla on puolen vuoden pesti Vallilan Emmauksessa.

– Jouduin 11-vuotiaana väärään seuraan ja aloin käyttää alkoholia ja hashista, kertoo Harri.

– Koulu jäi kesken viimeisellä luokalla, 18-vuotiaana tuli amfetamiini kuvioihin. Kolmisenkymmentä vuotta meni amfetamiinin ja muiden päihteiden parissa, kunnes kolme vuotta sitten sain ensimmäisen ja viimeisen linnatuomioni. Kun astuin Sörkän portista sisään, päätin, että yksi vankilakeikka riittää meikäläiselle ja aineiden vetäminen saa loppua tähän. 8 kuukauden kuluttua pääsin koevapauteen, ja sen jälkeen on moni asia loksahtanut paikoilleen. Kolme vuotta olen ollut raittiina, tupakankin lopetin 1,5 vuotta sitten.

Ollessaan koevapaudessa Harri pääsi VST-ohjelman kautta pienkonekorjaajakoulutukseen. Koulutus kesti 12 kuukautta, ja siihen kuului myös työharjoittelu, jonka Harri suoritti moottoripyöräkorjaamossa. 14 kurssin aloittaneesta kaverista Harri on ainoa, joka sai tutkinnon suoritetuksi kurssiohjelman mukaisesti. VST-ohjelma on ollut tärkeä tuki.

– Minna on jeesannut kaikissa asioissa. Ilman häntä olisi koulutusintoni hiipunut byrokratian rattaissa. 12 kuukautta meni ajokortin takaisin saamiseen. Siinäkin Minna oli apuna. Nyt osaan korjata kaikenlaisia koneita moottorikelkoista ja mönkijöistä perämoottoreihin. Moottoripyörät kiinnostavat kuitenkin eniten, ja aion hakea prätkäkorjaamolle töihin. Harrista paistaa päättäväisyys ja periksi antamattomuus. Hän kertoo, ettei raittiina pysyminenkään ole ollut mikään ongelma. Toivotaan, että töitä löytyy miehelle, joka osaa, on luotettava ja tietää, mitä tahtoo.

Harri on ollut Emmauksessa joulukuun puolivälistä lähtien ja viihtyy hyvin.

– Olen sosiaalinen ja tulen kaikkien kanssa toimeen. Onhan tämä vähän erilainen työpaikka kuin ne, joihin olen tottunut, kun on niin paljon naisia. Elektroniikka- ja urheilupuoli sopii minulle hyvin, ja noudotkin ovat mukavia. Autan mielelläni, kun apua tarvitaan. En olisi täällä, jollen tykkäisi hommasta.

Minna Mäkinen arvostaa työllisyysyhteistyötä Emmauksen kanssa.

– Myös uudet yhteistyökuviot ovat tervetulleita. Istutaan saman pöydän ääreen ideoimaan, ehdottaa Minna.

Helka Ahava
Julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset nro 1/2014).

Koko Katunzin sarjakuva maasai-tyttöjen koulunkäynnistä. Sarjakuvatyöpajasta Tansaniassa 2003.
Koko Katunzi työskentelee Haki Elimu (Oikeus opetukseen) -nimisessä järjestössä.

LEIF PACKALÉN
on Emmauksen ja Suomen kehitysmaaliikkeen veteraani, joka uskoo muutoksen mahdollisuuteen.

SARJAKUVILLA PAREMMAN MAAILMAN PUOLESTA

– Olen optimisti. Uskon, että toisenlainen maailma on mahdollinen, sanoo Leif Packalén, yksi Emmauksen ja suomalaisen kehitysmaaliikkeen veteraaneista.

”Toisenlainen maailma on mahdollinen” julistaa Maailman sosiaalifoorumi, kansalaisjärjestöjen ruohonjuuritason liike, joka on vuodesta 2001 lähtien kokoontunut eri puolilla maailmaa. Leif oli mukana intialaisessa foorumissa Delhissä 2006 yhtenä n. 50 000 osanottajasta, jotka edustivat yli 1000 järjestöä.

– Uskon todellakin, että hyvä leviää spontaanisti. Suuri ja myönteinen asennemuutos on mahdollinen, kun niin monta hyvää tahtovaa ihmistä kokoontuu samaan paikkaan.

– Maailma on muuttunut. Ennen kehitysmaat olivat jotakin abstraktista. Koetettiin kuvitella, mitä voitaisiin tehdä. Nykyään yhä useampi nuori matkustaa sinne. Ja yhä useampi hätää kärsivä tulee tänne. Nuoret haluavat tehdä uusia asioita. On alettu vastustaa kertakäyttömentaliteettia ja kulutusta.

Emmaus Malmi

Leif oli Pääskyjen aktiivi jo ennen kuin Emmaus Helsinki perustettiin.

– Suoritin asepalveluksen Dragsvikissä. Vaimoni Pipe oli kuullut Tammisaaressa toimivista Pääskyistä ja kehotti minua käymään siellä. Kun Helsinkiin perustettiin Emmaus, aloimme työskennellä siellä.

Vuonna 1970 muutama nuori aloitti oman Emmaus-ryhmän, jonka päätarkoitus oli tukea kehitysmaita. Ensin pidettiin kirpputoria Oulunkylässä, sitten Malmilla. Leif oli valmistunut merkonomiksi ja ollut vuoden verran töissä erässä pienessä kustantamossa. Hän sanoi itsensä irti ja rupesi kokopäiväiseksi emmauslaiseksi.

– Kiinnostusta oli paljon, ja kymmeniä nuoria tuli mukaan. Muutama heistä asui yhteisössä.

– Aluksi tuimme pakolaisia Bangladeshissa, sitten myös Pääskyjen työtä Perussa ja muita pienempiä hankkeita. Emmaus Malmi kuului hallinnollisesti Emmaus Helsinkiin. Oli mukavaa, kun ei tarvinnut hoitaa yhdistysbyrokratiaa.

UM, Kepa ja Pääskyt

Leif ja Pipe työskentelivät Emmaus Malmilla neljä vuotta. Leifin käytyä kaksivuotisen kansainvälisen markkinoinnin kurssin he olivat valmiita siirtymään toiminnassa uuteen vaiheeseen.

– Vuonna 1974 lähdimme Nigeriaan, jossa olin UM:n palveluksessa edistämässä suomalaisten yritysten vientiä. Monesti nämä yritykset osallistuivat kehitysyhteistyöhankkeisiin. Oltuamme neljä vuotta Nigeriassa muutimme vuodeksi Sudaniin ja sitten Tansaniaan, jossa olin suomalaisena valvojana pohjoismaisessa maataloustutkimukseen ja -koulutukseen liittyvässä hankkeessa. Sen jälkeen olin vuoden Kepan vapaaehtoiskoordinaattorina Sambiassa.

– Vuonna 1988 muutimme takaisin Suomeen ja päätimme, että Afrikassa asuminen sai loppua tähän.

Suomessa Leif työskenteli vuosina 1988-94 Pääskyissä kokopäiväisesti. Hän hoiti hankkeita mm. Intiassa toimivan kyläkehitysorganisaatio VCDS:n ja Perussa sijaitsevan Cuna Nazarethin kanssa. Useimmat hankkeet saivat UM:ltä tukea. Vasta perustettu prosenttiliike vastasi suuresta osasta omarahoitusosuutta.

Maailman sarjakuvat

Vuonna 1994 Leifistä tuli freelancer sarjakuvat työvälineenään.

– Eräs maatalousneuvoja Tansaniasta kirjoitti ja kysyi, löytyisikö kirjallisuutta siitä, miten tärkeää tieteellistä informaatiota voi esittää niin, että ihmiset ymmärtävät. Kirjastosta löysin eteläafrikkalaisen kirjan, jossa esitettiin sarjakuvien avulla, miten lehmille rakennetaan suoja. Ymmärsin, että sarjakuvia voi käyttää viestintävälineenä. Kuva on tärkeämpi kuin teksti.

Tästä sai alkunsa World Comics eli Maailman sarjakuvat.

– Aloitimme Tansaniasta. Ensin luotimme ammattipiirtäjiin. VCDS:llä Intiassa ei kuitenkaan ollut varaa ammattilaisiin. Aloin itse opettaa, miten sarjakuvia piirretään. Näin saivat alkunsa ruohonjuurisarjakuvat. Ei ole tärkeää, kuinka hyvin

PIIRROS: LEIF PACKALÉN

“Ryhmäkuva” ensimmäisen vuonna 1998 VCDS:n (Intia) kanssa pidetyn sarjakuvatyöpajan raportista.

osaa piirtää. Pääasia on, että saa esitetyksi kuvilla sen, mitä haluaa sanoa. Kehitimme koulutusmenetelmiä, joita on sittemmin käytetty kaikkialla maailmassa.

– Sain maksun eri hankkeissa vetämistäni työpajoista ja kursseista. Hallinnon, hakemukset ja raportoinnin hoidimme Pipen kanssa vapaaehtoispohjalla. Minusta palkka on aina ollut toisarvoinen asia. Tuloja pitää olla sen verran, että niillä elää, mutta elää voi vaatimattomasti.

Leif jatkoi Maailman sarjakuvissa 18 vuotta, kunnes viime vuonna jätti tehtävänsä muille.

Kehitysavusta universalismiin

Leif on vähentänyt osallistumistaan. Hän on edelleen Kepan hallituksessa, jossa hän puolustaa pienten järjestöjen asemaa.

– UM yrittää virtaviivaistaa kehitysyhteistyötä ja panostaa suuriin ammattilaisten hoitamiin järjestöihin. Vapaaehtoisjärjestöt tulevat saamaan yhä vähemmän rahaa. UM:n tukihakemuksiin, raportointiin ja arviointiin liittyvä byrokratia muuttuu niin monimutkaiseksi, etteivät vapaaehtoiset selviä siitä.

Leif uskoo itse asiassa, että perinteinen kehitysapu häviää pian, vaikka hätäapua tullaan kyllä tarvitsemaan.

– Ei ole pelkästään huono asia, jos kehitysapu häviää. Sen sijasta tarvitsemme universalismia. On lopetettava ajattelemasta: me annamme jotakin omastamme niille, joilla on asiat huonosti. Sen sijaan meidän pitää katsoa kokonaisuutta ja käsittää, että kaikella, mitä teemme, on globaalia vaikutusta.

– Pariisin ilmastokokous oli toivoa herättävä merkki siitä, että maailman kansat voivat ottaa yhdessä vastuun. Meillä on myös YK:n uusi kestävän kehityksen ohjelma, jossa on 17 tavoitetta ja 156 osatavoitetta. Kaikilla poliittisilla alueilla täytyy kaikki päätökset tehdä ympäristöä, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Maailmanparantaminen

Lopuksi Leif toteaa, että Abbé Pierren ajatukset ovat kantaneet paljon hedelmää hänen elämässään.

– Ajattelen usein: näin ja näin tehdään Emmauksessa, näin ja näin ajatellaan Emmauksessa.

Teksti Ulf Särs I Suomentanut Helka Ahava I Kuva Eila Mantere

Pipe ja Leif Packalén Maailma kylässä -festivaaleilla Helsingissä 2012. "Uskon, että maailmanparantaminen on mahdollista. Ja on tärkeää olla siinä mukana. Yhä suurempi osa työstä tehdään täällä kotona. Itse olen mukana mm. Punaisen Ristin työssä niiden turvapaikanhakijoiden parissa, jotka odottavat karkotusta saatuaan kielteisen päätöksen hakemukseensa", Leif kertoo.

KEHITYSAVUSTA GLOBAALIIN SOLIDAARISUUTEEN

TIMO LAPPALAINEN

Kun Emmaus Helsinki 50 vuotta sitten perustettiin, Suomi otti ensimmäisiä haparoivia askeleitaan kehitysyhteistyön vastuunkantajana ja avunantajamaana. Yhden Kekkosen Pohjois-Afrikkaan suuntautuneen matkan jälkeen sovittiin Suomen valtion tukemasta kehitysyhteistyöhankkeeesta. Eräs merkittävä suomalainen sanomalehti kirjoitti tästä siihen tapaan, että ”sitä on kerta kaikkiaan mahdotonta käsittää…”. Miksi sodanjälkeisen jälleenrakennuksen jälkimainingeissa seilaava Suomi lähtee ehdoin tahdoin tuputtamaan rahaa ulkomaille?

Kun tarkastelemme tämän päivän keskustelua kehitysyhteistyöstä tai vaikkapa pakolaistulvan aiheuttamista lisäkuluista, niin tässä voi nähdä ympyrän sulkeutumisen. Ollaan tultu viidenkymmenen vuoden matkan jälkeen samaan paikkaan ja tilaan: ”Miksi Suomi ei keskity omiin ongelmiinsa ja omien kansalaistensa hyvinvoinnin turvaamiseen?” Kulkevatko tietyt kysymykset ja ratkaisuyritykset toisiaan seuraavissa sykleissä vai onko se sittenkin lineaarista: siirrytään ihan oikeasti uusiin vaiheisiin? Itse uskon, että huolimatta peruskysymysten säilymisestä samoina, myös siirtyminen aivan uusiin vaiheisiin on tapahtunut.

Uusi kehitysohjelma – uusi kehitysajattelu

YK:n uusi kehitysohjelma merkitsee suurta ajattelutavan muutosta kehitysyhteistyössä tai jopa siinä, miten taataan kaikille ihmisarvoinen elämä. YK:n agenda 2030:n periaate on ohjelman universaalius: muutokseen on pyrittävä kaikkialla. Me kaikki olemme samassa veneessä, ja samat rakenteelliset valuvirheet tuottavat samoja oireita ja seuraamuksia kaikkialla. Köyhyys ja eriarvoisuus ovat siis valitettavasti universaaleja ilmiöitä.

Eriarvoisuuden poistaminen maiden välillä ja niiden sisällä avaa ohjelmassa sen varsinaisen poliittisen ulottuvuuden. Toisin kuin edeltävä vuosituhatohjelma, joka määritteli köyhyyden pitkälti ansiotuloköyhyytenä, eriarvoisuuden korostaminen tuo mukaan vaatimuksen oikeudenmukaisesta vaurauden jakaantumisesta ja kohtuullisuudesta. Viime vuosina esille on tullut yhä useammin ns. äärimmäinen rikkaus. Järjestelmä, joka sallii marginaalisen pienen joukon omistaa sellai-

sen osuuden vauraudesta, joka ei ole missään järkevissä tai kohtuullisissa rajoissa, ei voi olla tarkoituksenmukainen tai reilu.

YK:n uusi kehitysohjelma Agenda 2030 on ainutlaatuinen askel koko kansainvälisen yhteisön yhteistyön saralla. Viime syksyn YK:n ilmastokokous Pariisissa osoitti, että yhteisiä tahtotiloja on mahdollista synnyttää ja ne syntyvät, vaikkakin vasta äärimmäisessä hädässä. Miten ilmastoneuvotteluiden dynamiikka ja tilanneanalyysi – nyt on viimeinen hetki tarttua tilaisuuteen ja ei ole muita vaihtoehtoja – voisi siirtyä muihin prosesseihin ja etenkin agenda 2030:een, jonka avulla taistellaan myös sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta vastaan?

Vierailin joitakin vuosia sitten Vietnamissa. Keskusteluissa paikallisten kansalaisjärjestöjen kanssa paljastui, että Vietnamin tiukka keskushallinto oli valmis antamaan järjestöille liikkumatilaa, kun haasteet ylittivät puolueen ja keskushallinnon voimavarat, osaamisen ja ylipäätänsä kyvyn hallita ilmasto- ja ympäristökysymyksiä. Vietnamin tapauksessa kyse oli tulvien muodostamasta uhasta: Vietnam on viidenneksi potentiaalisin uhri niiden valtioiden joukossa, joita uhkaavat tulvat merenpinnan nousun myötä.

Kysymys kuuluukin, milloin ja missä olosuhteissa tai millä ehdoilla köyhyys ja eriarvoisuus voivat herättää Pariisin ilmastokokouksen neuvotteluvireen, jossa ratkaisujen etsiminen ja sopimukseen pääseminen koettiin niin pakottavaksi.

Kansalaisjärjestöt Suomi OY/AB:ssä

Suomen nykyhallinnon myötä voidaan todeta, että politiikka on palannut: ilmapiiri ja argumentaatio ovat latautuneita. Nyt joudutaan paitsi sanoittamaan myös puolustamaan aiemmin itsestään selvinä pidettyjä asioita. Tai ehkä niitä on pitänyt itsestään selvinä vain pieni joukko aktiivisia kansalaisia. Samalla ollaan lyhyellä aikavälillä päädytty hyvin perustavaa laatua olevien kysymysten äärelle. Miksi kehitysyhteistyötä tehdään vielä? Mitä hyötyä siitä on? Mitä tuloksia vuosikymmenien aikana on saatu? Miksi vuosikymmentenkin uutteran työn ja miljardien eurojen, markkojen tai dollareiden jälkeen meillä on yli kolmekymmentä tuhatta maahanmuuttajaa tai pakolaista keskuudessamme? Mikä on kansalaisjärjestöjen ja heidän työnsä lisäarvo ja niiden saavutukset? Mikä ylipäätänsä on kansalaisyhteiskunnan ja sen eri toimijoiden rooli, tehtävät ja asema?

Moni kehitysjärjestö on tottunut puolustamaan kansalaisten osallistumisoikeuksia ja kansalaisyhteiskunnan tilaa kehitysmaissa. Nyt tämäkin kamppailu on siirtynyt osaksi järjestöjen edunvalvontatoimintaa täällä Suomessa. Tältäkin osin väittämä ilmiöiden ja haasteiden universaaliudesta näyttää pitävän paikkansa. Suomea johdetaan ja ajetaan nyt kuin suurta yritystä markkinoilla: kilpailutus ja esimerkiksi kansalaisjärjestöjen näkeminen hallinnon ohjelmien toimeenpanijoina näyttää korostuvan. Kaikki ponnistelut ja politiikka-alat on asetettu palvelemaan hallituksen suurinta kärkihanketta: Suomen kilpailukyvyn parantamista

Toivon ja uskon, että Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuosi tarjoaa ensi vuonna kansalaisliikkeille mahdollisuuden kertoa, mikä järjestöjen ja liikkeiden merkitys on ollut itsenäisen Suomen kehittymisessä sellaiseksi valtioksi, kuin se tänä päivänä on. Vakaus, demokratia, vahva oikeusvaltio, kansalaisten keskinäinen luottamus ja luottamus instituutioihin, hyvä hallinto, tasa-arvo jne. ovat suomalaisen yhteiskunnan DNA-koodissa, jota ei olisi syntynyt ilman riippumatonta ja vahvaa kansalaisyhteiskuntaa. Eri alojen kattojärjestöt Kepa mukaan lukien ovat paraikaa suunnittelemassa yhteistä ohjelmaa ja tapahtumia ensi vuoden osalle.

Impivaarasta vastuulliseksi Suomeksi

Tämänhetkinen maahanmuutto- ja pakolaisaalto on tuonut kaukaisiksi ajatellut kysymykset ja ilmiöt keskellemme. Pieni suomalainen start-up yritys suunnitteli mobiilisovellutuksella toimivaa itsekoulutusohjelmaa kehitysmaihin. Viime syksynä alkaneen maahanmuuttovirran myötä yritys joutui toteamaan, että ”markkinathan tulivatkin tänne Suomeen”. Universaalius tuli peliin siis tässäkin.

Kulunut vuosi paljasti meistä suomalaisista paljon. Olemme tiukan paikan tullen hyvinkin auttamishaluisia. Olemme myös tehokkaita organisoitumaan. Sen sijaan meissä piillyt itsekuva kansainvälisesti suuntautuneesta uussuomalaisesta osoittautui kovin pintapuoliseksi. Ulkomainen ja kotimainen ovat etäällä toisistaan ajattelussamme ja asenteissamme. Puhumme toki yksittäisistä menestyneistä yrityksistä, urheilijoista tai taiteilijoista, jotka ovat tehneet läpimurtoja maailmalla. Sen sijaan yhteinen ymmärryksemme siitä, että meidät on tuhansin näkyvin ja näkymättömin sitein kiedottu yhä tiukempaan riippuvuussuhteeseen muihin maihin ja kansakuntiin, ei ole mennyt syvälle tajuntaan.

Tuntematon on pelottavaa. Pelottelun taktiikalla on Suomessa päästy hiljattain vallan kahvaan: vetoaminen elonjäämiskamppailuun uhkaavan ulkomaailman keskellä herättää vastakaikua. Samalla on todettava, että me järjestöt niin kuin valtiovaltakin olemme vain osittain onnistuneet kertomaan toisenlaista tarinaa kehitysponnisteluista, joissa saavutetaan oikeasti pysyviä tuloksia ja pelastetaan ihmishenkiä.

Ei ole enää yhtään maata Suomi mukaan lukien, joka voisi elää sellaisessa kuplassa, jossa kaikki asiat ja tapahtumat ovat omissa käsissä. Keskinäinen riippuvuus syvenee ja tulee vahvistumaan edelleen, ja sisäänpäin käpertymisen asemesta Suomen tulee olla aktiivinen kansainvälinen toimija.

Suomen murrosaika on alkanut. Suomen uutta identiteettiä taotaan paraikaa erinäisissä ahjoissa kautta maan ja Suomen rajojen ulkopuolellakin. Miten tarina muuttuu Impivaaran peräkamarista kertomukseen vahvasta ja vastuullisesta Suomesta, joka astuu oikeasti maailman näyttämölle? Sellainen Suomi ei kaihda velvollisuuttaan vaan ottaa kantaa ja harjoittaa aktiivista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa; niiden raamien sisällä sitten myös kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä.

Seuraavat vuodet ovat ennen kaikkea mahdollisuuksia. Elokuusta 2016 lähtien globaalikysymysten aines on osana Suomen koulujen opetussuunnitelmaa. Nuor-

ten asennemuutos toivottavasti muuttaa meidän kansallista itseymmärrystämme uuteen asentoon. Siinä suomalaisuuteen kuuluisi itsestään selvänä ja kiistämättömänä tuntomerkkinä unelma vastuullisesta Suomesta. Tai tuntomerkin asemesta se tallentuisi syvälle osaksi meidän kulttuurista DNA-koodiamme.

Globalisaatiovero

Vuosien varrella alan tulla yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että meidän ajattelutapamme on muututtava myös sen osalta, miten nimitämme ja miellämme rikkaiden maiden rahallisen tuen köyhempien maiden kehittämiseksi. Kehitysavun asemesta voisimme puhua globalisaatiomaksusta tai -verosta.

YK:n kehitysohjelma ja Pariisin ilmastosopimusten toimeenpano edellyttävät resursseja ja sitoutumista. YK:n kehitysrahoitussuositus eli se kuuluisa 0,7 % BKT:sta on toki edelleen tärkeä mittari, joka kertoo poliittisen sitoutumisen uskottavuudesta tai valitettavan usein pikemminkin sen puutteesta. Sen lisäksi 0,7 kertoo jo nyt, miten sumeasti Suomen poliittinen johto ymmärtää Suomen paikan ja roolin osana kansainvälistä yhteisöä, joka kamppailee ennennäkemättömien ilmasto- ja turvallisuushaasteiden edessä.

Kehitysapu-ajattelun on muututtava moraalisesta hyveellisyysajattelusta tai hyväntekeväisyydestä välttämättömyyksien ja velvollisuuksien kategoriaan. Kehitysyhteistyölaki voisi olla väliaskel, joka varmistaisi Suomen kehityspolitiikan ja sen eri instrumenttien kuten kehitysyhteistyön periaatteet ja resurssoinnin. Jos ilmastosopimuksen välttämättömyyden tunnustaminen ja ajatteludynamiikka olisi jo arkipäivää kehitysponnistelujen saralla, lakisääteinen kehitysrahoituksen varmistaminen vain takaisi sen, että Suomi tunnustaisi vastuunsa osana kansainvälistä yhteisöä. Samalla Suomi huolehtisi toimintansa resurssoinnista siirtäen sen pois lyhyen aikavälin arkipäivän politiikan lehmänkaupoista tai puolueiden välisten valta-asetelmien kilpajuoksusta.

Lopullinen vaihe voisi olla kansainvälinen globalisaatiovero tai -maksu, jos vero herättää vastenmielisiä ajatuksia. Se olisi ikään kuin maaplaneetan ja sen ihmisyhteisön jäsenmaksu, jolla hoidetaan ihmiskunnan ja luonnon tulevaisuuden takaamisen kannalta keskeisiä toimenpiteitä. Niitä olisivat mm. rauhantyö, sosiaalisten palveluiden kattavuus, ruokaturva, kulttuurinen ja henkinen kehitys, kohtuullinen toimeentulo, joka takaa valintojen vapauden jne. Globalisaatiomaksun suuruus määräytyisi kyseisen valtion kantokyvyn mukaan ollakseen reilua taakanjakoa. Rikkailta teollisuusmailta se olisi vähintään 1,5–2 % BKT:sta. Useiden laskelmien valossa on osoitettu, että tämänkin suuruiset jäsenmaksut tulisivat pitkässä juoksussa halvemmiksi, kuin käydä toivotonta kamppailua mm. ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi liian myöhään.

Suomi voisi olla ensimmäinen jäsen!

Timo Lappalainen on Kepan toiminnanjohtaja, jolla on laaja kansainvälinen järjestöalan kokemus. Lisäksi hän toimii Suomen merimieskirkon hallituksen puheenjohtajana sekä Helsingin NMKY:n ja Suomen Dalit-verkoston hallituksen jäsenenä.

PERUSTULOSTA POTKUA SOLIDAARISEEN TALOUTEEN

JOHANNA PERKIÖ

Perustuloa kannatetaan yli puoluerajojen

Idea kaikille maksettavasta perustulosta on myötätuulessa sekä Suomessa että maailmalla. Suomessa perustulon kokeilemista suunnittelee maan hallitus, Alankomaissa on vireillä kuntatason kokeilu ja Sveitsissä asiasta tullaan järjestämään kansalaisaloitteen seurauksena kansanäänestys. Intiassa ja Namibiassa perustuloa on jo testattu kylätasolla. Myös monissa muissa maissa perustulo on noussut poliittisten keskustelujen aiheeksi.

Kansainvälinen *Basic Income Earth Network* määrittää perustulon kaikille yhteiskunnan jäsenille maksettavaksi säännölliseksi tuloksi, joka on henkilökohtainen ja jonka vastaanottamiseen ei liity mitään ehtoja tai velvoitteita. Vaikka perustulon tavoittelu on yhdistänyt niin ruohonjuuritason liikkeitä, tutkijoita kuin puolueita poliittisen kentän eri laidoilta, käsitykset uudistuksen tavoitteista ja toteutustavasta saattavat eri toimijoilla olla hyvinkin etäällä toisistaan. Kärjistettynä poliittinen oikeisto on ollut kiinnostunut malleista joissa perustulon taso on niin alhainen, että sitä on välttämätöntä täydentää matalapalkkatöillä, kun taas poliittinen vasemmisto ja monet yhteiskunnalliset liikkeet ovat nähneet korkean perustulon keinona vähentää sosiaalista eriarvoisuutta ja luoda mahdollisuuksia myös ansiotyölle vaihtoehtoisille elämäntavoille.

Yhteisten resurssien oikeudenmukainen jako

Historiallisesti perustuloa on erityisesti akateemisessa keskustelussa usein lähestytty resurssien oikeudenmukaisen jaon näkökulmasta. On nähty, että kaikilla maapallolle syntyvillä ihmisillä on oikeus tiettyihin työsuorituksesta riippumattomiin materiaalisiin resursseihin. Tällaisia koko ihmiskunnalle kuuluvia yhteisresursseja ovat esimerkiksi maa ja luonnonvarat sekä edellisten sukupolvien työn tuloksena syntynyt tiedollinen, teknologinen ja kulttuurinen perintö.

Belgialainen filosofi Philippe Van Parijs esittää vuonna 1995 julkaistussa klassikkoasemaan nousseessa teoksessaan *Real Freedom for All. What (if anything) can jus-*

tify capitalism? (Todellinen vapaus kaikille. Mikä (jos mikään) voi oikeuttaa kapitalismin?) perustuloa kaikille kuuluvana osinkona sellaisesta yhteisvarallisuudesta, johon kenelläkään ei pitäisi olla 'ensikäden oikeutta'. Viimeaikaiset ennusteet digitalisaation vaikutuksesta työhön ovat herättäneet uutta pohdintaa siitä, tulisiko osa kansantulosta jakaa kaikille yhteiskunnan jäsenille vastikkeetta.

Vapaus tavoitella hyvää elämää

Van Parijsin toinen ydinargumentti perustulon puolesta liittyy yksilönvapauteen. Van Parijsin mukaan emme voi puhua todellisesta vapaudesta niin kauan, kun valtaosalla maailman ihmisistä ei ole materiaalisia resursseja vapaiden ratkaisujen tekemiseen. Hänen mukaansa riittävän suuri perustulo olisi keino tarjota myös yhteiskunnan heikompiosaisille mahdollisuus tavoitella omien näkemystensä mukaista hyvää elämää. Perustulo ei asettaisi palkkatyötä elämäntapana muiden yläpuolelle, vaan yksilö voisi niin halutessaan tyytyä niukempiin materiaalisiin resursseihin ja suunnata tarmonsa esimerkiksi yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tai omiin henkilökohtaisen kehityksen projekteihinsa. Van Parijsia on kritisoitu siitä, ettei hän ota teoriassaan huomioon sukupuolittuneita hoivavastuita.

Uusi käsitys työstä

Useat ajattelijat ovat nähneet perustulon keinona muuttaa käsityksiämme työstä. Ranskalainen filosofi André Gorz kytki myöhäistuotannossaan perustulon osaksi visioitaan duaalitaloudesta, jossa kaikki yhteiskunnallisesti välttämätön työ sekä sen tuottama taloudellinen arvo jaettaisiin mahdollisimman tasaisesti ja ihmiset voisivat käyttää aikaansa henkilökohtaisen ja yhteisöllisen kukoistuksen tavoitteluun erilaisten kulttuuriin, tieteisiin ja politiikkaan liittyvien aktiviteettien parissa. Monet ajattelijat ovat myös nähneet perustulon osana talouden ja toimeentulon rakenteiden muuttamista suuntaan, jossa ekologisesti kestämättömän talouskasvun tavoittelu ei enää olisi hyvinvoinnin edellytys.

Kohti kestävämpää taloutta

Vaikka perustulo on suomalaisessa keskustelussa useimmiten hahmottunut ensisijaisesti paremmin toimivana sosiaaliturvajärjestelmänä, siihen on eri aikoina liitetty myös kauaskantoisempia visioita. Erityisesti 1980-luvun keskustelussa kansalaispalkasta (jota voidaan pitää perustulon läheisenä sukulaisena) lähdettiin liikkeelle työn käsitteen uudelleenmääritelystä kattamaan myös yhteisöissä ja kotitalouksissa tehtävää sosiaalisesti merkityksellistä työtä sekä tarpeesta uudistaa talouden rakenteita kestävämmälle pohjalle.

Myöhemmin perustulosta on puhuttu myös investointina uudenlaisiin työn ja yrittämisen tapoihin, johon voisi liittyä esimerkiksi osuuskuntasektorin ja sosiaalisen yritystoiminnan laajeneminen. Perustulo on nähty myös piristysruiskeena vapaaehtoistyölle ja kansalaisjärjestötoiminnalle. Vaikka perustulomalleista ei toistaiseksi ole juurikaan käytännön kokemusta, on perusteita uskoa, että ollessaan riittävän korkea perustulo edistäisi ruohonjuuritasolta lähtevän solidaarisemman talouden syntyä järjestöissä, aikapankeissa ja yrityksissä.

Johanna Perkiö on sosiaalipolitiikan väitöskirjatutkija Tampereen yliopistossa ja BIEN Finland – Suomen perustuloverkosto ry:n varapuheenjohtaja. Hän on tutkinut suomalaista perustulokeskustelua, perustulon toteuttamiseksi esitettyjä malleja sekä toteutuksen poliittisiin ehtoihin liittyviä kysymyksiä.

KUVAT: KATARIINA OJALA

"Kivat työntekijät ja ystävällinen ilmapiiri"
sanoo asiakas Vallilan vapaaehtoisista vuonna 2014 tehdyssä kyselyssä.
YLHÄÄLLÄ: Tellervo Nieminen (vas.) ja Pia Koskinen.
ALHAALLA: Alica Tiirakari (vas.) ja Riitta Hulkko.

TOIMINTAA SIIRTOLAISTEN OIKEUKSIEN PUOLESTA

KATJA TUOMINEN

Joidenkin arvioiden mukaan vuonna 2015 ihmisiä kuoli enemmän kuin koskaan ylittäessään Välimerta. Euroopan vesillä on kuitenkin kuollut jo pitkään tuhansia pakomatkalla olevia siirtolaisia. Tätä kirjoittaessani tammikuun puolivälissä on vuoden 2016 aikana ehtinyt mereen kuolla jo 59 ihmistä. On pakko todeta, että siirtolaisista näytti tulevan vakava poliittinen ongelma Euroopalle vasta, kun ihmiset alkoivat saapua maanosaamme hengissä. Joku voisi väittää tällaista asennetta kyyniseksi. Minusta sen sijaan kyynistä on sulkea silmänsä tuhansien siirtolaisten kuolemilta vuosikausia, olla auttamatta hädänalaisia ja ryhtyä spekuloimaan ihmisten motiiveilla liikkua sen sijaan, että tunnustaisimme siirtolaisuuden syyt, joihin Eurooppa ei suinkaan ole osaton.

Siirtolaisuus kuuluu globalisaatioon. Siinä on taustalla paitsi sotien, konfliktien, väkivallan ja ympäristötuhojen todellisuus myös köyhyys ja pako sietämättömistä olosuhteista. Viime aikoina päätään on nostanut jälleen kerran keskustelu ”oikeista” ja ”vääristä” pakolaisista: kuten jo tiedämme, muukalainen ei tunnu olevan koskaan sopiva vastaanottajalleen. Joko hän on liian kyvykäs tai liian kyvytön tai muulla tavoin sopimaton tulija. Tämä kuitenkin peittää näkyvistä sen tosiasian, että tahot, jotka kiistävät ihmisten oikeuden siirtolaisuuteen, samalla kiistävät ne syyt, joiden vuoksi ihmisten on pakko liikkua. Tästä syystä siirtolaisvihamielinen politiikka on erityisen vastenmielistä: se perustuu silkkaan poliittiseen vastuuttomuuteen.

Parhaillaan monet suut jauhavat – aika yllättävätkin suut – että Euroopan rajat tulee tukkia ja ulkorajojen valvontaa kiristää, vaikka juuri Euroopan unionin tiukka viisumipolitiikka yhdistettynä rajavalvonnan kiristämiseen pakottaa ihmiset turvautumaan hengenvaarallisiin tapoihin liikkua ja paeta. Niin sanottua laitonta siirtolaisuutta tuottaa nimenomaan politiikka, joka väittää hallitsevansa sitä. Tämä pätee myös ihmiskauppaan. Lupajärjestelmät ja rajakontrolli luovat ne olosuhteet, joissa esimerkiksi ihmiskauppaan pakottaminen on mahdollista, ja estävät ihmisiä pakenemasta tilanteista, joihin he ovat joutuneet.

Samalla, kun globalisaatio pyrkii vapauttamaan pääoma- ja informaatiovirrat sekä tavaroiden liikkumisen, on globaali siirtolaisuuden hallinta entisestään kasvanut. Erilaiset kontrollimekanismit yrittävät estää ihmisiä liikkumasta ja etsimästä parempaa elämää ylläpitäen diktatuureja ja halpatuotantovyöhykkeitä. Ulkomaalaislait, jotka tekevät ihmisistä paperittomia siirtolaisia, luovat heikon neuvotteluvoiman omaavaa työvoimaa työnantajien armoille. Vapaa liikkuvuus -verkoston mielestä meidän on tässä tilanteessa jo pelkästään oman etumme vuoksi asetuttava kaikkien siirtolaisten ja pakolaisten rinnalle siirtolaisvihamielistä politiikkaa vastaan.

Miten kansanliikkeet syntyvät?

Yhteiskunnallisissa liikkeissä minua erityisesti kiinnostaa niiden syntymä. Kuinka tuo ihme tapahtuu – se, että ihmiset liittyvät yhteen luodakseen jotain uutta ja ennustamatonta sekä tehdäkseen vastarintaa ja muuttaakseen maailmaa yhdessä? Olen aina pitänyt filosofi Hannah Arendtin ajatuksia toiminnasta oivallisina. Toiminta pitää sisällään aina ennustamattomuuden: ei ole takeita siitä, miten käy. Aloittaessaan toiminnan ihminen ei koskaan tiedä, mihin toiminta johtaa, ja hän joutuu kantamaan vastuun myös niistä seurauksista, joita hän ei tarkoittanut tapahtuviksi. Toiminta on tämän vuoksi käsitetty taakkana.

Ennustamattoman ilmeneminen on mahdollista juuri ihmisten ainutkertaisuuden vuoksi. Tämä ainutkertaisuus sisältyy kaikkeen, mitä sanotaan tai tehdään. Tällainen tapahtuma on täysin riippuvainen ihmisistä, jotka toimivat. Se ei Arendtin mukaan voi nojata mihinkään pysyvään, vaan se katoaa, jos ihmiset hajaantuvat tai jos aktiviteetit joko katoavat tai niiden olemassaolo ehkäistään. Valtaa, joka syntyy ihmisten toiminnasta, ei voida varastoida ja säilyttää pahan päivän varalle kuten väkivallan välineitä.

Aikana, jolloin muukalaisvihamielinen agenda tunkeutuu kahvipöytäkeskusteluihin, hiekkalaatikon reunalle, poliitikkojen puheisiin, maahanmuuttopoliittisiin käytäntöihin ja median tapaan käsitellä yhteiskunnallisia murroksia, on entistä tärkeämpää palata yksinkertaisten asioiden äärelle. On väsymättä muistettava osoittaa toiminnassa, että ihmisten syntyperällä ei ole väliä. On väsymättä taisteltava siirtolaisten oikeuksien puolesta ja kamppailtava yhdessä heidän kanssaan.

Katja Tuominen on toiminut siirtolaiskysymysten parissa koko 2000-luvun. Aluksi No Border -nimisessä toimintaryhmässä keskittyen erityisesti käännytysten ja säilöönottokeskuksen vastaiseen aktivismiin. Hän on yksi vuonna 2006 perustetun Vapaa liikkuvuus -verkoston perustajista ja mukana sen tukiyhdistyksen Oikeudet ilman rajoja ry:n toiminnassa.

IHMISARVO JA TURVAPAIKAN HAKIJAT

PEKKA TUOMOLA

Ihminen koostuu hapesta, typestä, vedystä, hiilestä ja kalkista. Lisäksi ihmisessä on noin 50 litraa vettä, sen verran rautaa, että siitä saisi pienen rautanaulan, suolakupillinen suolaa ja sokeripalan verran sokeria. Jos tämä kaikki kootaan yhteen ja yritetään myydä, kokoelman arvo olisi noin 50 senttiä.

Onko ihminen arvokkaampi kuin 50 senttiä?

Helpoin vastaus tähän on, että ihmisen arvoa ei voi mitata rahassa. Onko siis kadulla kerjäävän kerjäläisen, kerjäläisen, joka joutuu nöyrtymään ja kerjäämällä hankkimaan edes sen verran, että jotenkuten selviää hengissä talvikauden elättäen samalla läheisensä ja perheensä, ihmisarvo todellakin sama kuin kymmeniä miljoonia euroja vuodessa ansaitsevan ison yrityksen johtajan?

On.

Jokaisella ihmisellä on syntymästä saatu luovuttamaton ihmisarvo. Ihmisarvoa ei pidä eikä sitä voikaan ansaita. Me olemme jokainen samanvertaisia. Ihmisarvo syntyy siitä kokemuksesta, että oma elämä on merkityksellistä. Se syntyy siitä, että kokee tulevansa kohdelluksi vertaisena ja arvokkaana. Ihmiset ovat IHMISIÄ. Jokaisella on oikeus ihmisarvoon, terveyteen ja hyvinvointiin. Ihmisen tekoja ei tarvitse hyväksyä mutta ihminen ihmisyydessään täytyy. Kaikki tarvitsevat toisinaan apua. Auttamatta jättäminen rikkoo hyvinvointivaltion arvoja.

Suomeen on tullut viime vuoden aikana yli 30 000 turvapaikan hakijaa. Useat kriisit eri puolilla maailmaa ovat kärjistäneet pakolaistilannetta kaikissa Euroopan maissa. Suurin osa turvapaikan hakijoista lähtee kotimaastaan, koska he pelkäävät oman sekä läheistensä hengen puolesta.

Pakolaisuuteen ajavat monesti hyvinkin traumaattiset tapahtumat kotimaassa. Pakolaiset kokevat usein vainoa ja syrjintää, vankeutta, pahoinpitelyä, raiskauksia, jopa kidutusta. He näkevät väkivaltatilanteita, ja monilla on myös sotakokemuksia.

Pakolaiset ovat kokeneet monenlaisia menetyksiä: usein perheenjäseniä ja muita läheisiä on surmattu, koti on saatettu menettää samoin kuin ammatti. Kun ihminen lähtee kotimaastaan, hän menettää kielen ja kulttuurin, myös monien psyykkinen ja fyysinen terveys kärsii.

Uudessa kotimaassa odottavat uudet stressitekijät: on opittava uusi kieli, sopeuduttava uuteen kulttuuriin. Sosiaaliset verkostot puuttuvat usein kokonaan, saatetaan kokea syrjintää, jopa rasismia. Myös työttömyys aiheuttaa ongelmia.

Kidutus ihmisarvon loukkauksena

Törkein ihmisarvon loukkaus on toisen kanssaihmisen kiduttaminen. Suomessa tehdyn väitöskirjan mukaan jopa 57 % :lla Suomeen tulevista turvapaikan hakijoista on kidutuskokemuksia.

Kidutuksesta on monia määritelmiä. Yksi osuvimmista on: kidutus on kauhein kokemus, minkä ihminen voi kokea, mutta säilyä hengissä. Kidutus on ihmisen äärimmäistä alistamista, ihmisarvon täydellistä riistämistä. Suurin osa kidutuksen uhreista menehtyy, tapaamamme kidutuksen uhrit ovat selviytyjiä. Vaikka lähes kaikki maailman valtiot ovat allekirjoittaneet YK:n kidutuksen kieltävän julkilausuman, sitä esiintyy edelleen hyvin monissa maailman maissa.

Täällä Suomessa asuvalle on hyvin vaikea käsittää, miten julma toinen ihminen voi toiselle olla.

Mutta täysin käsityskyvyn ulkopuolella on kuvitella lapsia kidutuksen uhreiksi. Mutta myös lapsia kidutetaan. Minkälaisia jälkiä kidutuksen kokemukset jättävät lapsiin, tuleviin sukupolviin?

Usein ajattelemme kiduttamista fyysisen kivun tuottamisena. Tutkimusten mukaan kuitenkin psyykkinen kiduttaminen aiheuttaa pysyvimmät ja vaikeimmin hoidettavat arvet ihmisten mieliin: kidutettu voidaan pakottaa katsomaan lastensa tappamista, vaimon raiskaamista, hänet voidaan viedä valetelotuksiin... Tälle luettelolle ei ole loppua.

Terveydenhuoltopalvelut kuuluvat myös paperittomille

Useat turvapaikan hakijat ajautuvat paperittomiksi, jos heidän turvapaikkahakemuksensa hylätään.

Tällä hetkellä Suomessa elää 2000-5000 ihmistä, jotka eivät saa julkisen – eivätkä usein myöskään yksityisen – terveydenhuollon palveluja. Tämä on sekä eettisesti että inhimillisesti kestämätön tilanne. Voiko maassaolostatus määritellä terveyspalvelujen saannin? Terveydenhuolto on tärkeimpiä ja kriittisimpiä tekijöitä hyvinvoinnin ylläpitämisen ja lisäämisen kannalta. Samalla se on myös peili, jossa heijastuvat kärjistettyinä ne ajatukset ja kehityskulut, jotka kulloinkin yhteiskunnassa vallitsevat.

Paperittomia *(engl. undocumented, irregular tai unauthorised migrant)* ovat maassa ilman voimassaolevaa oleskelulupaa oleskelevat. Suurin osa lienee turvapaikan hakijoita, jotka ovat saaneet kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta eivät ole poistuneet maasta. Turvapaikan hakijoiden nyt lisäännyttyä luultavasti myös pape-

rittomien määrä Suomessa lisääntyy, sillä turvapaikkaa hakeneista vain n. 25-30 % saa yleensä myönteisen turvapaikkapäätöksen. Osa on tullut Suomeen viisumilla, mutta ei ole poistunut viisumiajan täytyttyä. Terveydenhuollon kannalta paperittomia ovat myös Itä-Euroopan romanit. Näissä maissa sairasvakuutuksen piiriin kuuluvat vain ne, joilla on ollut työsuhde. Työttömyys erityisesti romanien keskuudessa estää heiltä vakuutuksen saamisen. Koska he eivät ole vakuutettuja omassa maassaan, he eivät saa myöskään eurooppalaista sairasvakuutuskorttia eivätkä he näin ole oikeutettuja julkiseen terveydenhuoltoon Euroopan maissa.

Suomessa paperittomia hoidetaan julkisessa terveydenhuollossa ainoastaan silloin, jos sairauden hoitamatta jättäminen johtaisi potilaan tilan olennaiseen ja äkilliseen huononemiseen. Tämä jättää kuitenkin paljon tulkinnanvaraa: miten ratkaistaan kiireellisyys esimerkiksi paperittoman osalta, joka sairastaa diabetesta? Kyseessä ei ole äkillinen sairastuminen, mutta sairaus hoitamattomana voi johtaa kuolemaan. Samoin on laita monen muunkin kroonisen sairauden osalta. Tartuntatautien hoitamatta jättäminen saattaa muodostua myös kansanterveydelliseksi ongelmaksi. Synnytykset kyllä hoidetaan, mutta ei synnytyksen jälkihoitoa, myöskään äitiys- tai lastenneuvolaan paperittomat eivät pääse.

Paperittomat siirtolaiset joutuvat elämään marginaalissa ja usein piileskelemään. Pelko siitä, että sairaalassa rikotaan vaitiolovelvollisuutta ja ilmoitetaan potilaasta poliisille, estää vakavastikin sairaiden hakeutumista hoitoon.

Paperittomat ovat usein kaikkein haavoittuvimmassa asemassa yhteiskunnassa muutoinkin kuin terveydenhuollon suhteen. He tekevät usein pitkiä, yli 10-tuntisia työpäiviä olemattomalla palkalla. He tekevät usein myös kaikkein vaarallisimmat työt, jotka altistavat erilaisille traumoille ja sairauksille. Jatkuva piileskely aiheuttaa psyykkisiä ongelmia. Paperittomuuteen liittyy usein myös prostituutiota ja seksuaalista hyväksikäyttöä, jotka altistavat sukupuolitaudeille, HIV mukaan lukien, ei-toivotuille raskauksille, mahdollisesti laittomille aborteille. Taloudellisen ahdingon myötä ruokavalio on yksipuolista ja riittämätöntä, huonot asuinolosuhteet aiheuttavat hygieniaongelmia. Usein paperittomat hoitavat itse ahdistustaan alkoholilla ja/tai huumeilla, mikä lisää ongelmia. Sosiaalinen eristyneisyys, johon vaikuttaa myös usein puutteellinen kielitaito, aiheuttaa marginalisoitumista. Kaikkein haavoittuvimmassa asemassa paperittomien keskuudessa ovat ihmiskaupan uhrit.

Helsingissä avattiin huhtikuussa 2011 täysin vapaaehtoisvoimin toimiva Global Clinic, joka tarjoaa yleislääkäri- sekä lakimiehen palveluita paperittomille. Klinikan toiminnan aikana siellä on käynyt yli 500 eri potilasta. Vapaaehtoisina toimii n. 15 aktiivia lääkäriä ja saman verran hoitajia. Klinikka on auki kaksi tuntia viikoittain, sen paikkaa ei ilmoiteta julkisesti. Poliisi on tietoinen klinikan olemassaolosta ja paikasta. Potilaat saavat tiedon klinikan toiminnasta eri verkostojen kautta. Vapaaehtoisina toimii myös tulkkeja, lisäksi klinikalla on mahdollisuus puhelintulkkaukseen sekä erikoislääkäreiden konsultaatioon puhelimitse. Hoitoa annetaan anonyymisti kansalaisuuteen ja maassaolostatukseen katsomatta. Hoito on ilmaista, luottamuksellista ja asiakaslähtöistä. Akuuttitilanteissa kirjoitetaan lähete, ja kaikki lähettämämme potilaat on tutkittu ja hoidettu asianmukaisesti. Klinikka on saanut jonkin verran lahjoituksia, jotka ovat mahdollistaneet ns. apteekkitilin avaamisen lähiapteekkiin. Näin paperittomat voivat saada tarvittavan lääkityksen maksutta. Suuri ongelma ovat hammasvaivat, joille klinikalla ei juurikaan voida tehdä mitään.

On kestämätöntä, että Suomessa tuhansien ihmisten terveydenhuolto on vapaaehtoistoiminnan varassa. Lainsäädännöllisesti on turvattava myös paperittomien terveyspalvelut. Tämä on ihmisoikeuskysymys: jokaisella on yhtäläinen ja ainutkertainen ihmisarvo. Tietyn ihmisryhmän rajaaminen terveydenhuoltopalveluiden ulkopuolelle on kiellettyä syrjintää. Meidän kaikkien tulee toimia lähimmäisemme parhaaksi. Auttaessamme paperittomia emme syyllisty laittomaan toimintaan vaan päinvastoin: tee toisille sitä, mitä toivoisit itsellesi tehtävän. Arkkiatri Risto Pelkonen onkin todennut, että Global Clinicin toiminta on juuri sellaista etiikkaa, jota jokaisen lääkärin tulisi harjoittaa.

Pekka Tuomola on lääkäri, Diakonissalaitoksen HIV-positiivisten palvelukeskuksen perustaja ja toiminut mm. narkomaanien lääkärinä ja paperittomien Global Clinicin vetäjänä. Nykyään Luona Oy:n lääketieteellinen johtaja.

03

VASTUU

VUOSIEN VARRELTA 86
– YHTEISÖ ON TÄRKEÄMPI KUIN TAVARA 88
– TILKKUTÄKKI 96
– SYDÄMELLINEN TAPAUS 98
– YKSI MEISTÄ 100
– KESTÄVÄ KEHITYS VAI TALOUSLASKU?

PYYDETYT PUHEENVUOROT 101
– VILLE-VEIKKO HIRVELÄ: VARAA OLLA ILMAN 104
– JARNA PASANEN JA MARKO ULVILA: VASTUULLISUUDEN PALUU 108
– LEO STRANIUS: YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLINEN ELÄMÄNTAPA ANTAA TOIVOA

KUVA: LEIF PIETILÄ

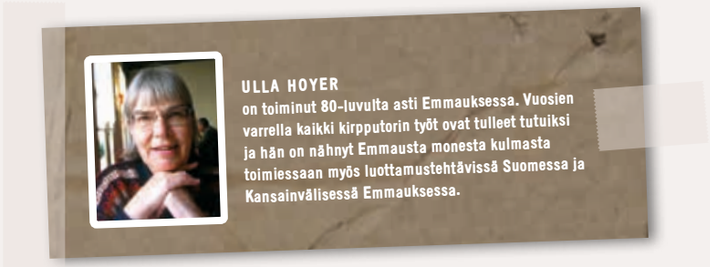

ULLA HOYER
on toiminut 80-luvulta asti Emmauksessa. Vuosien varrella kaikki kirpputorin työt ovat tulleet tutuiksi ja hän on nähnyt Emmausta monesta kulmasta toimiessaan myös luottamustehtävissä Suomessa ja Kansainvälisessä Emmauksessa.

YHTEISÖ ON TÄRKEÄMPI KUIN TAVARA

Kotiliesi-lehdessä vuodelta 1992 Ulla Hoyer kertoo elämästään ja valinnoistaan artikkelissa *Hyvä elämä on tärkeämpää kuin tavara*. Artikkeli valottaa Ullan pyrkimystä toimia tärkeinä pitämiensä arvojen kuten luonnon, ympäristön ja maailman köyhien puolesta. Myös kierrättäminen mainitaan hänen periaatteenaan. Emmauksen parista hän löysi aikoinaan mahdollisuuden tehdä konkreettista työtä. Kuluneet vuodet ovat olleet Ullalle työntäyteisiä ja sisältäneet monia haasteita niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Hän kertoo asenteen kierrättämiseen ja turhan kulutuksen välttämiseen tulleen jo lapsuudenkodistaan.

– Sotien jälkeen kaikki materiaali hyödynnettiin ja vanhasta tehtiin uutta.

Kun Ulla perheineen asui useita vuosia ulkomailla, hän kiinnitti huomionsa kasvavaan kulutukseen. Varsinkin Yhdysvalloissa vietetyt vuodet herättivät ajatuksen, voiko tällainen ylenpalttinen kulutus jatkua. Yhdysvalloissa Ulla kertoo tutustuneensa myös vihreään liikkeeseen ja sen kierrätystoimintaan.

Emmauksen toiminta perustuu vapaaehtoiseen työhön. Vapaaehtoisia tarvitaan erilaisiin tehtäviin pyörittämään toimintaa.

– Vaihtelua vapaaehtoisten määrässä on ollut, mutta aina on pystytty toimimaan. Työtähän riittää vaikka useammalle jakaa ja aina voi tehdä asiat vaikka paremmin, naurahtaa Ulla. Lahjoituksiakin on aina tullut riittävästi, mutta Ulla on joutunut vuosien varrella huomaamaan, kuinka laatu on huonontunut.

– Huonekalut ovat usein koottavia, eikä niistä juuri ole kierrätettäväksi. Samoin heikkolaatuisten halpojen vaatteiden määrä on lisääntynyt.

Korjausompelu on uusi toimintamuoto, jonka Ulla katsoo liittyvän kiinteästi kierrättämiseen, jatkaahan se tuotteiden käyttöikää merkittävästi. Vallilan myymälässä joitakin aikoja tarjolla ollut korjausompelu on saanut hyvän vastaanoton. Sitä toimintaa Ulla haluaisi lisätä ja mahdollisesti myös huonekalujen korjausta.

Lisääntyvää eriarvoistumista niin Suomessa kuin kaikkialla maailmassa Ulla pitää huolestuttavana ilmiönä. Yhä harvempi omistaa yhä enemmän ja köyhien määrä kasvaa. Avustettavia ryhmiä riittää. Emmauksen tuotoilla tuetaan sekä kotimaassa että ulkomailla toimivia järjestöjä, jotka toimivat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien parissa. Näillä järjestöillä on sellaisia resursseja ja tukemiinsa ryhmiin liittyvää erityisosaamista, jota Emmaus Helsingillä ei ole.

– Kaikkein heikoimmassa asemassa olevia on vaikea auttaa, koska heillä ei ole järjestöjä. Siksi on tärkeää löytää yhteistyökumppani, jonka kautta apu menee luotettavasti perille.

Ulla valittiin myös Kansainvälisen Emmauksen hallitukseen ja myöhemmin toimeenpanevaan ryhmään. Nämä luottamustehtävät veivät hänet useisiin eri maihin, joissa Emmaus maailmalla toimii. Hän vieraili muun muassa Intiassa, Bangladeshissä ja Pohjois-Amerikassa. Hallituksen kokoukset saattoivat myös olla vaikka Afrikassa tai Latinalaisessa Amerikassa. Toimeenpanevan ryhmän kokouksissa käytettiin ranskankieltä, joten Ullan haasteeksi tuli opetella kieli. Pohjana hänellä oli aikuisena käydyt kielikurssit ja Genevessä asuttu aika. Rohkeana puhujana hän oppi pikkuhiljaa tulemaan toimeen itsenäisesti kokouksissa.

– Tunnen itseni etuoikeutetuksi, kun olen voinut toimia Kansainvälisessä Emmauksessa ja päässyt näkemään eri maiden kulttuureja ja toimintatapoja. Helppoa se ei aina ole ollut, mutta hyvin avartavaa ja motivoivaa, vakuuttaa Ulla. Ihmisten vaikuttamismahdollisuudet kapenevat globalisaation myötä. Maailmalla neuvoteltavat kauppasopimukset siirtävät päätöksentekoa aina vain etäämmälle. Päätökset tehdään jossain muualla kuin siellä, mihin olemme valinneet päättäjät.

– Miten Emmaus pystyisi olemaan mukana, ei vain konkreettisessa solidaarisuustyössä, vaan myös poistamassa eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta? Se on todella vaikeaa. Miten voisimme olla näkyvästi mukana ottamassa kantaa ja puolustamassa niitä, joilla ei ole ääntä eikä mahdollisuuksia vaikuttaa?

Kun Ulla aloitti työskentelyn Emmauksessa, hänen lapsensa olivat 7- ja 9-vuotiaat. Nyt hän on neljän lapsen isoäiti. Nuorin lapsenlapsi on alle kaksivuotias, ja hänen kanssaan Ulla viettää yhden päivän viikossa. Emmauksessakin hän työskentelee kolmena päivänä viikossa, eikä aikaa harrastuksille jää liikoja. Ulla kertoo kuitenkin kävelevänsä paljon, lukevansa ja kuuntelevansa radiota. Hän käy myös mielellään elokuvissa ja teatterissa. Ullan energinen ja sydämellinen olemus on esimerkkinä meille muillekin Emmauksessa toimiville. Aikoinaan tekemiään valintoja hän ei kadu, vaan uskoo, että tekisi saman valinnan tänään.

– Emmaus on minulle kuin toinen koti, toteaa Ulla Hoyer lopuksi.

Teksti Raija Rantasalo I Kuva Ullan kotialbumi. Julkaistu Emmaus Uutisissa nro 1/2015.

TILKKUTÄKKI

Tekstit ovat Marita Uunilan historiikista *Emmaus 30 vuotta Helsingissä*, jäsenlehdistä tai toimintakertomuksista, jos toisin ei mainita. Tilkkutäkin on toimittanut Ulf Särs. Käännökset ovat Ulf Särsin ja Helka Ahavan tekemiä, jos toisin ei mainita.

1960-luku Kierrätys

Emmaus oli Helsingissä edelläkävijä, kun on kyse kierrätyksestä, ja ensimmäinen, joka ylläpiti säännöllistä kirpputorimyyntiä, jossa käytettyjä tavaroita otettiin talteen ja vaihdettiin varoiksi avustustoimintaan. Koko ajan etsittiin uusia menekkimahdollisuuksia kaikelle, mitä kerättiin. Vaaleat puuvillarievut myytiin Hufvudstadsbladetin kirjapainoon ja muutamiin maalariliikkeisiin. Villalumppu toimitettiin villakehräämöihin – – Myöhemmin lähetettiin sekalumppua Vihtiin helluntaiseurakuntien tehtaalle, Rejtex Oy:lle, joka kokeili erilaisia käyttömahdollisuuksia. Sekalumppu on aina ollut suuri ongelma Emmaus-ryhmille, ei tunnu hyvältä kasvattaa jätevuorta materiaalilla, jota voitaisiin käyttää järkevällä tavalla.

Emmauksen lumpunkerääjät

Keräämme:
- LUMPPUJA, METALLIA
- VAATTEITA, KIRJOJA, HUONEKALUJA, TALOUS-TAVAROITA, KORISTE-ESINEITÄ, TYÖKALUJA, MATTOJA... ym.
- Myös RUOKATAVARA on tervetullutta.

ULLAKOITA ja KELLAREITA.

PANKAA TAVARANNE ULKOPUOLELLE.

TERVETULOA KIRPPUTORILLEMME

EMMAUKSEN KOMMUNITEETTI,

KUVAN REKONSTRUKTIO: MIKA AALTO-SETÄLÄ

Emmauksen lumpunkerääjät aloitti toimintansa Helsingissä 1966.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Kuorma paalattuja lumppuja odottamassa uusiokäyttöä vuonna 1984.

1969 Kansainvälinen Emmaus

Emmausliikkeen ensimmäinen kansainvälinen kokous pidettiin Bernissä 24-25. toukokuuta 1969. Suomesta kokoukseen ottivat osaa Père Guy, Barbro Svedlin, Marita Uunila sekä Ines Gustafsson Kehitysmaayhdistys Pääskyjen edustajana. Siellä perustettiin Kansainvälinen Emmaus ja laadittiin manifesti, joka muodostaisi perustan kaikelle emmaustoiminnalle.

1970-luku Nälkä ja jano

Abbé Pierren julkaisemaan Faim et Soif -lehteen (Nälkä ja jano X) saatiin ahkerien kääntäjien ansiosta suomenkieliset tekstiliitteet. Se oli ilonaihe myös Emmauksen ulkopuolella.

1970-luku Ote Faim et Soif -lehden artikkelista (käännös)

Kun on käyttänyt kaikki päivänsä vuodesta toiseen lumppujen kuljetukseen, ullakoiden ja kellarien tyhjentämiseen ja ennen kaikkea, kun on kanniskellut poisheitettyjä tavaroita ja painavia huonekaluja portaita ylös ja alas, on jossakin vaiheessa pakko kysyä itseltään, miksi minä tätä työtä teen? On vain kaksi mahdollista johtopäätöstä, kuten eräs yhteisöläinen Ruotsissa kerran sanoi: Joko sitä lähtee lätkimään ja se on Emmauksen loppu tai ottaa selvää, miksi tätä työtä tekee.

Olen siis yrittänyt kysyä itseltäni, miksi olen jatkanut. Ensimmäinen vastaus, joka tulee mieleen: siksi, että työstäni on hyötyä. Suostun tekemään työtä ilman korvausta voidakseni auttaa niitä ihmisiä, jotka yleensä jäävät avun ulkopuolelle.

Näitä ovat köyhimmillä alueilla asuvien perheiden nuoret, jotka eivät pysty kustantamaan itse omaa ammattikoulutustaan ja joiden perheillä ei ole mahdollisuutta auttaa.

Näitä ovat maamme kaukaisimmissa kolkissa eristettyinä elävät perheet, joiden nuoret ovat muuttaneet pois. Kun nämä perheet saavat meiltä paketin, se on heille merkki siitä, että joku ajattelee heitä ja välittää heistä.

Näitä ovat yksinäiset miehet, jotka liittymällä Emmauksen työhön voivat osaltaan antaa jotakin muille ja saavat antamisen kautta takaisin omanarvontuntonsa.

Kun kannan raskaita huonekaluja tai vanhoja tavaroita, olen iloinen siitä, että kantamani tavarat antavat muille mahdollisuuden tulla ihmisiksi, jotka antavat ja saavat sitä kautta uuden sisällön elämäänsä. Onhan antamisen ilo iloista suurin.

Helsingin katujen unohdetut ja hylätyt miehet ja naiset tulevat joskus kylminä talvipäivinä henkilökohtaisesti kohdatuiksi työmme kautta. Ne vaatteet, jotka toimitamme heille, lämmittävät heitä päivisin ja joidenkin osalta myös pitkien, ulkona vietettyjen pakkasöiden aikana.

Työmme ei siis ole turhaa. Ehkä tärkeämpää kuin lämpimät vaatteet ovat kuitenkin kontaktit, jotka syntyvät työmme kautta.

Kun kannan tavaroita, jotka yhteiskunta heittää pois, en voi olla ajattelematta ihmisiä, jotka ovat yhteiskunnan hylkäämiä. Samalla tunnen kantavani ajatuksen voimalla hieman myös näitä hyljeksittyjä miehiä ja naisia, joita kukaan ei halua naapureikseen.

On terveellistä joskus ajatella, miltä tuntuisi kuulua sellaiseen ihmisryhmään, josta yhteiskunta haluaa päästä eroon. Kaikki me olemme ajattelevia ja tuntevia ihmisiä. **– Père Guy**

1974 Pohjoismainen yhteistyö

Toukokuussa 1974 pidettiin pohjoismainen Emmaus-kokous Bergenissä. Se aloitti kaikkien pohjoismaisten ryhmien läheisen yhteistyön ja mm. vuosittaiset tapaamiset. Bergenissä ehdotettiin, että muodostettaisiin pohjoismainen alue, jolla olisi jatkossa oma edustaja Kansainvälisen Emmauksen hallituksessa. Ehdotus esitettäisiin maailmankokouksessa Pariisissa syyskuussa – – Barbro Svedlin valittiin Pohjoismaiden varaedustajaksi. Siten Kansainvälisen Emmauksen hallitukseen tuli ensimmäinen nainen!

1976 10-vuotisnäyttely

1976 juhlittiin 10-vuotistaivalta ja pidettiin näyttely Helsingin työväenopistolla. Siellä esiteltiin sanoin ja kuvin Emmauksen perusajatuksia, työtä ja tavoitteita. Kaikki kolme Suomen ryhmää osallistuivat näyttelyn rakentamiseen, ja siitä tuli vuoden menestys. Helsingin työväenopiston jälkeen näyttely oli esillä Soukan kirjastossa, Tapiolan kirkossa, Marian kirkossa ja ruotsinkielisessä työväenopistossa.

1979 Tiedotustoiminta

Tiedottaminen oli tärkeä osa Emmauksen toimintaa. Tanskalainen julistesarja uudesta taloudellisesta maailmanjärjestyksestä esiteltiin kirpputorilla syksyllä 1979. Emmauksen oman lehden, Kirpun, ensimmäinen numero ilmestyi marraskuussa. Maaliskuussa Emmaus osallistui seminaariin, joka käsitteli kierrätystä ja jonka järjesti Pehmeän Teknologian Seura. Helsingissä ja Turussa järjestettiin diaesityksiä kristillisille opiskelijajärjestöille.

VASEMMALLA: Emmaus Helsingin jäsenlehtien kansia vuosien varrelta: huhtikuu 1986, marraskuu 1988, syyskuu 1992 ja syksy 2015.

YLHÄÄLLÄ: Vuonna 2014 Emmaus Helsingin toimintakertomus ja siihen liittyvä muu tiedotustoiminta palkittiin Avoin raportti -kilpailussa kunniamaininnalla.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Lahjoitettuja huonekaluja Oulunkylän yhteisön pihalla 1977.

1979 Prosenttiliike

Vastalauseena valtion liian niukalle kehitysavulle Emmaus Jokioinen ryhtyi nälkälakkoon lokakuussa 1979 kehitysavun lisäämisen puolesta ja Emmaus Helsinki tuki lakkoa levittämällä aihetta koskevaa materiaalia Helsingissä ja muualla. Tämä antoi sysäyksen prosenttiliikkeelle, jossa osanottajat sitoutuvat antamaan 1 % tuloistaan kuukausittain jollekin kehitysyhteistyöjärjestölle.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Globbaritapahtumassa 2007 emmauslaisia oli tenttaamassa kansanedustajia kehitysyhteistyöasioista. Kuvassa vasemmalta Jouko Skinnari, Paavo Lounela ja Eeva Hämäläinen.

1982 Rauhanpalkinto

Arvokkaana päätöksenä vuodelle 1982 Suomen Emmaus-liikkeelle myönnettiin Suomen Kristillisen Rauhanliikkeen rauhanpalkinto.

KUVAT: UUSI TUULI

Uusi Tuuli ry:n vapaaehtoiset kunnostivat Estelle kuunarin Reilun kaupan lippulaivaksi. Vuonna 2012 laiva myytiin ruotsalaiselle aktivistijärjestö Ship to Gaza Swedenille.

1986 Estelle-laiva

Tiistaina 4.2. kertoi Pepe Jokioisista Estelle-laivasta, jonka äskettäin perustettu varustamo Eestaas Oy on ostanut 200 000 markalla. Laivan varustaa yhdistys Uusi Tuuli ry. – – Estelle tulee purjehtimaan seitsemällä merellä ja herättelemään ihmisiä näkemään, että on olemassa solidaarisuutta ja humaanisuutta. Tämä on kenties laivan tärkein tehtävä, vaikka kokonaisuuden tärkeä osa on myös käytännön hyöty, joka saadaan tavaroiden, työkalujen, polkupyörien ym. viemisestä kehitysmaihin ja niiden omien tuotteiden tuomisesta sieltä.

1986 Emmauslaulu

Muoti:
Ostamaan, ostamaan, kiire jo on!
Keväinen muoti on armoton.
Jälkeen jos jäät,
käänny ei päät.
Huomenna kenties myöhäistä on.
Pennoset pistä nyt hameeseen, housuun,
maatamme auttaa se talousnousuun.

Emmaus:
Antamaan, antamaan, kiire jo on!
Vaatteiden määrä on loputon.
Muille, kun jaat,
ystävän saat.
Huomenna kenties myöhäistä on.
Vastuusi ota ja luontoa säästä,
pahainen pallomme pulasta päästä.

Muoti:
Kiirehdi mammonaa palvelemaan,
rakkaus rahassa lasketaan.
Kasvua vaan
tavoitellaan.
Huomenna kenties myöhäistä on.
Tahdot kai sinäkin valtaa ja rahaa,
vain hölmöistä siinä on jotakin pahaa.

Emmaus:
Kiirehdi ihmistä palvelemaan.
Jokaista meistäkin tarvitaan.
Pallomme on
jakamaton.
Huomenna kenties myöhäistä on.
Tahdot kai sinäkin omastas jakaa,
kaikkien hyvä myös omasi takaa.

1990-luku Suomen Emmaus-ryhmien yhteistyö

Suomen Emmaus-ryhmät ja Pääskyt alkoivat kokoontua muutaman kerran vuodessa Westervikissä, Jokioisissa ja Helsingissä. Julkaistiin myös silloin tällöin ilmestyvää yhteistä lehteä.

KUVA: HEIKKI AHAVA

2010-luvulla yhteistyö Suomen Emmaus-ryhmien välillä on ollut tiivistä. Kuvassa Margherita Zilliacus (Westervik), Ulla Hoyer, Maarit Kinnunen (Westervik), Helka Ahava ja Pertti Tuunainen (Westervik) Maarianhaminassa 2012 pidetyn seminaarin kahvitauolla.

1993 Prosenttiliike

Helmikuussa 1993 otti joukko emmausaktiiveja osaa prosenttiliikkeen mielenosoitukseen eduskuntatalon portailla. Kun prosenttiliike taas heräsi henkiin, liittyi Emmaus siihen välittömästi.

2002 Verkkosivut Internetissä

Emmauksella on omat verkkosivut Internetissä! Osoite on www.emmaushelsinki.fi.

2003 Ruoka-aikakampanja

15.4 vieraili Emmauksessa UM:n ja Kepan edustajat ruoka-aikakampanjan johdosta. Maailman nälkä ja sen syyt olivat syvällisen keskustelun aiheena. Heta (Muurinen) kirjoitti keskustelusta yhteenvedon, joka tarjotaan tiedotusvälineille.

2005 Abbé Pierren kirja veljeydestä

Abbé Pierren kirja *Veljeys – ihmiskunnan elinehto* ilmestyi suomeksi sopivasti joulun alla. Sitä voi ostaa Emmauksesta 12 eurolla. Jos ostaa viisi kirjaa, saa ne 10 e/kappale. Lämpimästi suositeltavaa luettavaa, Abbé Pierren viisaita ajatuksia tiiviissä muodossa.

ompeluseurat

KUVA: SANNA IKÄLÄINEN, KANSALLISGALLERIA

Ompeluseurojen kuukauden mittainen työpaja Kiasman Ensin valtaamme museot -näyttelyssä vuonna 2005.

2005 Työpaja Kiasmassa

Emmauslaisilla on jo jonkun aikaa ollut "ompeluseura", jossa valmistetaan uusia tuotteita vanhoista vaatteista, erityisesti sellaisista, joita ei pysty myymään kaupassa. Sellaisia vaatteita on yllin kyllin. Ja kaikissa Emmaus-ryhmissä on lumppu ollut aina suuri ongelma. Samalla se on protesti halpojen vaatteiden virralle kehitysmaista.

2008 Nuukuusviikko

Nuukuusviikolla 14-20.4. Vallilan kirpputorin eteisessä oli luonnonvarojen kulutuksesta kotitalouksissa kertova julistenäyttely. Materiaalin näyttelyyn saimme Kierrätysliikkeeltä, jonka jäseneksi Emmaus Helsinki liittyi keväällä. Kierrätys ja ekologinen toimintatapa on ollut paljon esillä tänä vuonna. Olemme etsineet uusia ratkaisuja vaikeasti myytävien vaatteiden ja tavaroiden kierrätykseen. Vallilaan hankimme biojäte- ja energiajäteastiat täydentämään paperi- ja pahvikeräysastioita, jotka siellä olivat ennestään.

2009 Emmauksen paradokseja

Minusta Emmauksen tavoitteissa on sisäinen ristiriita, joka johtuu perimmältään siitä, että rahoitamme auttamistyömme kaupallisella toiminnalla. Vastustamme kulutusyhteiskuntaa, mutta tarjoamme halvan vaihtoehdon shoppailijoille. Lahjoittaja tuntee tehneensä hyvän työn, kun pyytää Emmausta noutamaan nurkistaan vanhoja vaatteita, tavaroita ja huonekaluja. Samalla kotiin tulee tilaa uusille tavaroille ja Emmaus on omalta osaltaan ollut mahdollistamassa kulutusjuhlan jatkumisen.

Toisenlainen paradoksi: tarvitsemme myyntituloja voidaksemme auttaa, mutta emme halua kuitenkaan kasvaa eikä myyntitulon maksimointi ole tavoitteemme. Luulen, että meistä moni pelkää yhteisön kärsivän, jos raha tulee hyvin tärkeäksi.

Helka Ahava Emmaus Uutiset 1/2009

2011 Emmaus Suomi: Romanien ihmisoikeudet on turvattava

Suomeen tulevia Romanian romaneja ei saa käsitellä järjestysongelmana vaan syrjittyinä ja apua tarvitsevina ihmisinä. Sen sijaan, että viranomaiset erilaisilla lakiesityksillä yrittävät estää kerjäävien romanien Suomeen tulemista, heidän olisi toimittava romanien inhimillisten oikeuksien turvaamiseksi, vaati Emmaus Suomen vuosikokous Helsingissä lauantaina 12. helmikuuta.

KUVA: ANU VILJANEN-HÄGGMAN

2011 Lahjakortteja paperittomille

Emmaus Helsinki on päättänyt jakaa 20 euron arvoisia lahjakortteja paperittomille maahanmuuttajille. Lahjakorteilla paperittomat voivat hankkia kirpputoreilta vaatteita, astioita ja muita perustarvikkeita. Lahjakortteja jaetaan paperittomien kanssa työskentelevien järjestöjen kautta koeluontoisesti.

2013 Paperittomat-verkosto

Emmaus Helsinki on aktiivisesti mukana Paperittomat-verkostossa, jossa eri alojen toimijat yhdessä ajavat paperittomien maahanmuuttajien asioita. Allekirjoitimme verkoston kannanotot oikeudesta terveydenhoitoon ja naisten oikeuksista.

KÄYTÄ, KORJAA, KIERRÄTÄ... Noutopalvelu hakee tavarat tarvittaessa vaikka kotiovelta. Ilman lahjoittajia ei Emmauksen kirpputoria olisi. Emmauksen vapaaehtoisten ja työntekijöiden lisäksi myös lahjoittajat ja asiakkaat ovat tärkeitä lenkkejä solidaarisuuden ketjussa.

HILDING JA GRETEL NYSTRÖM
Kiinnostus kirjoihin toi Hilding ja Gretel Nyströmin Emmaukseen.

SYDÄMELLINEN TAPAUS

Taulut ja kirjat hallitsevat Hilding (94 v) ja Gretel (90 v) Nyströmin kaunista kotia Munkkivuoressa. Juuri kiinnostus kirjoihin saikin heidät alun perin tulemaan mukaan Emmauksen työhön. Kun Hilding toi äitinsä vaatteita Emmaukseen vuonna 1972, tapasi hän siellä Gunvor Ortan, joka oli hinnoittelemassa kirjoja.

– Gunvor kysyi, voisinko tulla auttamaan kirjojen kanssa. Hilding rupesi käymään muutaman kerran viikossa pankkityönsä jälkeen.

– Aluksi autoin Gunvoria viemään roskia! Gretel hoiti tuohon aikaan kokopäiväisesti lastenlapsia, mutta alkoi hänkin käydä Emmauksessa ehtiessään.

– Minun tehtäväni oli viedä kirjoja myymälään. Näille kirjojen ystäville – Hildingiltä itseltään on julkaistu seitsemän kirjaa – oli Emmauksen tukihankkeista erityisen läheinen Nampulan kirjastohanke Mosambikissa.

Gretelin mukaan tunnelma Emmauksessa oli aina valtavan sydämellinen.

– Minulla on pelkästään hyviä muistoja ihmisistä, joita kohtasimme siellä. Erityisesti mieleen on jäänyt Elisabeth de Godzinsky.

– Minä arvostin suuresti Père Guyta ja hänen työtään yhteisöläisten kanssa, sanoo Hilding. Yhteisille lounaille Hilding ja Gretel eivät voineet osallistua, ja siksi emmauslaisten kantaporukka jäi vähän etäiseksi.

Hilding ja Gretel muistavat Emmauksen tiloja eri puolilla kaupunkia: Lönnrotinkadun, Hietalahdenrannan (Hilding löi päänsä hyllyyn), Sepänkadun ('karmea loukko') ja Tehtaankadun (siellä Hilding oli joskus myös kassana). Kun Lauttasaaren kirpputori avattiin vuonna 1983, oli Hilding sielläkin auttamassa kirjaosastolla. Nyströmit muistelevat, että osa vapaaehtoisista ei olisi halunnut muuttaa Tehtaankadulta Vallilaan. Itse he pitävät päätöstä hyvänä.

– Nykyinen tila on tähänastisista paras!

Hilding ja Gretel ovat vaatimattomia omasta monivuotisesta panoksestaan Emmauksessa. Heidän varaukseton tukensa yhdistyksen päämäärille näkyy parhaiten seuraavassa hauskassa tarinassa, joka alkaa joskus 1980-luvulla.

– Kauan sitten ostimme Emmauksesta kaksi pientä öljymaalausta 20-30 markalla. Ne olivat pölyisiä ja ilman kehyksiä, ja säilytimme niitä ruskeassa kirjekuoressa. Myöhemmin huomasimme, että toisessa oli signeeraus EF. 2000-luvun alkuvuosina Hagelstam järjesti taulujen maksuttoman arvioinnin, ja päätimme viedä taulut sinne. Saimme kuulla, että kyseessä oli tunnettu miniatyyrimaalari Ellen Favorin. Veimme taulut takaisin Emmaukseen.

Emmauksessa sain kuulla tämän aurinkoisen tarinan lopun: Emmaus vei signeeratun taulun huutokauppaan, jossa siitä saatiin 1500 euroa, signeeraamaton myytiin Emmauksessa 80 eurolla!

Teksti ja kuva Ulla Hoyer I Suomentanut Helka Ahava. Haastattelu tehtiin syksyllä 2015.

KUVA: EMMAUS HELSINKI

Kiinnostus kirjoihin toi Hilding ja Gretel Nyströmin Emmaukseen.

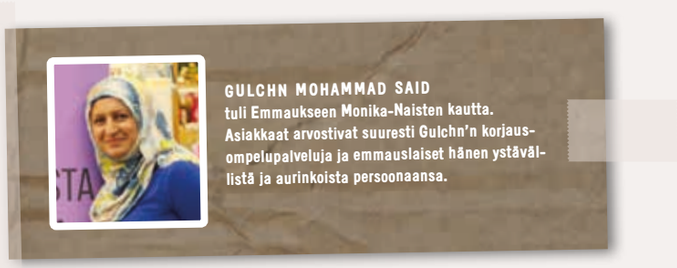

GULCHN MOHAMMAD SAID
tuli Emmaukseen Monika-Naisten kautta. Asiakkaat arvostivat suuresti Gulchn'n korjausompelupalveluja ja emmauslaiset hänen ystävällistä ja aurinkoista persoonaansa.

YKSI MEISTÄ

Emmauksen Vallilan myymälän tarjoamaa korjausompelua on jo vuoden verran ansiokkaasti hoitanut irakilaissyntyinen maahanmuuttajanainen. Hän joutui jättämään kotimaansa ja etsimään vakaita ja turvallisia elinoloja muualta, kuten tänä päivänä niin suuri joukko kriisimaista pakenemaan joutuvia kansalaisia.

Gulchn Mohammad Said syntyi Pohjois-Irakissa, Duhokin kaupungissa 34 vuotta sitten. Syntymäkaupungissaan Gulchn kävi koulunsa ja aloitti ala-asteen opettajan koulutuksen.

– Koko yli 90-vuotiaana kuolleen äidinisän ja vanhempieni elämä oli sotien varjostamaa. Omat opiskeluni keskeytti uudelleen alkanut sota, Gulchn kertoo.

Pohjois-Irakin asukkaat ovat kurdeja ja vainottuja. Arabit eivät hyväksy heitä muslimeiksi vaan rinnastavat heidät israelilaisiin, joita arabit pitävät vihollisina. Kurdit ovat joutuneet laajan irakilaisen hallinnon harjoittaman mielivallan kohteeksi. Gulchn'n puoliso tuli Suomeen Saddam Husseinin kurdien vainon aikana turvapaikanhakijana. Kun hän vuosien jälkeen uskaltautui vierailemaan kotimaassaan, he avioituivat. Mies palasi Suomeen, ja Gulchn jäi odottamaan viisumia Suomeen muuttoa varten.

– Odotin viisumia seitsemän kuukautta. Saavuin maahan maaliskuussa 11 aikaan illalla. Aamulla, kun heräsin, ulkona satoi lunta. Herää, herää, huusin miehelleni. Ulkona sataa lunta! Hän rauhoitteli minua ja kertoi lumisateen olevan Suomessa tähän aikaan keväästä normaalia. Katsoin ulos, ja kaikkialla näkyi vain lunta. Se oli ensimmäinen kokemukseni Suomesta, kertoo Gulchn nyt jo naureskellen.

Vuodet ennen esikoisen syntymää Gulchn kertoo käyttäneensä ahkeraan suomenkielen opiskeluun ja myös työelämään tutustumiseen. Tytär syntyi, kun Gulchn oli asunut Suomessa nelisen vuotta.

– Mietimme nimeä tytölle, ja mieheni ehdotti nimeä Aavin. Meidän kielellämme Aavin tarkoittaa paikkaa, jossa on paljon vettä. Suomessa on paljon vettä, on jokia ja järviä. Niin nimeksi tuli Aavin, muistelee Gulchn.

Emmaukseen Gulchn tuli Monika-Naisten kautta, jonka kanssa Emmaus tekee yhteistyötä. Monika- Naiset liitto ry on monikulttuurinen järjestö, joka tarjoaa erityispalveluita maahanmuuttajanaisille ja lapsille ja tukee kotoutumista eri keinoin.

– Olin ollut pitkään työttömänä ja sain kutsun työnvälitystoimistoon, ja siellä oli myös työntekijä Monika-Naisista. Hän kertoi auttavansa suomea taitavia maahanmuuttajanaisia työnhaussa. Sanoin hänelle, että jos hän löytää minulle työpaikan, aloitan vaikka huomenna. Parin päivän päästä hän kutsuikin minut Monika-Naisten toimistolle ja kysyi, mitä osaan. Sanoin osaavani ommella, vaikka se ei olekaan ammattini. Kuulin, että hänellä olisi tällainen paikka tiedossa Emmauksessa, kuvailee Gulchn eloisaan tapaansa päätymistään Emmaukseen korjausompelijaksi.

Kahden ja puolen kuukauden harjoittelujakson jälkeen Gulchn sai vuoden pestin tukityöllistettynä korjausompelijana. Hän on hyvin iloinen työstään. Gulchn on ahkera ja aikaansaava. Korjausompelun lisäksi hän tekee erilaisia tuunauksia, osallistuu ruuanlaittoon ja hinnoitteluun sekä auttaa muutenkin tarpeen mukaan.

Gulchn on käynyt vastaanottokeskuksessa tapaamassa sinne saapuneita maanmiehiään. Hän auttaa siellä parhaansa mukaan muun muassa tulkkaamalla. Hänen silmänsä täyttyvät kyyneleistä, kun hän kertoo nuoresta miehestä, jonka oli tavannut edellisenä päivänä. Tämä oli pakolaismatkallaan joutunut kävelemään 10 päivän ajan ilman ravintoa. Iho miehen jaloista oli kuoriutunut pois. Gulchn arvostaa Suomen rauhallisia ja turvallisia oloja. Hän on iloinen siitä, että voi kasvattaa tyttärensä täällä ilman jokapäiväistä pelkoa. Hän ei usko, että rauhaa saadaan hänen kotimaahansa tulevaisuudessakaan.

– Vaikka maalla on rikkauksia, kuten öljyä, rikkaudet valuvat vain joidenkin taskuihin. Ihmiset eivät myöskään ole tasa-arvoisia, vaan ne, joilla on rahaa, voivat tehdä, mitä haluavat, sanoo Gulchn surullisena.

Gulchn ymmärtää heitä, jotka haluavat jättää oman maansa ja pyrkivät Eurooppaan.

– Kolme asiaa, joita ihminen tarvitsee elääkseen, ovat: rauha, terveys ja hyvä koulutus. Euroopassa näin on. Jos kysyt pakolaiselta, miksi hän lähti, hän saattaa vastata, että on parempi kuolla kerran kuin kuolla joka päivä. Siellä me kuolemme joka päivä, kun meillä ei ole mitään, ei vettä, ruokaa, energiaa eikä turvaa, kiteyttää Gulchn lopuksi syyt, joiden vuoksi hän monien muiden lailla on joutunut jättämään oman kotimaansa.

Gulchn – yksi meistä.

Teksti Raija Rantasalo I Kuva Anu Viljanen-Häggman. Julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset nro 2/2015)

KESTÄVÄ KEHITYS VAI TALOUSLASKU?

Kestävästä kehityksestä puhutaan ratkaisuna jatkuvan taloudellisen kasvun aiheuttamaan ympäristötuhoon. Tarkoitus on mahdollistaa kasvun jatkuminen kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotteita ja käytäntöjä. Vaikka kestävä kehitys periaatteessa asettaa ekologisten systeemien kantokyvyn talouskasvun edelle, talouspolitiikassa siitä on tullut valitettavasti myös kasvun väline ja yritysten/puolueiden imagon kirkastaja. Sitä mukaa kuin vähemmän luonnonvaroja kuluttava ja vähemmän päästöjä aiheuttava teknologia lisääntyy, kulutus näyttää kasvavan vielä kovempaa tahtia, saavutukset on saman tien menetetty ja kestävään kehitykseen perustuva talous tuntuu pakenevan yhä kauemmaksi.

Talouslaskulla (degrowth, jotkut puhuvat miinuskasvusta) etsitään radikaalisti toisenlaista ratkaisua ympäristötuhoon: talousjärjestelmää, joka ei kriisiydy, vaikkei talous kasvaisikaan. Kasvun sijasta taloutta on supistettava ja olemassa olevaa rikkautta jaettava tasaisemmin, kunnes saavutetaan sellainen kulutustaso, jonka maapallomme ekosysteemit kestävät. Sen jälkeen voidaan siirtyä nollakasvuun tai kohtuutalouteen. Nostetaan rahan ja tavaran sijasta kunniaan yhteistyö, solidaarisuus, keskinäinen avunanto ja kunnioitus. Ei lisää rikkautta vaan rakkautta.

Kohtuutalouteen ovat monet ihmiset jo siirtyneet valitsemalla vapaaehtoisesti yksinkertaisen elämän ja minimoimalla kulutustaan. Me Emmauksessakin olemme hyvällä asialla, kun kehotamme uuden tuotteen ostamisen sijasta käyttämään tavarat loppuun, korjaamaan ja kierrättämään. Haastan myös meidät itse kunkin omassa elämässämme vaalimaan aineetonta hyvinvointia: ystävyyttä, yhdessäoloa ja solidaarisuutta.

Ei ole selvää, minkä linjan eri maiden Emmaus-ryhmät valitsevat. Etelän köyhien maiden ryhmät saattavat liputtaa kestävän kehityksen puolesta, kun taas Euroopan ja Pohjois-Amerikan ryhmät lienevät halukkaampia ajamaan talouslaskua. Oikeudenmukaista on, jos rikkaat maat lähtevät talouslaskun tielle ja samalla tukevat köyhissä maissa tapahtuvaa kestävää kehitystä eri tavoin, myös jakamalla olemassa olevaa aineellista hyvinvointiaan niiden kanssa.

Helka Ahavan kolumni on julkaistu jäsenlehdessä (Emmaus Uutiset 2/2010).

VARAA OLLA ILMAN

VILLE-VEIKKO HIRVELÄ

"Taloudellinen" kuulostaa järkevältä koska se tarkoittaa tuhlaamisen vastakohtaa; sitä, että eletään ja toimitaan mahdollisimman vähän rahaa kuluttavalla tavalla.

Julkisuudessa puhutaan kuitenkin "taloudellisesta" tarkoitettaessa asioita, jotka päinvastoin lisäävät kaupallista ylikulutusta, tuhlausta joka ei ole elämälle välttämätöntä.

Ikään kuin elämä olisikin sitä taloudellisempaa mitä enemmän tuhlaava kulutus kasvaa.

Jopa "säästöiksi" nimetyillä toimilla pyritäänkin kulutuksen kasvun ylläpitoon.

Olisiko säästö sitä että lisätään kulutettavaa rahamäärää turvaamalla ylikulutustamme ylläpitävän toiminnan kilpailukykyä markkinoilla?

Tällaisen Orwellin uuskieltä muistuttavan kuvan saa kun kuuntelee pääministerin, presidentin, valtiovarainministerin tai ulkoministerin puhetta säästötoimien tarpeesta.

Viime vuosikymmeninä vallanpitäjien jatkuvasti ilmoittamien "säästötoimien" myötä rikkaiden maiden ylikulutus onkin kasvanut lumivyöryn tavoin yhdessä globaalien tuloerojen kanssa.

Tällaiset "säästötoimet" eivät ole vähentäneet tuhlausta vaan päinvastoin kahmineet kaikkea ostovoimaisimpien tuhlaavan kulutuksen kulutettavaksi.

Säästöksihän kutsutaan kaikkea mikä kasvattaa bruttokansantuotetta, kuten kaikki ylikulutuksemme tekee.

Eli lisätäkseen jatkuvasti tuhlaavaa maapallon ylikulutustamme maamme kutsuu sitä samalla "säästöksi" ja puhuu julkisuudessa koko ajan säästöjen välttämättömyydestä.

Mutta kulutuksen kasvu ei ole todellisen säästön tarkoitus. Säästöä ei todellakaan voi olla se että lisätään kulutusta, siihen tuhlattavaa rahamäärää, BKT:tä. Päinvastoin jopa lentomatkustajille talous – 'economy' – luokittuu kaupallisen liikevoiton hankkimisen – 'business' – vastakohdaksi, koska taloudellisuus on säästöä eikä tuhlaavaa kilpailuvoiton etsimistä.

Taloudellinen säästö on sitä että vähennetään rahan käyttöä, rahan tarvetta. Taloudellista on elämän ylläpito mahdollisimman vähällä rahalla ja kulutuksella.

Samalla euromäärällä jolla meidän tehtaamme ja markkinamme ylläpitävät sangen harvojen elämää, pystyy maapallon enemmistö ylläpitämään paljon useampien ihmisten elämää – huomattavasti vähemmillä tehtailla, pienemmillä kaatopaikoilla ja päästöillä.

Maapallon köyhä enemmistö Etelässä elää maapalloa säästävämmin siitä mitä maa itseuusiutuvasti kasvaa.

Vaikka maapallon enemmistö elää näin paljon meitä taloudellisemmin, kuluttaa paljon meitä vähemmän rahaa henkeä kohden, haluamme silti kuvitella ja kutsua omaa tuotantoamme ja kulutustamme 'taloudellisemmaksi' kuin maapallon enemmistön.

Tuotantoamme ja kulutustamme nimitetään sitä 'tuottavammaksi', mitä enemmän se syrjäyttää maapallon kestäviä elinehtoja kaupallistaen niiden lähteet ympäri maailmaa meidän tuotantomme ja ylikulutuksemme käyttöön pois maapallon enemmistön kestävien elinehtojen käytöstä.

Tuhlauksen kasvua varten tehdään lisää suuria halleja, toimistoja ja varastoja, joissa tavaraa ja tyhjää tilaa lämmitetään läpi talven yötä päivää, vaikkei niissä eläisi öisin ketään. Ja kun meiltä pyydettiin apua ja majoitusta, emme halua auttaa tai antaa tilaa, kun meiltä pyydettiin luottoa, emme halua luottaa – koska haluamme 'säästää' kaiken rahan ylikulutukseemme tuhlattavaksemme.

Säästöiksi meikatuista leikkauksista muodostuu tuhlauksemme jatkuvalämmitteinen ilmasto, joka lämpenee elämämme tyhjien tarpeettomuuksien vuoksi.

Sen säästävän tilankäytön mukaan, jonka mukaan maapallon enemmistö elää, noissa nyt tyhjänä lämmitetyissä tiloissa eläisi valtavat määrät ihmisiä.

Voisimme kyllä elää Suomessa vähällä rahalla ja kulutuksella, tavalla joka säästää koko maapalloa. Kokemukseni mukaan voisimme hyvin nukkua tiloissa joihin on jäänyt yöksi sen verran tyhjää, että siinä mahtuu nukkumaan ja käyttää kirpputoreilta hyvin halvalla saatavia vaatteita ja syödä ruoan jota täällä ollaan muuten heittämässä pois vaikka se on syömäkelpoista. Suomessa voi näin elää hyvin halvalla.

Suurin osa siitä mitä maapallolta tällä hetkellä kulutetaan, ei muodostu aineellisten perustarpeiden välttämättömyydestä vaan on ylikulutusta, jossa aineellisia asioita kulutetaan muiden sosiaalisten merkitysten takia eikä aineellisten välttämättömyyksien takia.

Kun aineellisten perustarpeiden välttämättömyydet on tyydytetty, niin jos niiden lisäksi elämään haetaan muuta merkitystä, tätä ei tarvitse etsiä siitä että kulutamme maailmasta pois sisäämme sellaista siellä jo valmiina olevaa jota emme tarvitse aineellisiin perustarpeisiimme.

Vapaampaa kuin ulkoa annettuna olevan imeminen sisäämme elämämme merkitykseksi ohi kaikille yhdenvertaisten perustarpeiden on saada elämän merkitystä siitä mitä elämällämme tuomme maailmaan eikä siitä mitä sieltä kulutamme pois.

Olemme sitä vapaampia ja itsenäisempiä, mitä enemmän voimme luoda elämämme sisällön ja merkityksen sisältämme – emmekä meille ulkoa valmiiksi tarjottuina olevien tavaroiden kuluttamisesta. Ulkopuoleltamme valmiiksi annettuina olevien asioiden valitseminen kulutettavaksi on itsenäisen vapauden vastakohta.

Vapaus on valintoihin perustuvalta vaihdolta säästymistämme, varaa olla ilman. Varaa sen merkitsevyyteen mitä hengityksemme ääni ilmaisee. Hengen säästymistä siltä, että elämää maapallolla ylläpitäviä lähteitä kulutettaisiin muihin tarkoituksiin.

Maapallolla on oikeus säästyä sen asukkaiden globaalissa Etelässä elävän enemmistön säästävämmän elämän käytössä ja hallinnassa tarvitsematta palvella ylikulutustamme.

Ville-Veikko Hirvelä on aktiivi, joka on tehnyt 35 vuotta vapaaehtoistyötä Emmauksessa ja monissa muissa järjestöissä muun muassa alkuperäiskansojen ja kodeistaan häädettyjen tai häädön uhkaamien globaalin Etelän väestöryhmien hyväksi. Ville-Veikko on harrastanut tietoista kulutuksen vieroksuntaa ja arvioi, että hänen omaan elämiseensä käyttämänsä tulot ovat kolmen vuosikymmenen ajan olleet keskimäärin 2000 euroa vuodessa.

KUVAT: KATARIINA OJALA

Arjen ahertajia Vallilan kirpputorilla. Vasemmalla Anu Kamppila hinnoittelemassa, oikealla Bertel Backholm korjaa kynttilävalaisinta.

VASTUULLISUUDEN PALUU

JARNA PASANEN JA MARKO ULVILA

Kun Abbé Pierre käynnisti Emmaus-liikkeen toimintaa toisen maailmansodan jälkeen, maailmalla koetettiin saada selkoa sodan hirvittävien tekojen syistä. Yhdeksi hirmutekojen mahdollistajaksi paljastui yhteiskuntiin sisään rakennettu vastuuttomuus. Räikeintä tämä oli sotavoimissa, jossa sotilaat noudattivat tottelevaisuuden vaatimusta ja vierittivät vastuun teoistaan ylempien harteille. Tällaisissa hierarkkisissa komentoketjuissa sadattuhannet ihmiset saattoivat ylemmän komennolla osallistua toimiin, joita eivät yksityishenkilöinä olisi suostuneet tekemään.

Sodan jälkeen vastuuttomuuteen koetettiin saada korjausta muun muassa Nürnbergin oikeudenkäynneissä. Niissä luotiin ennakkotapaus sotilaiden henkilökohtaisesta vastuusta – ”noudatin vain käskyjä” ei enää kelvannut puolustukseksi rikoksissa ihmiskuntaa vastaan. Tätä periaatetta on sittemmin jatkettu muun muassa sotarikoksia käsittelevissä sopimuksissa ja kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisessa. Silti yhteiskuntaamme leimaa vastuuttomuuden kulttuuri. Vastuullisesta kuluttamisesta ja yritysten yhteiskuntavastuusta puhutaan paljon ehkä juurikin siksi, että merkittävillä elämänalueilla kuten palkkatyössä tai osakeyhtiöiden perusideassa vastuu on siirretty jonnekin muualle – tai lähtökohtaisesti suorastaan pyyhitty pois.

Aikamme tärkeimpiä haasteita onkin vastuullisuuden juurruttaminen kaikkeen inhimilliseen toimintaan. Millaisilla periaatteilla se voisi onnistua?

Suomalais-saksalainen ekoeläjä ja keksijä Lasse Nordlund on päätynyt vastuullisuutta tavoitellessaan siihen, että omavaraisuus on varmin tie. Vuosina 1992–2004 hän eli Valtimolla käytännössä täysin omavaraisena rahatalouden ulkopuolella. Vuosien kokeilujen jälkeen hänen taloutensa perustaksi kehittyi lanttuvoittoinen kahden aarin kasvimaa, runsas marjojen ja sienen keräily ja satunnainen kalastus. Viljat hän hylkäsi liian sääherkkinä ja kotieläimet vaivalloisina. Omavaraisen talouden ulkopuolisiin hankintoihin riitti neljäkymmentä euroa vuodessa. Tällä tavalla Lasse saattoi olla täydellisen varma siitä, että hänen toimintansa on sopusoinnussa luonnonympäristön kanssa eikä hän ole osallisena missään tuhoja tuottavassa kanssakäymisessä.

Ihmisillä on kuitenkin vahva taipumus yhteistoimintaan ja laumaelämään, jopa ihmiskunnan mitassa. Miten vastuullisuus voidaan varmistaa yhteisöjen toiminnassa? Tähän Gandhi on tarjonnut reseptiksi paitsi omavaraisuutta (*swadeshi*), myös itsehallintoa ja kansanvaltaa. Hänen käyttämänsä hindin sana *swaraadz* muodostuu sanoista *swa* = itse/oma ja *raadz* = valta/hallinta. Gandhin visiossa paikallisyhteisöt ovat itsehallintoperiaatteella johdettuja kylätasavaltoja. Ne verkostoituvat muihin kyliin tai isompiin alueisiin vain siltä osin, kuin katsovat tarpeellisiksi. Tällaisten kylätasavaltojen liitto muodostaisi yhteiskunnan, jossa vastuullisuudenkin hyve voi kukoistaa, sillä toiminnan seurauksien läheisyys lisää vahvasti vastuuntuntoa.

Millaisia muutoksia pitäisi kuvitella, jos vastuullisuus nostettaisiin yhteiskuntaa ohjaavaksi periaatteeksi sekä omavaraisuus ja kansanvalta keinoiksi? Ainakin kolmella toiminnan kentällä voidaan nähdä mittavia muutostarpeita: työ, teknologia ja tuotanto.

Hyödyllisen työn äärelle

Suurimman jalanjälkensä ihminen painaa maapallolle tekemällään työllä. Työskennellessämme valjastamme osaamisemme ja ruumiimme jonkin päämäärän edistämiseen. Tuotannossa tarvitaan energiaa – ihmiselle ruokaa ja koneille teollista voimaa – raaka-aineita ja osaamista. Näiden yhdistelmästä syntyy paitsi tuotteita ja palveluja, myös saasteita ja hukkalämpöä. Mihin pitäisi kiinnittää huomiota, jos haluaa kantaa vastuunsa siitä, että työ on koko luomakunnan näkökulmasta hyödyllistä tai vähintään haitatonta?

Kun työ liittyy perustarpeiden tyydyttämiseen ja se tehdään luontoa ja ihmisoikeuksia kunnioittaen, sitä voidaan varsin helposti pitää yhteiskunnallisesti hyödyllisenä. Työskentelyä selvien turhakkeiden tai haitakkeiden valmistamisen parissa luontoa turmelevalla ja ihmisoikeuksia polkevalla tavalla voidaan puolestaan pitää ilmeisen haitallisena. Näiden väliin jää kuitenkin iso harmaa alue, josta on vaikea sanoa yksiselitteisesti kumpaan suuntaan vaaka kallistuu.

Englantilainen ajatuspaja New Economics Foundation on tutkinut eri ammattien yhteiskunnallista hyödyllisyyttä (*social value of work*). Tutkimuksessa olleesta kuudesta ammatista kolme osoittautui hyödylliseksi ja kolme haitalliseksi. Plussan puolelle pääsevät kierrätysalan jätekuski, sairaalan siivooja ja lastenhoitaja. Miinukseen päätyvät puolestaan investointipankkiiri, mainosalan pomo ja verokonsultti. Perusteluina on, että verojuristit tyypillisesti neuvovat rikkaita henkilöasiakkaitaan ja yrityksiä välttämään veroja muun muassa siirtämällä omaisuutta ja toimintoja veroparatiiseihin. Mainosalan johtajan työhön kuuluu tyytymättömyyden lietsominen ja tarpeettomaan kulutukseen yllyttäminen – molemmat mittavia yhteiskunnallisten ongelmien lähteitä. Investointipankkiirit puolestaan ovat paljolti syypäitä finanssikriiseihin ja siten mittavan yhteiskunnallisen haitan tuottajia.

Aikamme nurinkurisesta palkitsemisjärjestelmästä kertoo se, että yhteiskunnallisesti hyödyllisissä ammateissa palkat ovat tyypillisesti pieniä ja haitallisissa suuria. Tarvitaankin perusteellinen muutos, jossa myös rahamääräinen palkka suhteutuu työn yhteiskunnalliseen hyötyyn tai haittaan. Tämä helpottaa vastuullisuuden hyveen soveltamista sekä yksilöllisissä valinnoissa että rakenteissa.

Teknologian kaupallistajan ylisukupolvinen vahinkovastuu

Toinen paikkausta kaipaava aukko vastuullisuudessa liittyy teknologiaan. Lääkekehityksen ja elintarvikkeiden ulkopuolella ei ole juuri mitään sellaisia järjestelyjä, joissa uuden teknologian kehittäjät ja kaupallistajat kantaisivat vastuuta tuotteiden ja prosessien yllättävistä haittavaikutuksista. Historia on täynnä esimerkkejä siitä, kuinka aluksi hyödylliseltä vaikuttavat teknologiat ovat sittemmin osoittautuneet haitallisiksi. Menestyneiden keksintöjen myyjät ovat kenties tehneet miljardivoittoja, ja yhteiskunta kantaa sivutuotteena syntyneiden vahinkojen haitat. Ilmeisin esimerkki tällaisesta ovat yläilmakehän otsonikerrosta vahingoittaneet kylmälaitteiden kemikaalit, kuten freonit ja CFC. Laajemmassa tarkastelussa haitallisten keksintöjen luetteloon voisi liittää polttomoottorin tai pörssin.

Uuden teknologian ohjaaminen vain vastuulliseen käyttöön on suorastaan mahdotonta, koska teknologian käyttöönoton aikaan sen kaikkia vaikutuksia ei tunneta. Siten on varmaa, että useimmista teknologioista tulee myös ei-toivottuja haittoja ja vahinkoja. Teknologian kaupallistajat ovat valmiita ottamaan suuriakin riskejä, koska vasta julkisen sääntelyn päästyä perille ongelmista niistä voi seurata kustannuksia. Tämän välttämiseksi tarvitaankin jopa usean sukupolven yli ulottuva vahinkovastuu, jotta haittoja voidaan helpottaa, korjata tai jopa ratkaista niiden ilmennyttyä. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa vakuutuksilla tai vakuuksilla. Järjestely hillitsisi riskialttiin teknologian kehittämistä ja käyttöönottoa, sillä toimijoiden intresseissä olisi varmistaa riskittömyys ennen laajamittaista käyttöä.

Vastuullinen tuotanto kansanvaltaisissa organisaatioissa

Kolmas vastuullisuusreformia huutava kohde on tuotannon organisointi. Ratkaisu tarvitaan varsinkin osakeyhtiöihin liittyvään vastuuttomuuteen. Osakeyhtiöiden synty 1500-luvulla liittyi kiinteästi Alankomaiden ja Englannin siirtomaiden valloitukseen, ja toimintamuodon ydin on osakkeenomistajien rajoitettu vastuu (*limited liability*). Sen mukaan omistajat vastaavat yhtiön toiminnasta vain osakkeisiin sijoittamansa pääoman verran. Tästä seuraa, että yhtiöt voivat syyllistyä tuomittaviin hirmutekoihin, mutta osakkaita ei saada vastuuseen muuta kuin sijoitetun pääoman osalta. Tällainen vastuuttomuuden etuoikeus voi olla perusteltua joillakin rajatuilla alueilla, mutta sen päästäminen mahtavien suuryhtiöiden logiikaksi on suuri virhe.

Osakeyhtiöiden lähtökohtainen vastuuttomuus vielä moninkertaistuu hajanaisen ja välillisen institutionaalisen omistuksen kautta. Jos yhtiöllä on tunnistettava henkilöomistaja tai ryhmä, he kantavat jollain tavalla yksityishenkilöinä vastuuta yhtiön toiminnasta ja ovat yhteiskunnallisen arvostelun ja vaatimusten ulottuvilla. Satojen tai jopa satojen tuhansien osakkeenomistajien tai institutionaalisten sijoittajien omistamat yhtiöt sen sijaan ovat kasvottomia ja vastuullisuusarvioinnin tavoittamattomissa.

Osakeyhtiöiden valuviat ovat vastuullisuuden näkökulmasta niin vakavia, että osakeyhtiöille voi kuvitella vain pienimuotoisen roolin kestävässä yhteiskunnassa. Yhtiöiden hallittu alasajo pilkkomalla, lakkauttamalla, kansallistamalla ja työntekijöiden omistukseen siirtämällä on selkeä toimintalinja. Omavaraisuus ja kansanvaltaisuus toimivat hyvinä periaatteina tuotannon organisoinnissa. Tällainen johtaa osuuskuntien, julkisen tuotannon ja pk-yritysten kukoistukseen.

Emmauksen mallikkaat kirpputorit

Emmaus-liikkeen kirpputorien yksi keskeinen toimintamuoto on hyödyllisen, mutta hylätyn tavaran saattaminen takaisin hyötykäyttöön. Niissä ihmisillä on mahdollisuus todella hyödylliseen työhön, jonka tuloksista mielellään voi kantaa täyden vastuun. Käytetyn tavaran teknologiset riskit ovat pienet, sillä niiden vaikutuksista on ainakin jonkin aikaa kertynyttä kokemusta. Demokraattisesti hallinnoituna, luonnollisten henkilöiden perustamana yhdistyksenä tai yhteisönä Emmaus täyttää tuotannon kansanvaltaisuuden kriteerin esimerkillisesti.

Jarna Pasanen on opettaja ja ajaa talouskasvun hallittua alasajoa ympäristö- ja tasa- arvosyistä. Hän on toiminut aktiivisesti mm. Maan ystävät ry:ssä.

Marko Ulvila on monipuolinen aktivisti, tietokirjailija ja asiantuntija ympäristö-, demokratia- ja globaalikysymyksissä. Vuodesta 2015 hän on toiminut Siemenpuu-säätiön puheenjohtajana.

Kirjallisuutta

– Gandhi, Mohandas (2008) *Vapaudesta – Hind swaraj.* Helsinki: Into.
– Joutsenvirta, Maria, Tuuli Hirvilammi, Marko Ulvila & Krisoffer Wilén (2016) *Talous kasvun jälkeen.* Helsinki: Gaudeamus.
– Lawlor, Eilis , Helen Kersley and Susan Steed (2009) *A bit rich. Calculating the real value to society of different professions.* London: New Economics Foundation.
– Nordlund, Lasse & Dorff, Maria (2008) *Elämämme perusteista.* Siuro: Palladium.
– Ulvila, Marko & Jarna Pasanen (2010) *Vihreä uusjako – fossiilikapitalismista vapauteen.* Helsinki: Like.

YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLINEN ELÄMÄNTAPA ANTAA TOIVOA

LEO STRANIUS

Tämä tiedetään: toimintatapamme on kestämättömällä pohjalla. Luonnon monimuotoisuus heikkenee ennennäkemätöntä vauhtia ja ilmastokriisi uhkaa miljardeja ihmisiä. Kulutamme luonnonvaroja paljon enemmän kuin mitä tulevat sukupolvet voivat koskaan kestävästi tehdä.

Esimerkiksi maailman ylikulutuspäivää vietettiin vuonna 2015 jo elokuussa (13.8.2015). Tuolloin ihmiskunta oli kuluttanut loppuun vuonna 2015 maapallon tuottamat uusiutuvat luonnonvarat. Loppuvuosi elettiin velaksi – syötiin kallisarvoista pääomaa.

Isojen ympäristöhaasteiden edessä on helppo vaipua epätoivoon. Toivottomuus on kuitenkin moraalitonta. Emmaus viittaa palestiinalaiseen kylään, jossa toivonsa menettäneet löysivät uudelleen toivon. Toivo on hyvä lähtökohta myös siirryttäessä kohti ympäristöystävällistä elämäntapaa.

Yksilön näkökulmasta suurin ympäristövaikutus syntyy asumisesta, liikkumisesta ja ruokavalinnoista. Käytännössä siis arjen jokapäiväisistä asioista, vaikka käsityksemme ”normaalista” kulutuksesta ovatkin muuttuneet nopeasti viime vuosikymmenten aikana.

Asumisessa kyse on siitä, kuinka paljon kuutioita on lämmitettävänä ja miten paljon sähköä kuluu. Liikkumisen ekovalintoja voi tehdä niin, että yksityisautoilun sijaan pyöräilee ja käyttää joukkoliikennettä. Ruokailussa kannattaa suosia mahdollisimman paljon kauden mukaista luomukasvisruokaa.

Ympäristöystävällinen elämäntapa tukee myös hyvinvoinnin lisääntymistä. Usein ekologiset valinnat, esimerkiksi liikkumisen ja ruokavalintojen suhteen, ovat myös terveellisiä. Tai energiansäästö asumisessa on myös taloudellisesti kannattavaa.

Toisaalta yksilön valinnat eivät riitä. Olen itse tehnyt kaikki isot mutta kuitenkin suhteellisen helpot valinnat arkeni muuttamiseksi ympäristöystävälliseksi. Asun suhteellisen tiiviisti, kun nelihenkisellä perheelläni on käytössä yhteensä 60 neliötä. Kuljen matkani pääkaupunkiseudulla ympäri vuoden polkupyörällä. Pidemmillä matkoilla käytän junaa tai bussia. Lomalentoja en harrasta. Noudatan vegaaniruokavaliota ja suosin luomua.

Oma hiilijalanjälkeni on noin kolme tonnia, kun se on suomalaisilla keskimäärin yli kolme kertaa suurempi, noin kymmenen tonnia. Kestävä taso olisi kuitenkin jossain tonnin tuntumassa. Sen verran jokainen ihminen maailmassa saisi päästää, jotta ilmastonmuutos pysyisi siedettävällä tasolla.

Ympäristöystävällinen elämäntapa ei ole mahdollista niin kauan kuin yhteiskunnalliset rakenteet eivät tue arjen ympäristövalintoja tarpeeksi.

Kaikkein vaikuttavinta arjen ympäristöpolitiikkaa onkin vaikuttaminen yhteiskunnan rakenteisiin. Niin, että poliittisen päätöksenteon ja yritysten investointien myötä ympäristöystävällisestä elämäntavasta tulee helppoa, halpaa ja huomaamatonta. Niin, että jokainen meistä tulee tehneeksi sitä automaattisesti.

Käytännössä tarvitaan luonnonvarojen käyttö- ja päästökiintiöitä. Taloudelliset ohjauskeinot, kuten verot, maksut ja tuet tulee saada tukemaan ympäristöystävällisiä valintoja. Sama koskee erilaisia kauppajärjestelmiä ja -sopimuksia. Hyvinvointia ekologisissa rajoissa voidaan turvata oikeudenmukaisemmin myös jakamalla vaurautta tasaisemmin. Tämä voi onnistua esimerkiksi ottamalla käyttöön perustulo, jakamalla töitä tasaisemmin ja lisäämällä verotuksen progressiota erityisesti ympäristö- ja kulutusveroissa.

Ruohonjuuritasolla tarvitaan erilaisia inspiroivia kokeiluja. Kuntien edelläkävijyys ja julkisten hankintojen viherryttäminen ovat avainasemassa. Yhteisöjen hankkeista on paljon opittavaa, oli kysymys sitten kaupunkiviljelystä, aikapankeista tai jakamistalouden edistämisestä, kuten lainaamisesta, yhteisomistamisesta, vaihtopiireistä ja kirpputoreista. Muutos ei ole mahdollinen ilman aktiivisia kansalaisia ja ruohonjuuritason järjestöjä, kuten Emmausta.

Suomalainen Kohtuus Vaarassa -liike on julkaissut 10 kohtuuden vaatimusta, jotka ovat hyvä pohja ympäristöystävälliselle elämäntavalle:

1. Elämäntavan syvällinen muutos on välttämätön. Pelkkä teknologia ei pelasta.
2. Tarvitaan yhteisiä sitovia rajoituksia kulutukseen. Tulevien sukupolvien pöydästä syöminen on lopetettava.
3. Energian käytön vähentäminen on ainoa mahdollisuus vastata riittävän nopeasti ilmastokriisin haasteeseen. Kulutusta on supistettava oikeudenmukaisesti ja hallitusti.
4. Ydinenergian ja uraanikaivosten tilalle kotimainen, hajautettu ja uusiutuva energiantuotanto.
5. Mainontaa on rajoitettava. Se luo keinotekoisia tarpeita.
6. Paikallisen tiedon tuhoaminen on lopetettava. Kokemusperäistä viisautta tarvitaan ekologisesti kriisiytyvässä maailmassa.
7. Luonnonvarojen kuluttamista on verotettava progressiivisesti.
8. Asevarustelu on lopetettava. Se vie ihmiskunnalta voimavarat ilmastokriisin torjunnasta.
9. Rajallisella maapallolla on luovuttava tavoittelemasta jatkuvaa kasvua.
10. Kohtuus arvoonsa. Se on vapautta kulutusriippuvuuksista.

Ilmassa on paljon toivoa. Joulukuussa 2015 Pariisissa saatiin aikaiseksi historiallinen ilmastosopimus. Universaalissa sovussa ovat nyt mukana käytännössä lähes kaikki maat. Pelkästään se, että ilmaston lämpeneminen pyritään pitämään 1,5 asteen tuntumassa on jo valtava muutos aiempaan kansainväliseen yhteisymmärrykseen, jossa tavoitteena on ollut lämpenemisen rajoittaminen kahteen asteeseen.

Tämän lisäksi maiden päästövähennyslupauksia on tarkoitus tarkastella viiden vuoden välein. Ensimmäisen kerran jo vuonna 2018. Tavoitteena on tiputtaa päästöt nollaan vuoden 2050 jälkeen. Lisäksi teollisuusmaat lupaavat vähintään 100 miljardin dollarin vuosittaisen ilmastorahoituksen kehitysmaille vuodesta 2020 alkaen.

Pariisin ilmastosopimuksen lisäksi tapahtuu paljon muutakin. Esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden vallankumous on edennyt pisteeseen, jossa monet valtiot ovat luopumassa fossiilisista polttoaineista ja suursijoittajat vetäytyvät ilmastolle haitallisesta toiminnasta. Energia-alan analyytikot kirjoittavat, että puoli-ilmainen aurinkoenergia saattaa pian syrjäyttää fossiiliset energiamuodot pelkästään taloudellisten rationaliteettien takia.

Vuoden 2015 syksyn hyviä uutisia on myös ollut se, että YK sai sovittua uudet kunnianhimoiset kestävän kehityksen tavoitteet, Yhdysvallat luopui 1900 kilometrin mittaisen öljyputken rakentamisesta Kanadan hiekkaöljykentiltä Yhdysvaltain öljyjalostamoihin ympäristösyistä johtuen, arktinen öljynporaus ei kannata ja Helsingissä Hanasaaren hiilivoimala suljetaan 2020-luvun alkupuoliskolla.

Tämä kaikki antaa toivoa. Tulevaisuus on synkkä, jos lakkaamme uskomasta ja toimimasta niin, että asiat voivat kääntyä myös parhain päin. Juuri siksi toivottomuuteen heittäytyminen on moraalitonta. Kuten antropologi Margaret Mead on todennut: ”Ei kannata koskaan epäillä, etteikö pieni joukko ajattelevia, omistautuneita kansalaisia voisi muuttaa maailmaa – itse asiassa, sellaiset ovat ainoita, jotka koskaan ovat saaneet muutosta aikaan.”

Leo Stranius on Suomen luonnonsuojeluliiton vs. toiminnanjohtaja, helsinkiläinen kaupunginvaltuutettu ja vaikutusvaltainen kansalaistoimija. Koulutukseltaan Stranius on hallintotieteiden maisteri. Hänen ympäristöblogi löytyy osoitteesta www.leostranius.fi.

KUVA: LEIF PIETILÄ

KANSAINVÄLINEN EMMAUS – 364 RYHMÄÄ

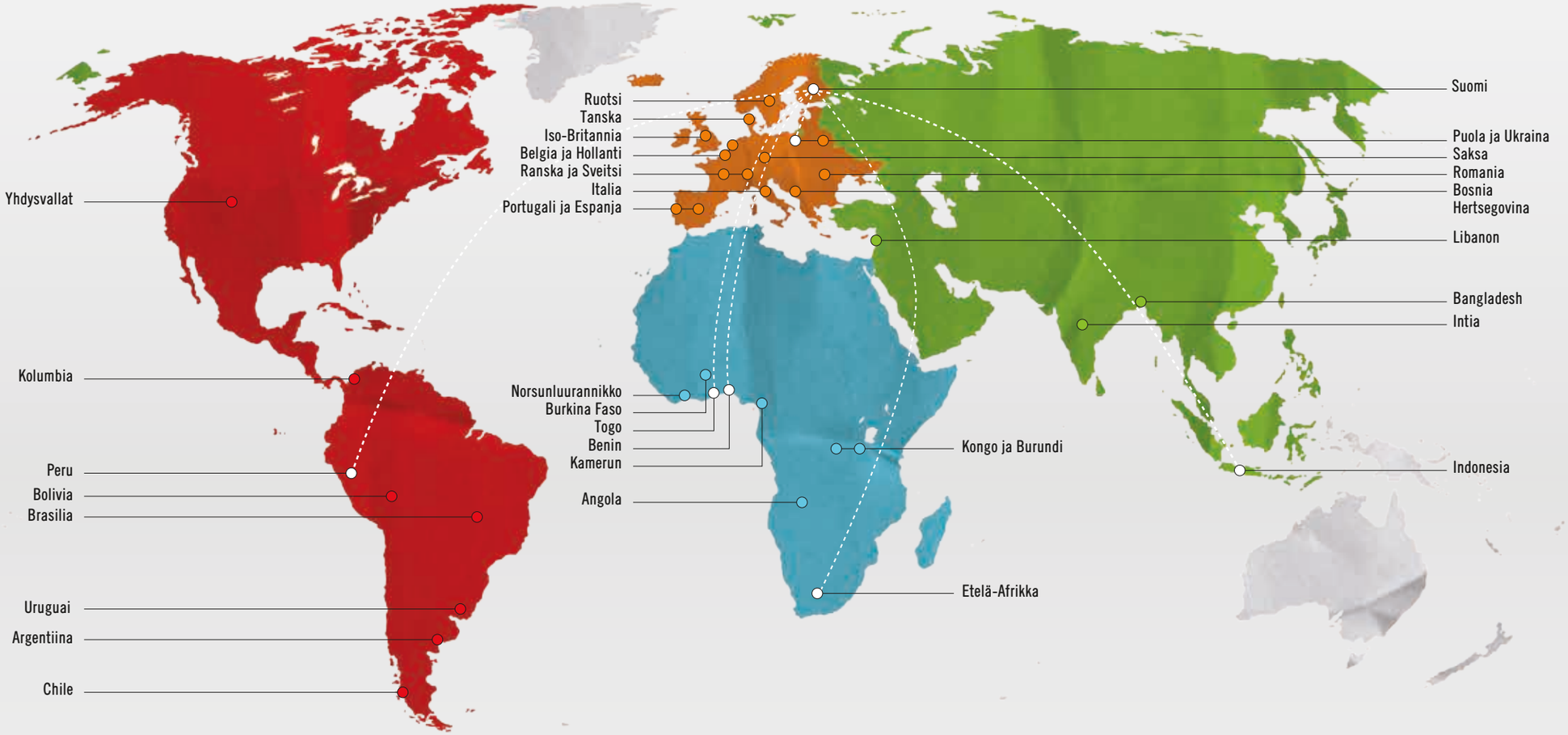

AMERIKKA

Toiminta käynnistyi 1952
Ryhmiä 30 + koejäseniä 7

Argentiina	1952 / 6+1
Uruguai	1954 / 3
Chile	1958 / 1
Peru	1959 / 5+2
Brasilia	1963 / 8+3
Yhdysvallat	1966 / 2+1
Kolumbia	1978 / 3
Bolivia	1978 / 2

EUROOPPA

Toiminta käynnistyi 1949
Ryhmiä 286 + koejäseniä 14

Ranska	1949 / 194+1
Belgia	1949 / 4
Hollanti	1956 / 16+1
Sveitsi	1956 / 10
Saksa	1959 / 4+1
Ruotsi	1959 / 5
Italia	1962 / 13
Tanska	1963 / 2
Suomi	1964 / 5+1
Espanja	1970 / 5
Portugali	1983 / 2
Iso-Britannia	1992 / 20+9
Romania	1995 / 1
Puola	1996 / 3
Bosnia Herts.	1992 / 1+1
Ukraina	2001 / 1

AFRIKKA

Toiminta käynnistyi 1961
Ryhmiä 15 + koejäseniä 4

Kamerun	1978 / 1
Burkina Faso	1984 / 4+1
Benin	1988 / 4
Kongo	1992 / 1+1
Togo	1993 / 1
Angola	1997 / 1
Norsunluuran.	1999 / 1
Etelä-Afrikka	2000 / 1+1
Burundi	2002 / 1+1

AASIA

Toiminta käynnistyi 1950
Ryhmiä 7 + koejäseniä 1

Indonesia	1958 / 1
Libanon	1959 / 1
Intia	1965 / 4
Bangladesh	1972 / 1+1

Vuonna 2016 neljällä mantereella ja 37 maassa toimii yhteensä 338 ryhmää ja 26 koejäsentä.
Emmaus Helsingin kumppaniryhmät on merkitty karttaan katkoviivalla ja valkoisella pallolla.

EMMAUS SUOMI – 5 RYHMÄÄ

SUOMEN RYHMÄT

Toiminta käynnistyi 1964
Ryhmiä 5+1 koejäsen

Emmaus-liikkeeseen kuuluvat edelleen toimivat ryhmät merkitty karttaan valkoisella pallolla.

Kehitysmaayhdistys Pääskyt	1964
Emmaus Helsinki	1966
Emmaus Westervik	1973
Emmaus Jokioinen	1978
Emmaus Åland	1989
Emmaus Aurinkotehdas	2006

Oranssilla merkityt ryhmät lopettaneet tai eivät kuulu enää Emmaus-liikkeeseen.

Pohjois-Suomen Pääskyt	1981*
Emmaus Ystävät Mikkeli	1981-1999
Emmaus Kanava	1983-2010
Emmaus Kuopio-Siilinjärvi	1985-2010
Emmaus Turku	2001-2003

*) Toiminut Oulussa nimellä Juuttiputiikki vuodesta 1977 alkaen, aluksi Pääskyjen alaosastona ja vuodesta 1981 alkaen omana yhdistyksenään. Ryhmä ei enää kuulu Emmaus-liikkeeseen mutta toimii aktiivisesti reilun kaupan piirissä.

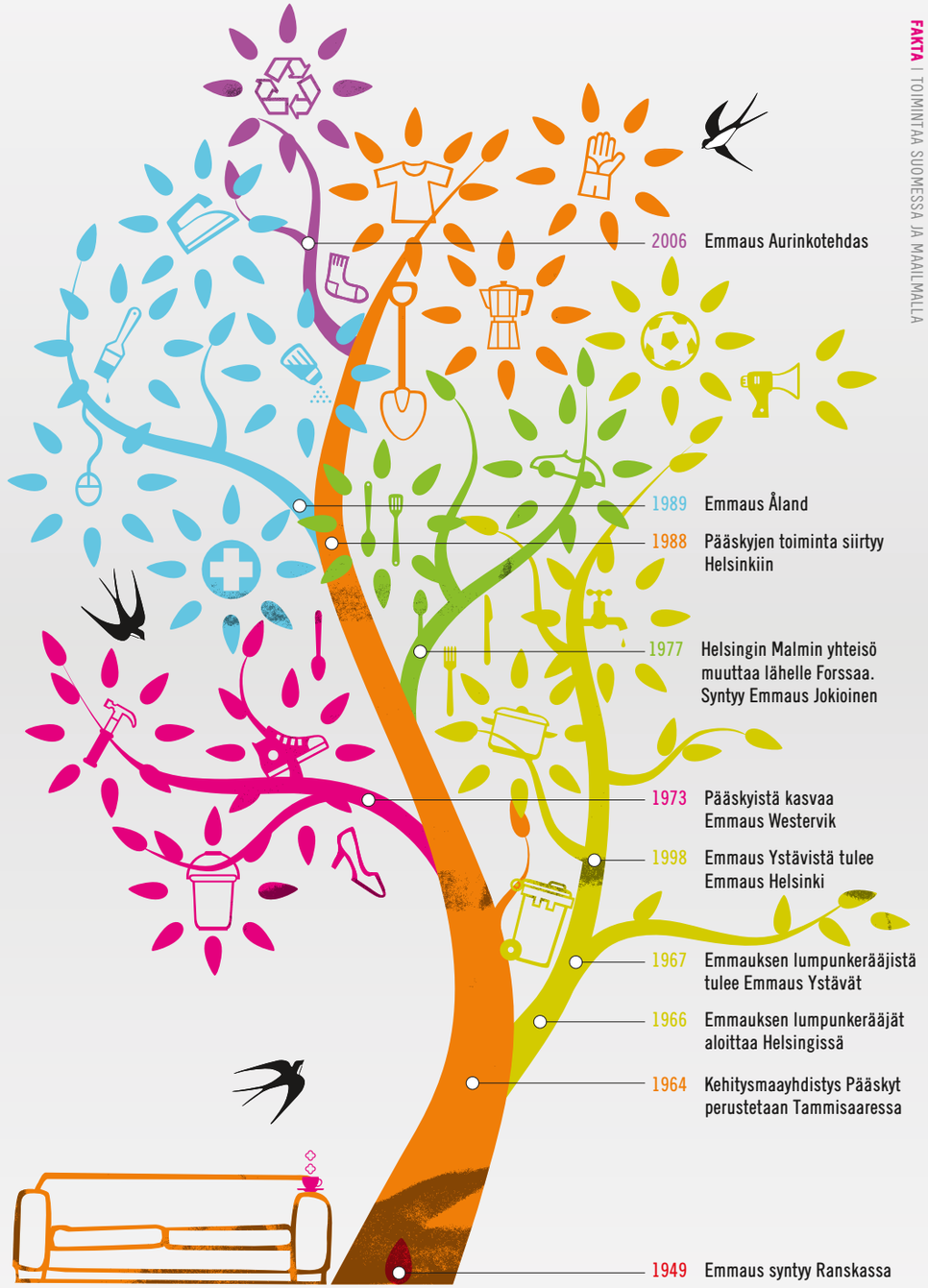

KIERTOLAISENA HELSINGISSÄ

Kuluneiden 50 vuoden aikana Emmauksen yhteisöt ja kirpputorit ovat muuttaneet usein. Milloin syynä on ollut rakennuksen purkutuomio, milloin kohonneet vuokrat tai kiinteistönomistajan halu löytää tilalle soveliaampi vuokralainen. Kerran ajatus asumisyhteisön perustamisesta haihtui savuna ilmaan, kun tuli ehti tuhota rakennuksen ennen muuttopäivää.

Kaupungin kasvaessa toiminta on siirtynyt pois ydinkeskustasta. Oikeanpuoleisesta kartasta näkee kuinka tiiviillä alueella Emmaus alkuvuosina toimi.

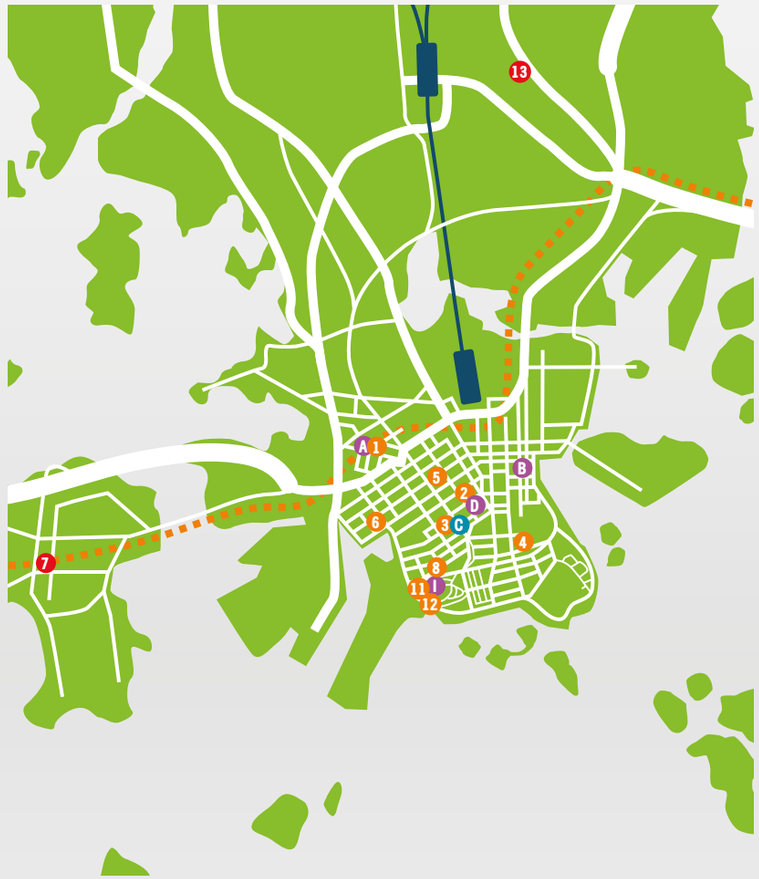

YHTEISÖN ASUNNOT:

A	Malminkatu 5 (asunto, lajittelu + kirpputori)	1966-1967
B	Fabianinkatu 7	1967-1970
C	Annankatu 3 sosiaalitila	1969-1984
D	Iso Robertinkatu 42	1970-1986
E	Oulunkylä, Teinintie 24	1970-1978
F	Malmi	1972-1977
G	Suutarila	1987
H	Pakila	1988-1989
I	Tehtaankatu 40	1989-1991
J	Puotila, Linnavuorentie	1990

VERSTAS JA KIRPPUTORITILAT:

1	Malminkatu 5	1966-1967
2	Annankatu 11	1967-1968
3	Iso Robertinkatu 24	1968-1973
4	Vuorimiehenkatu 19 (verstas)	1970-1980
5	Lönnrotinkatu 10	1973-1977
6	Hietalahdenranta	1977-1983
7	Gyldenintie 2	1983-
8	Sepänkatu 17	1983-1987
9	Rekola	1983-1984
10	Hiihtäjäntie 1	1984-1986
11	Tehtaankatu 40 (kulma)	1984-1987
12	Tehtaankatu 40 (pihalla)	1987-2007
13	Mäkelänkatu 54	2007-

Nykyiset kirpputorit on merkitty karttaan punaisella. Oranssilla merkityissä osoitteissa on toiminut kirpputori tai verstas, violeteissa asumisyhteisö ja sinisessä Annankadun sosiaalitila.

EMMAUS HELSINGIN VUOSIKYMMENET

1960-luku

- 1964 Suomen ensimmäinen Emmaus-ryhmä Kehitysmaayhdistys Pääskyt perustetaan
- 1966 Emmauksen lumpunkerääjien kannatusyhdistys (Understödsföreningen för Emmaus Lumpsamlare) perustetaan
- 1966 ja 1968 Abbé Pierre vierailee Suomessa
- Tavarankeräys ja kirpputoritoiminta käynnistyy, ensimmäiset vuosikymmenet toimitaan useissa eri osoitteissa pääasiassa Punavuoressa
- Emmaus kierrätyksen ja kirpputoritoiminnan pioneeri Helsingissä
- Asumisyhteisö syntyy
- 1969 Emmaus-liikkeen Bernin kokous, jossa hyväksytään manifesti
- Tuki Pääskyjen kautta Peruun

MAALAUS: KIMMO PÄLIKKÖ

KUVAT: EMMAUS HELSINKI

Ensimmäisen toimintavuoden tilinpäätös

Tulot	mk	Menot	mk
Kirpputori	26 118	Vuokra	8 095
Lumpunmyynti	2 964	Talous	2 994
Jäsenmaksut	405	Menot autosta	2 808
Lahjoitukset	1 818	Lahjoitus Pääskyille	8 700

TÄMÄN SIVUN KUVAT

Abbé Pierren vierailee Helsingissä 1968. Leena Nivanka toimii tulkkina.

Emmauksen ensimmäinen yhteisö ja kirpputori avataan Malminkatu 5:ssä vuonna 1966.

1967 kirpputori muuttaa Annankadulle. Sosiaalitila avataan samalla kadulla 1969.

Vuodet 1968–1973 kirpputori toimii Iso Robertinkatu 24:ssä ja yhteisö vuodet 1970–1986 talossa numero 42.

→ VIEREISEN SIVUN KUVAT

Tavaraa puretaan Lönnrotinkatu 8-10 kirpputorilla 1970-luvulla.

Leif Packalén ja Sussie Burmeister nuorten yhteisössä Oulunkylässä 1971.

Lauttasaaren kirpputori avataan 1983 osoitteessa Gyldénintie 2.

1984 kirpputori aloittaa Tehtaankatu 40:ssä. Kolme ensimmäistä vuotta toimitaan kadun varren puutalossa, myöhemmin sisäpihalla.

1970-luku

- Kansainvälisiä Emmaus-yhteyksiä
- Asunnottomien miesten yhteisö jatkaa ja vahvistuu Père Guyn johdolla
- Kotimainen ja pohjoismainen Emmaus-yhteistyö vahvistuu
- 1970 nuorten yhteisö aloittaa
- 1971 Kansainvälinen Emmaus perustetaan
- 1973 Abbé Pierre Helsingissä
- Yhteistyötä järjestöjen kanssa, mm. Kansainvälisen Vapaaehtoisen Työleirijärjestön ja KRIMin vankeinhoito-organisaation kanssa
- Yhteyksiä Chilen pakolaisiin
- Kotimaassa tuettiin vähävaraisia perheitä Lapissa ja rajaseuduilla vaatepaketeilla ja opiskelustipendeillä
- 1974 alkaa yhteistyö Anna-Liisa Jaanun kanssa Indonesiassa
- 1979 ensimmäinen tavaralähetys Indonesiaan
- Helsingin kodittomat
- Kehitysvammaisten perheyhteisöt
- Cuna Nazareth Perussa Pääskyjen kautta
- Pääskyt panevat alulle Äiti Teresan peittojen kutomisen

1980-luku

- Suomeen syntyy uusia Emmaus-ryhmiä
- 1982 ensimmäinen numero Emmaus Uutisia ilmestyy
- 1982 Suomen Emmaus-liike saa Suomen Kristillisen Rauhanliikkeen rauhanpalkinnon
- 1983 kirpputori aloittaa Gyldénintie 2:ssa
- 1984 Yayasan Penghiburin lastenkoti perustetaan Indonesiaan
- 1986 Mosambikissa aletaan tukea eri hankkeita
- 1987 kirpputoritoiminta alkaa Tehtaankatu 40:ssä
- Tukea Peruun ja Indonesiaan
- Tukea Kansainvälisen Emmauksen avustuskohteille
- Kontteja Guatemalaan, Mosambikiin
- Vaatelähetyksiä Puolaan

KUVAT: EMMAUS HELSINKI

1990-luku

- 1990 osallistutaan Maailma kylässä -tapahtumaan sen alusta alkaen
- 1991 asumisyhteisö hajoaa ja vastuu työstä siirtyy kokonaan vapaaehtoisille
- 1991 kehitysvammaisten perhekotien yhdistys Toivo ja Rauha perustetaan
- Talous kohenee
- Tiedotustoimintaa tehostetaan
- Mukana prosenttiliikkeessä
- Ostetaan asuinhuoneisto Kontulasta, vuokrataan myöhemmin Äiti Teresan sisarille
- 1995 Abbé Pierre Suomessa
- Tukea Pääskyjen kautta Cuna Nazarethille ja Intian VCDS:lle
- Tukea Eritreaan ja Balkanille
- Tukea pietarilaisille vapautuville vangeille, vanhuksille ja yh-äideille
- Tavaralähetyksiä eri puolille maailmaa: Venäjälle, Puolaan, Bosniaan, Tansaniaan

2000-luku

- Mukana Emmaus Euroopan Puola-Ukraina työryhmässä alusta alkaen
- 2005 Ompeluseurat aloittavat
- 2006 perustetaan Emmaus Eurooppa ja Emmaus Suomi
- Mukana Kierrätysliikkeessä
- Mukana Maailma kylässä ja Taiteiden yössä
- Burkina Fasossa tuetaan Pag La Yiriä yhdessä Marttojen kanssa
- Muutto Tehtaankadulta Mäkelänkadulle
- Perun traperiahanke yhdessä Emmaus Westervikin, Emmaus Ålandin ja Pääskyjen kanssa

KUVAT: EMMAUS HELSINKI

KUVAT

2013 Emmaus Westervik, Emmaus Helsinki ja Pääskyt esiintyivät yhdessä Maailma kylässä -festivaaleilla. Kuvassa Margherita Zilliacus (vas.) ja Anna Sammalkorpi.

1995 Abbé Pierren (oik.) vierailee viimeisen kerran Helsingissä. Vieressä Père Guy.

11.12.2007 klo 11 uusi kirpputori avataan osoitteessa Mäkelänkatu 54.

Cuna Nazarethin kierrätyskeskushankkeessa on mukana neljä Emmaus-ryhmää Suomesta.

2010-luku

- Mäkelänkadun tilat ostetaan yhdistykselle
- Yhteistyö kotimaisten toimijoiden kanssa vahvistuu: KRIS, Monika-Naiset, Paperittomat-verkosto, Toivo ja Rauha ym.
- Työllistämisyhteistyötä Helsingin kaupungin ja järjestöjen kanssa
- Tuetaan eteläafrikkalaisen Cordisin tiilenvalmistusta
- Tuetaan Missing Persons' Families Support Centren nuorten ryhmiä Liettuassa
- Kehitysvammaisten Katikodin toimintaa tuetaan Virossa

KUVA: EMMAUS HELSINKI

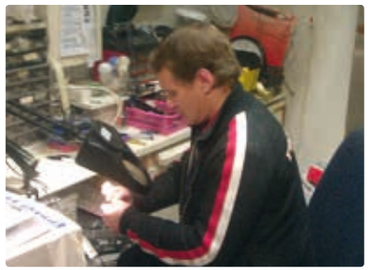

KUVA: HEIKKI AHAVA

KUVAT

Yhteistyö kotimaisten toimijoiden kanssa vahvistui 2010-luvulla. Työharjoittelijoita palkattiin Monika-Naisten ja KRIS:n kautta. Kuvassa Harri Lyytikäinen korjaa sähkölaitteita Mäkelänkadulla.

Johannesburgin lähellä toimiva Emmaus Cordis pyörittää kirpputoria, mutta sen pääasiallinen tulonlähde on tiilien valmistus.

ASIAKKAIDEN KOMMENTTEJA

(asiakastyytyväisyyskyselystä, 2014)

Lauttasaaren asiakkaat

Vallilan asiakkaat

KIRPPUTORIEN MYYNTI JA ANNETUT AVUSTUKSET

Myyntitulot vuosina 1966-2015 vuoden 2015 euroissa

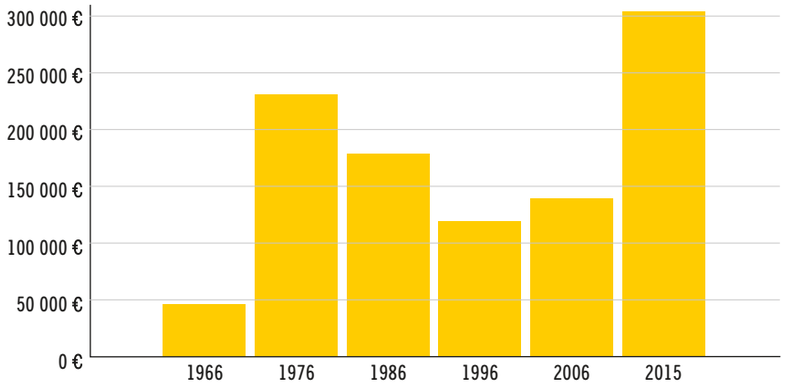

Myyntitulosta vuosina 1966-2015 annettiin avustuksina

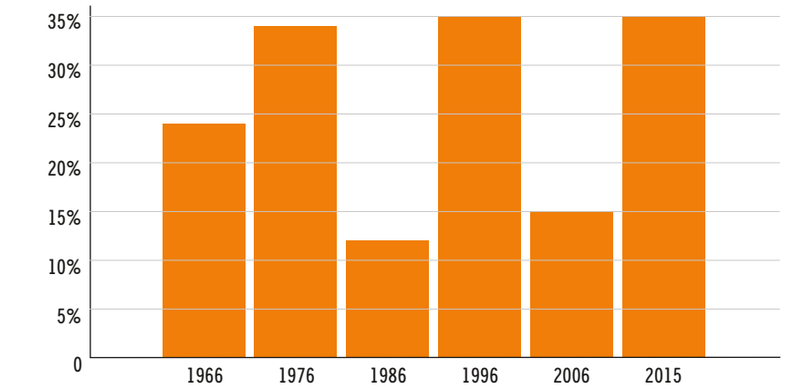

Suurimpien tuoteryhmien osuus koko myynnin arvosta 2015

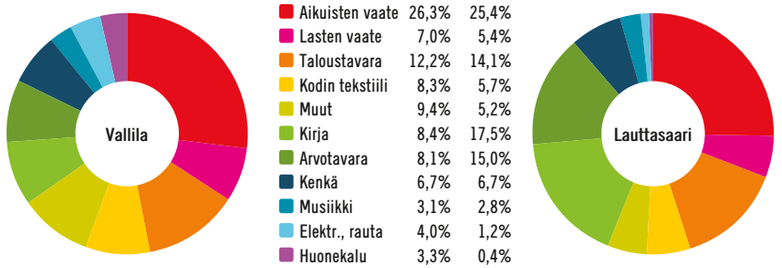

Aikuisten vaate	26,3%	25,4%
Lasten vaate	7,0%	5,4%
Taloustavara	12,2%	14,1%
Kodin tekstiili	8,3%	5,7%
Muut	9,4%	5,2%
Kirja	8,4%	17,5%
Arvotavara	8,1%	15,0%
Kenkä	6,7%	6,7%
Musiikki	3,1%	2,8%
Elektr., rauta	4,0%	1,2%
Huonekalu	3,3%	0,4%

Kuukausimyynti Vallilassa 2013-15

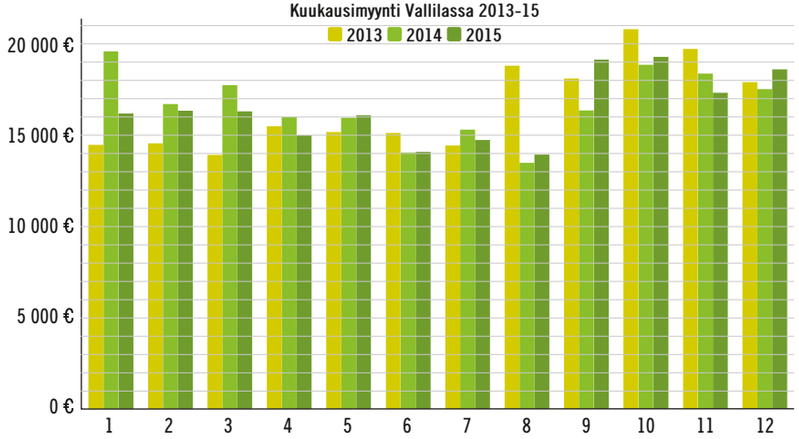

Kuukausimyynti Lauttasaaressa 2013-15

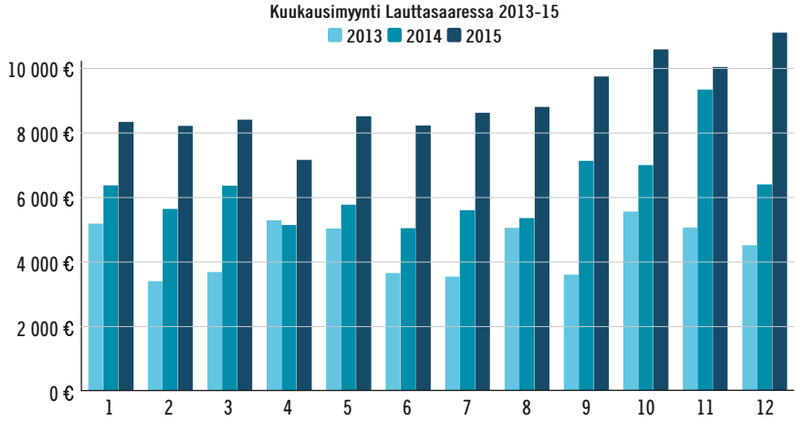

Keskimääräinen päivittäinen asiakasmäärä kirpputoreilla

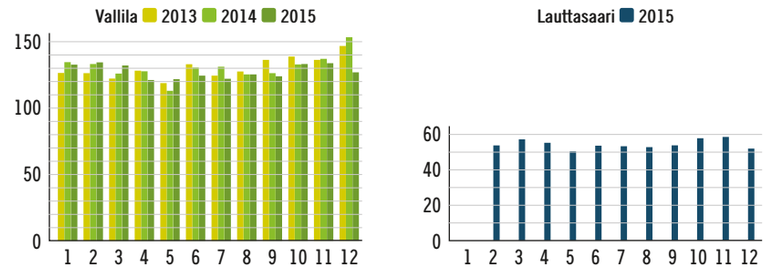

EMMAUS-LIIKKEEN YLEISMAAILMALLINEN

MANIFESTI

"Auta ensin eniten kärsiviä"

Nimemme Emmaus viittaa palestiinalaiseen kylään, missä toivonsa menettäneet löysivät uudelleen toivon. Tämä nimi muistuttaa kaikkia, niin uskovia kuin ei-uskovia, yhteisestä vakaumuksestamme, jonka mukaan vain rakkaus voi yhdistää meitä ja auttaa meitä pääsemään yhdessä eteenpäin.

Emmaus-liike syntyi marraskuussa 1949 kahden ihmisryhmän kohtaamisesta. Toiseen ryhmään kuuluvat olivat epäoikeudenmukaisuutta nähdessään tiedostaneet oman etuoikeutetun asemansa ja yhteiskunnallisen vastuunsa, ja toisen ryhmän ihmiset olivat kadottaneet elämänsä tarkoituksen. Vakaumus, että ihminen juuri muita vapauttamalla vapauttaa itsensäkin, sai aikaan, että kumpikin ryhmä päätti yhdistää tahtonsa ja toimintansa voidakseen auttaa toisiaan ja auttaa niitä, jotka kärsivät.

Tätä pyrkimystä toteuttamaan muodostettiin yhteisöjä, jotka työskentelevät voidakseen elää ja antaa toisille.

Lisäksi on syntynyt ystävien ja vapaaehtoisten ryhmiä, jotka sekä yhteiskunnallisella että yksityisen toiminnan tasolla käyvät tätä taistelua.

KUVA EMMAUS INTERNATIONAL

Emmauksen ensimmäinen maailmankokous pidettiin Sveitsin Bernissä vuonna 1969. Kokoukseen, jossa Emmauksen yleismaailmallinen manifestin hyväksyttiin, osallistui 70 ryhmää 20 eri maasta.

1. Lakimme on koko ihmiskuntaa koskeva periaate. Siitä riippuu myös jokainen elämisen arvoinen elämä, jokaiselle ihmiselle ja jokaiselle yhteiskunnalle kuuluva aito rauha ja ilo:
   "Auta niitä, jotka ovat kovaonnisempia kuin sinä, ja vasta sitten itseäsi."
   "Auta ensiksi sitä, joka eniten kärsii."

2. Vakaumuksemme on, että tämän lain noudattamisen tulee elähdyttää kaikkia pyrkimyksiä oikeudenmukaisuuteen ja näin ollen rauhaan ihmisten kesken.

3. Pyrkimyksemme on, että jokainen yksilö, jokainen yhteiskunta ja jokainen kansakunta voisi elää, puolustaa oikeuksiaan ja toteuttaa itseään vuorovaikutuksen ja keskinäisen jakamisen kautta sekä yhtäläisen ihmisarvon pohjalta.

4. Toimintatapamme on luoda, ylläpitää ja elävöittää elinympäristöjä, joissa kaikki voivat tuntea itsensä vapaiksi ja kunnioitetuiksi, tyydyttää omat tarpeensa ja auttaa toisiaan.

5. Tärkein keinomme kaikkialla, missä se on mahdollista, on hylätyn tavaran talteenotto. Sen avulla tavaralle palautetaan sen arvo ja saadaan hätätilanteissa suuremmat mahdollisuudet pikaiseen toimintaan kaikkein pahimmin kärsivien auttamiseksi.

6. Kaikkia muitakin keinoja, jotka herättävät ihmisten omantunnon ja tietoisuuden haasteistaan, on käytettävä, jotta autettaisiin ja saataisiin ihmiset auttamaan ensiksi kaikkein eniten kärsiviä ottamalla osaa heidän vaivoihinsa ja kamppailuihinsa – niin yksityisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla – kunnes kaiken hädän syy on poistettu.

7. Vapautemme: Emmausta johtaa tehtävänsä toteuttamisessa ainoastaan se ihanne, joka on ilmaistu tässä manifestissa, eikä sillä ole muuta auktoriteettia kuin se, joka on syntynyt sen omassa piirissä sen omien sääntöjen pohjalta. Se toimii Yhdistyneiden Kansakuntien hyväksymän ihmisoikeuksien julistuksen hengessä noudattaen kunkin yhteiskunnan ja kansakunnan oikeudenmukaisia lakeja ja hyväksymättä poliittisia, rodullisia, kielellisiä, uskonnollisia tai muita raja-aitoja.
   Keneltäkään, joka haluaa osallistua toimintaamme, ei edellytetä mitään muuta kuin että hän hyväksyy tämän manifestin sisällön.

8. Jäsenistömme: Tämä manifesti muodostaa Emmaus-liikkeen selkeän ja täsmällisen perustan. Jokaisen ryhmän, joka haluaa olla sen aktiivijäsen, tulee hyväksyä se ja toteuttaa sitä myös toiminnassaan.

Ranskasta suomentanut Kalevi Nyytäjä, 2009

HENKILÖHAKEMISTO

Punaiset sivunumerot viittaavat valokuviin, mustat tekstiin.

A
Aalto, Erkki 18, **20**, 32, 33
Aalto-Setälä, Mika 4, 7, 88
Abbé Pierre 8, 9, 16, 17, 24, 40, **43**, 70, 89, 94, 104, **118**, 119, **120**
Ahava, Heikki 57, 60, 61, 93, 121
Ahava, Helka 7, 14, 18, 19, 39, 51, 52, 59, 65, 70, 88, **93**, 95, 100
Allgefält, Barbro 16, 31, 33
Annala, Pauli 43, 47
Aravena, Pepe 55
Arendt, Hannah 79
Asp, Kristiina 63

B
Backholm, Bertel **57**, **103**
Bahadur Kandel, Tula 23
Barbier, Guy: kts. Père Guy 40
Burmeister, Susanne 28, **118**

C
Cavén, Harri **60**
Chorell, Walentin 16

D
de Caluwé, Robert 41
de Godzinsky, Elisabeth 16, **18**, 32, 38, 58, 96
Dorff, Maria 107
Dyhr, Helga 52

E
El Pescador **52**, 53
Enckell, Dagmar **54**
Eriksson, Börje 55

F
Favorin, Ellen 97
Fernelius, Greta **21**
Flink, Margareta 51
Franciscus Assisilainen 43, 46, 47

G
Gandhi, Mohandas (Mahatma Gandhi) 105, 107
Gorz, André 76
Grönfeldt, Thaïs 16, 32
Gustafsson, Ines 89
Göranson-Iliste, Birgitta 11, 14

H
Haaranen, Fanny 32
Haaranen, Iivari 18, 32
Heinimäki, Jaakko 23, 42
Herrera, Carlos 51
Herrera, Margarita **50**, 51, 56
Hirvelä, Ville-Veikko 101, 103
Hirvilammi, Tuuli 107
Hitler, Adolf 41
Hoge, Mårten 57
Hoyer, Ulla 7, 22, **24**, 26, 58, **86**, 87, **93**, 97
Hulkko, Riitta **77**
Hussein, Saddam 98
Hämäläinen, Eeva **91**
Hämäläinen, Marjatta **24**

I
Ikäläinen, Sanna 94
Ismudjito, Suprapto 56
Isoluoma, Pekka **36**

J
Jaanu-Ismudjito, Anna-Liisa 56, 119
Jodet, Daniel **20**
Joutsenvirta, Maria 107
Jämsä, Esko 24

K
Kainulainen, Jussi 39
Kakko, Tuula **24**
Kamppila, Anu **103**
Kandel, Tula 23, 27
Kantanen, Marja 22
Katchadourian, Stina **52**, 53
Katunzi, Koko 66
Kecklund, Edvin 32
Kekkonen, Urho Kaleva 71
Kersley, Helen 107
Kinnunen, Maarit **93**
Korpela, Maiju 61
Koskinen, Pia **77**
Kurri, Elli 22
Kurtén, Maria 33

L
Lappalainen, Timo 71, 74
Lawlor, Eilis 107
Legay, Georges 8
Lepp, Jyri **60**
Lewis, Phill **24**, **57**
Lilja, Alpo 32
Lindfors, Stina: kts. Katchadourian, Stina 17, 53
Loikkanen, Reijo 58
Lounela, Paavo 22, 24, **91**
Lyytikäinen, Harri 65, **121**

M
Mantere, Eila 70
Marx, Karl 46
Massa, Kyllikki **60**
Mead, Margaret 110
Merimaa, Raivo **60**
Mikkonen, Pepe 32, 35, **36**, 55, 92
Mohammad Said, Aavin 99
Mohammad Said, Gulchn **98**, 99
Mollat, Michel 44
Muurinen, Heta 24, 94
Mäkinen, Minna 64, 65

N
Nieminen, Tellervo **77**
Nivanka, Leena **118**
Nordlund, Lasse 104, 107
Nordström, Seija **27**
Nukari, Eija **27**
Nuutisen perhekoti 55
Nyström, Gretel **96**, 97
Nyström, Hilding **96**, **97**
Nyytäjä, Kalevi 125

O
Offerman, Hertaldis 33
Ojala, Katariina 25, 77, 103
Ojala, Maija 23
Ojalan perhekoti **60**
Oksanen, Sofi 39
Olivos Agüero, Celia **56**
Ormio, Auli 33
Orta, Gunvor 96
Orwell, George 101
Ossa, Joseba 33, **37**, 38, 39
Ossa Rissanen, Ainara 39
Ossa Rissanen, Aitor 39
Ossa Rissanen, Maia 39

P
Paavi Johannes Paavali II 57
Packalén, Leif 28, **67**, 68, 69, **70**, **118**
Packalén, Pipe 67, 68, 69, **70**
Pasanen, Jarna 104, 107
Pelkonen, Risto 83
Père Guy 17, **18**, **23**, 31, 32, 35, 38, **40**, 41, 42, **55**, 58, 89, 96, 119, **120**
Perkiö, Johanna 75, 77
Pietilä, Leif 6, 15, 25, 26, 49, 85, 111
Pilale, Antonio 63
Pregnan, Oscar 55
Protain, Patrick 16, 31
Pälikkö, Kimmo 118

R
Rancken, Birgit 17, 28
Rancken, Rurik 17, 28, 29, **30**
Ranninen, Tua 20
Rantasalo, Raija 7, 36, 87, 99
Ratinen, Eeva **62**, 63
Raulo, Kirsti 32, 37, 38, 39
Raulo, Sylvia 57
Rissanen, Mia 32, 33, **37**, 38, 39
Rosenblad, Helena 51
Ruusula, Pirkko 38

S
Sallinen, Petra **27**
Sammalkorpi, Anna **120**
Santolaya, Luisa 55
Sarion perhekoti 60
Sidebras, Kalevi 57
Siljander, Raimo 29
Siljander, Ulla 29, 30
Skinnari, Jouko **91**
Steed, Susan 107
Stenius, Lisbeth 19
Stranius, Leo 108, 110
Strömmer, Kirsti 29
Strömmer, Raija 29
Svedlin, Barbro 32, 38, 89, 90
Särs, Ulf 7, 18, 19, 52, 63, 70, 88

T
Talja, Maija 56
Teinonen, Seppo A. 47
Tervahauta, Liisa 32, 37, 38, 39
Tiirakari, Alica 36, **77**
Tiirakari, Markku **34**, 35, 36, 55
Tiittula, Tuula **60**
Tuominen, Katja 78, 79
Tuomola, Pekka 80, 83
Tuunainen, Pertti **93**
Tötterman, Joyce 21

U
Ulvila, Marko 104, 107
Uunila, Marita **16**, 17, **18**, 19, 22, 38, 52, 88, 89
Uunila, Nina 16

V
Van Parijs, Philippe 75, 76
Viljanen-Häggman, Anu 25, 95, 99
Vilmi, Eero 27
von Martens, Arvid 17, 31, 55
von Wright, Elisabeth **53**
Wilén, Krisoffer 107

Z
Zilliacus, Harriet **53**
Zilliacus, Margherita **93**, **120**

Ä
Äiti Teresa 17, 22, 119

emmaus tekee työtä
haavoittuvassa asemassa
olevien ihmisten
elinolojen parantamiseksi
ja eriarvoisuuden
syiden poistamiseksi

työtä
tukea
toivoa

Tämä kirja on katsaus 50-vuotiaan Emmaus Helsingin menneeseen ja nykyisyyteen. Se on myös yritys kurkistaa Emmauksen ikkunasta muuttuvaan maailmaan ja sen asettamiin haasteisiin.

Kirjassa on tilkkutäkkimäisiä teksti- ja kuvakoosteita Emmauksen eri vuosilta, Emmauksessa toimineiden ihmisten haastatteluja ja oman aikamme viisailta pyydettyjä puheenvuoroja. Emmaus Helsingin kolme arvoa – yhteisöllisyys, solidaarisuus ja vastuu – ovat ohjanneet aineiston paketoimista. Faktoista kiinnostuneet löytävät niitä kirjan viimeisestä luvusta.

emmaus
HELSINKI

ACTIVISTS
FOR CHANGE

ISBN 978-951-97820-2-7